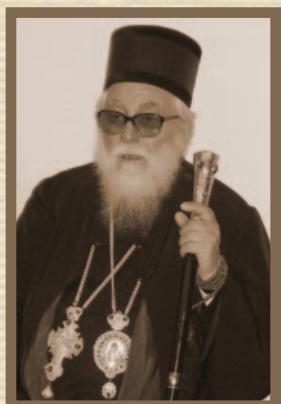

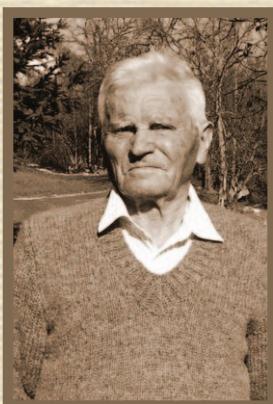
Соколари Вишеграда у Вардишту 1937. године, пред полазак на слет

Интервју "Сокола"

Гост "Сокола"

Сјећања

Да се не заборави

**Митрополит
Николај**
НЕГУЈМО И
ПРОШИРУЈМО
СОКОЛСКИ
ПОКРЕТ

**Горан
Гавранчић**
У МАН. ДОБРУН
НАЛАЗИМ
ДУШЕВНИ МИР

**Милића
Јовичић**
СОКОЛАР И У
ДЕВЕТОЈ
ДЕЦЕНИЈИ

**Славко
Хелета**
ЗАДУШНИЦА
ЗА 6.000
УБИЈЕНИХ СРБА

СД “СОКО” Добрин-Вишеград, на дан Крсне славе
Светог Василија Острошког, 12. маја 2008. године

Фото: Младен Томић

5. МЕЂУНАРОДНИ ФЕСТИВАЛ ФОЛКЛОРА

Višegrad - Dobrun, 18. маја 2008. године

Дефиле улицама Вишеграда

КУД "Соко" Вишеград, Р. Српска

КУД "Соко" Вишеград, Р. Српска

КУД "Мокра Гора" Зубин Поток, Косово, Србија

КУД "Севојно" Севојно, Србија

КУД "Славко Мандић" Лакташи, Р. Српска

КУД "Преображење" Златибор, Србија

Певачка група "Жубор" Ужице, Србија

УЗ ВИЈЕК СОКОЛСКОГ ПОКРЕТА У ВИШЕГРАДУ

Рако су раније планиране свечаности обиљежавања пуних стотину година од оснивања соколског друштва у Вишеграду, умјесто у септембру, предвиђене за децембар 2008. године, то и овај број часописа "Соко" излази са закашњењем.

А како се у међувремену намножило догађаја и информација одлучили смо се за двоброј, који је тематски посвећен нашем великом соколском јубилеју.

Подсећамо, прво гимнастичко друштво под називом "Српски Соко" у Вишеграду је формирano 1908. године. Одмах након Првог свјетског рата прераста у Омладинско гимнастичко друштво "Соко", да би од 1929. године носило назив Југословенски "Соко".

Са својим четама у Вељем Лугу и Вардишту друштво је између два свјетска рата било највећа и најмасовнија организација у граду на Дрини и Рзаву.

Окупљало је велики број младих људи, од којих су били најбројнији Срби и Муслимани, а у свом саставу имало је Јевреја и Хрвата.

Под мотом "У здравом тијелу, здрав дух", чланови "Сокола" су проводили активности у бројним секцијама, од којих је била најмасовнија гимнастичка.

Приређивана су разна гимнастичка, стрељачка и фудбалска такмичења, затим разноврсне културне и забавне приредбе, а по правилу једном годишње је организован масовни јавни гимнастички час, на коме су наступали најбољи вјежбачи, свих узраста. Приредба је одржавана у парку Соколског дома, који се налазио у данашњој Козачкој улици.

Слиједила су такмичења по жупама, на нивоу Краљевине Југославије, а као круна били су свеславенски соколски слетови.

Хроничари су записали да је вишеградски "Соко" припадао Ужичкој Соколској жупи.

Без сваке сумње соколска друштва су била окосница спортског, али и културног живота у свим градовима и већим мјесним подручјима, а све их је повезивала свеславенска патриотска нит.

Активности "Сокола" у Вишеграду, након гашења у периоду послиje Другог свјетског рата, обновљене су 2004. године, уз подршку Митрополита дабробосанског Николаја и манастирског братства у Доброну.

Данас Српско соколско друштво "Соко", у оквиру фолклорне, спортске, драмске, рецитаторске, издавачке, грађевинске, хуманитарне и секције кућне радиности окупља велики број младих људи.

Придружујући се активностима уз велики соколски јубилеј у Вишеграду, издавачка секција Вам поклања овај свечарски двоброј часописа "Соко" у коме можете прочитати сјећања најстаријег живог соколара, чича Милије Јовићића из Горњег Вардишта.

Част нам је да у овом броју можемо објавити и интервјују Митрополита дабробосанског Николаја који је стрпљиво, мудро и савјетодавно одговорио на наша бројна питања.

Гост "Сокола" у двоброју је истакнути професионални фудбалер Горан Гавранчић, репрезентативац Србије и донедавни првотимаџ Кијевског Динама.

У двоброју објављујемо и резултате нашег конкурса за Вакеришњу кратку причу, редовне рубрике духовне тематике, затим репортаже и приче о разним људима, те вијести из културе, туризма и спорта.

Али не само из Вишеграда, већ из великог броја сусједних мјеста, укључујући и нама сусједну Србију.

Значајан простор у овом броју "Соко" је посветио расјејавању дуга година скриваног злочина над Србима, које су с прољећа 1942. године у кањону Дрине код Старог Брода и Милошевића починиле усташе. Подсећамо Вас и на још један скривани злочин с краја Другог свјетског рата у Миљевини код Фоче, када је побијено више хиљада младића из Србије.

Ту су и подсећања на злочине над Србима у посљедњем рату, у Јошаници код Фоче и Јелашцима код Вишеграда, за које на жалост још увијек нико није одговарао.

Пред Вама је, поштовани читаоци, свечарски двоброј часописа "Соко". Жеља нам је да у њему објављено остане трајни биљег минулих и данашњих времена.

Пред нама су Божићни и Новогодиšњи празници.

Желимо Вам пуно среће, здравља, напретка и благостања.

И живјели по соколским манирима!

Славко Хелета

ЧАСОПИС ЗА КУЛТУРУ И ДУХОВНО ПРОСВЈЕЋИВАЊЕ

С БЛАГОСЛОВОМ МИТРОПОЛИТА
ДАБРОБОСАНСКОГ г. НИКОЛАЈА

Издавач:
Српско соколско друштво
“Соко”-Добрун-Вишеград

За издавача:
Благоје Андрић, предсједник

Уређивачки савјет:
предсједник: Милан Комад
чланови:

Бранко Никитовић, Драгутин Станчић,
Драган Ђокић, Александар Савић,
синђел Јован (Гардовић)

Главни и одговорни уредник:
Славко Хелета
тел: (065) 536-386

Технички уредник:
синђел Јован (Гардовић)

Уредник уредакцији:
Александар Савић

Редакција:

Александар Савић, Славко Хелета,
Радоје Тасић, Љубомир Мутапчић,
Младен Томић (фотографије),
Ђорђе Ђурић, Наташа Укај

Адреса редакције:

ССД “СОКО”, 73247 Добрун, РС
Тел: (058) 483-123, (065) 431-505
soko@gmail.com
sokodobrun@yahoo.com

Компјутерска припрема:
Издавачка кућа “ДАБАР”

Тираж:
1500 примјерака

Штампа:
А. Д. „Мићо Соколовић”, Рогатица

Часопис излази тромјесечно

Садржај

Умјесто уводника	3
УЗ ВИЈЕК СОКОЛСКОГ ПОКРЕТА	3
У ВИШЕГРАДУ	3
Интервју “Сокола”	5
НЕГУЈМО И ПРОШИРУЈМО СОКОЛСКИ ПОКРЕТ	5
Сјећања	11
СОКОЛАР И У ДЕВЕТОЈ ДЕЦЕНИЈИ.....	11
Наша прошлост	13
СВЕТИ ЦАР СТЕФАН-УРОШ	13
Гост “Сокола”	14
У МАНАСТИРУ ДОБРУН НАЛАЗИМ	14
ДУШЕВНИ МИР	14
Туризам	16
НОВИ СМЈЕР “ШАРГАНСКЕ ОСМИЦЕ”	16
Јубилеји	17
ШТРПЦИ ПРОСЛАВИЛИ 100 ГОДИНА ХРАМА.....	17
Кратка прича	18
ПРЕКО ФРАНЦУСКЕ ДО АНДРИЋА	18
Отворено о негативностима	19
ЗАЈЕДНИЧКА АКЦИЈА МЕДИЦИНАРА	19
УЖИЦА И ВИШЕГРАДА	19
Записи	20
ЧЕТИРИ СЕЛА ПРЕД ЈЕДНИМ ЕКРАНОМ	20
СЕОСКА ЉУБAVНА ПРИЧА ДАРКА И ВЕРЕ	21
Равногорци	22
“ТИХО ОСТРВО” РАВНОГОРЦИМА	22
ПОД ОРУЖЕЈЕМ 1913. ГОДИНЕ	23
Хроника и хроничари	25
ИЗБЕГЛИЦЕ КОСИЛА И ГЛАД И ЕПИДЕМИЈЕ	25
Православље	28
ТРИ НАЈВЕЋЕ ВРИЈЕДНОСТИ СРПСКОГ НАРОДА	28
Хуманост на дјелу	29
ДАРИВАО БРАТУ БУБРЕГ	29
Да се не заборави	30
ДРИНА - ГРОБНИЦА 6.000 СРБА	30
ЗАДУШНИЦА ЗА 6.000 УБИЈЕНИХ СРБА	33
КЊИГА ЗАДУШНИЦА	34
ЈАМЕ У ПОНОРУ КРИЈУ КОСТИ	34
21.000 МЛАДИЋА ИЗ СРБИЈЕ	36
ЗИД ЂУТЊЕ КОЈИ БОЛИ	37
ЗВЈЕРСКИ УБИЛИ ЧАК И ДЈЕЦУ	38
Појетска страна	39
ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ (1898-1993)	39
Вишеградски пјесници	40
РАДОЈЕ ТАСИЋ	40
Култура	41
АНДРИЋ ЈЕ НАСЛУТЉИВАО ПУТЕВЕ СПАСЕЊА....	41
ГРАФИЧКА КЊИГА НА ДАР	42
КРЕТАЊЕ ПРЕЗИМЕНА МЕЊА	42
СРПСКУ ИСТОРИЈУ	42
БИЉЕГ СРПСКОГ ВЈЕКОВНОГ СТРАДАЊА.....	43
ЖИВОТ ИЗМЕЂУ КАВКАЗА И ЗЛАТИБОРА.....	44
ИЗВАНРЕДНО ПЈЕВАЊЕ - НОШЊЕ ОДЛИЧНЕ....	45
СЈЕЋАЊА НА ВРИЈЕМЕ, ЉУДЕ И ИЗГУБЉЕНИ	45
ЗАВИЧАЈ	45
“СРЕЋИЦА” ДЈЕЦИ НА ДАР	46
Конкурс Сокола	47
ПРВИ РАДИСАВ МАШИЋ ИЗ ФОЧЕ	47
Записи	51
ЗЛАТИБОРСКЕ ЗЛАТНЕ РУКЕ	51
МОНАШКИ ДОРУЧАК	52
СЕЉАНИ ВОЛЕ СВОЈ СТУДЕНАЈ	52
КОГА ЧЕКАШ МИЛИЈАНА ?	53
НЕКАД БИЛА АБАЈИЈСКА РАДЊА	53
САЊА ИНВАЛИДСКА КОЛИЦА	54
Вијести	55
Разонода	62

ИНТЕРВЈУ “СОКОЛА”

Његово високопреосвештенство Митрополит дабробосански господин Николај

НЕГУЈМО И ПРОШИРУЈМО СОКОЛСКИ ПОКРЕТ

Поводом 100 година Соколског покрета у Вишеграду његово високопреосвештенство Митрополит дабробосански господин Николај дао је интервју главном и одговорном уреднику часописа “Соко” Славку Хелети, кога у цјелости објављујемо:

Напомојте вам благодарим на позиву да дам интервју за Ваш часопис, поводом стогодишњице “Сокола”, коју треба да обележимо ове јесени. Знам да је у плану објављивање и једне књиге поводом ове прославе, па вам желим успјех, а ја ћу такође учинити онолико колико ми обавезе дозволе.

СОКО: У прошлој години обиљежили сте шездесет година у монаштву, педесет година у просвјети, као и тридесет пет година архијерејске службе. Тим поводом одликовани сте Орденом светог Саве Првога реда.

Подаци које сте навели су тачни. Моје скромно мишљење је да се овде првенствено ради о благослову Божијем. У свему овоме, ја сам се трудио да имам најпре љубави према Богу, нашој светој Цркви, нашем многострадалном народу српском, као и према свима људима деци Божијој по створености. Колико год сам могао учинити, уз Божију помоћ сам чинио, а Бог ни не тражи више него да чинимо онолико можемо.

Ја сам монах, и као такав трудио сам се да моје монашко послушање испуњавам самоодговорно, и да другима будем пример бар у најмањој мери у односу на друге, духовно сажније раднике на њиви Божијој.

Што се тиче одликовања које поменусте, Свети архијерејски сабор је то учинио два пута, али први пут кад сам предложен за одликовање, Сабору сам се захвалио на тој части, јер је у списку одликованих био и тадашњи епископ рашко-призренски, а данашњи наш Патријарх Павле, који се ордена одређао, па би од мене, далеко млађег и незаслужнијег, било држано да орден примим.

СОКО: Бавите се упоредо архијерејском службом и просвјетним радом је изузетно тешко и напорно. Како то све стижете?

Сваки посао који се самоодговорно врши, па био и најтежи, није тежак јер се ради с љубављу и у славу Бо-

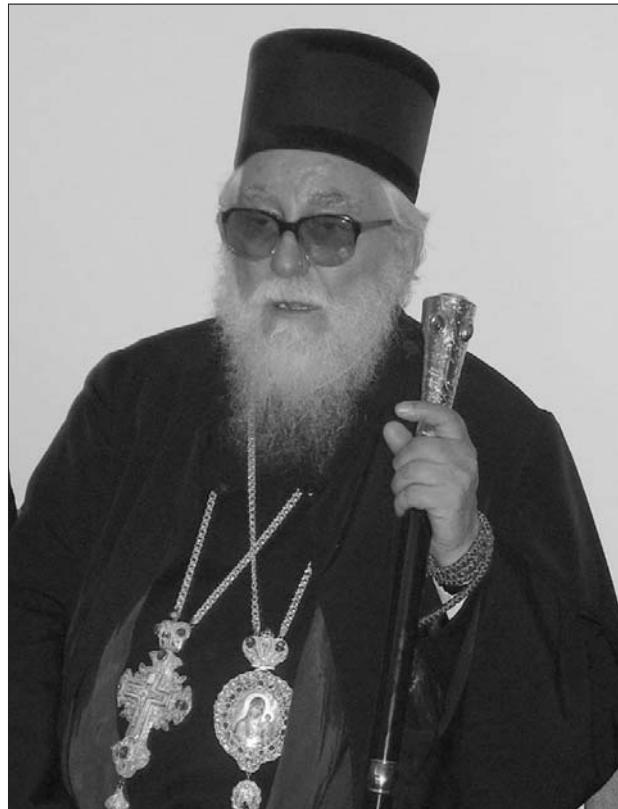
жију. Уверен сам, а то сам много пута и осетио, да Бог помаже у сваком добром послу.

Године 1973. изабран сам за епископа новоосноване Епархије аустралијске (данашње Епархије аустралијско-новозеландске). То је био прави правцати почетак наше Цркве у Аустралији, а за пет година рада учинило се доста. Пре свега, постављени су темељи Епархије са људима-сарадницима добре воље и љубави, и учинило се да и српски народ има један свој ослонац у Цркви, као што имају и други народи који су се у тој даљкој земљи насељили, да и српски народ може напредовати упоредо с осталима, што се и може видјети данас.

Што се просвете тиче, могу рећи да је Богословија била моја љубав и ту сам радио уз помоћ Божију и свесрдну помоћ људи који су са мном радили. Тај посао се не може новијем платити, а оно што смо примали надокнађивали су наши свршени богослови, који су од српског народа, коме су служили, добијали високу позитивну оцену. То је била наша највећа и најбоља награда.

СОКО: Позната је Ваша изузетна улога и залагање за премјештање Богословије и Духовне академије у Фочи, где су створени одлични услови за учење и студирање.

Што се тиче обеју школа, не може се говорити о премештању школа, него је најпре у простору који нам је стављен на располагање смештена Духовна академија, висока теолошка установа у рангу Богословског факултета. Благодарећи разумевању људи од знања и науке у Фочи, који знају шта је просвета и шта ће поред две постојеће високе школе значити и трећа и то теолошка школа, нама су уступљени и поклоњени данашњи објекти у сврху смештања школе. Кроз те објекте су већ биле прошлије три војске и свака од њих учинила је своје, тако да смо објекте добили веома оштећене и требало је много новија и рада да се они ставе у функцију. И не само то, него су нам у то време

били неопходни стручни професори. Сви они су много радили и урадили, тако да данас на Богословском факултету имамо преко 1000 уписаних студената.

Потом је у исте објекте смештена и Богословија, односно средња богословска школа која је 1995. године избегла из манастира Крке у Далмацији. Након прогона, годину дана је радила на Дивчибарама, а потом је прешла у Фочу. Када је дошло време да се обнови рад богословије у манастиру Крки 2001. године, ми смо у Фочи обновили рад чуvene Сарајевске богословије, с тим да сви ученици још увек Крчке богословије остану и даље код нас, а да се у Крки почне само са уписом првог разреда, јер није било услова да се цела школа са пет разреда и око 120 ученика врати у манастир Крку.

Морам да напоменем да је мени Свети архијерејски сабор 1964. године поверио задатак обнове рада Крчке богословије, која је била најстарија регуларна школа у српском народу, основана 1615. године. Кроз своју историју, ова школа је радила у манастиру Крки, Шибенику, кратко време у Бенковију и најзад у Задру до 1918. године. Ова школа од 1964. године до данас ради у манастиру Крки где сам осамдесетих година прошлог века подигао и зграду Богословије.

Како све то стижем? Уз помоћ Божију се стигне; уз помоћ Светог архијерејског синода и добрих и пожртвованих људи. Без икаквог претеривања, а поготову не желим себе да истичем, све је то чудо Божије помоћи и благослова.

СОКО: Велике су полемике да ли веронауку треба уврстити као обавезан предмет и у основним школама. Како Ви гледате на то?

Веронаука је у основним школама у Републици Српској обавезан предмет. Увођење веронауке по један час недељно у сваком разреду се показало као веома добра ствар, а деца су тај предмет прихватила с љубављу и радо га уче. Из извештаја које редовно примамо од наших вероучитеља, највећи број ученика веронауке покazuје одлично знање, па мање врлодобро, веома мали број има добрих, а минималан је број довољних. Пре Другог светског рата, веронаука је била први предмет на списку свих предмета који су се у школама учили, а сад је на последњем месту.

Ми, као верујући људи, ову школску дисциплину требамо неговати. Стога смо предлагали и још увек предлажемо да се поред постојећег једног часа, у основне школе уведе и други час веронауке недељно у

једном разреду, а да се у средњим школама уведе веронаука, односно један час теолошких предмета недељно, и још један час предмета "Култура религија". О овоме би се требала повести једна шира расправа и у самим школама.

СОКО: Познато је да због непrekидних опструкција Српској Православној Цркви у Босни и Херцеговини, а посебно у Сарајеву, није враћена национализована имовина. Такав случај није са имовином Римокатоличке Цркве и Исламске вјерске заједнице.

Нажалост, ту има доста истине. Тек сада се нешто озбиљније ради. Ми, као Црква, непрестано радимо на повратку имовине, али нас слабо чују и разумеју. Ја сам уверен да ћемо то питање једног дана решити, а на који начин, то ћемо још видети. До сада се није одмакло од последица комунистичког отимања имовине.

Поодавно је Међурелигијско веће донело одлуку да се одузета имовина врати свима, међу њима и црквама и верским заједницама.

Ми најпре тражимо да нам се врати отета зграда Сарајевске богословије, која је, као висока теолошка школа, у Сарајеву основана пре 126 година. Она је мајка

свих високих школа у Босни и Херцеговини, свијало се то некоме или не. Ми смо, мислим на Богословски факултет у Фочи, свечано обележили 125-годишњицу те школе. Позивали смо све да узму учешћа у тој свечаности, али је одзив муслимана био врло сиромашан. Ово је 30. година, како је Свети синод Српске цркве, као извршни орган Светог архијерејског сабора, тражио да се испразни и потом нама врати зграда Богословије, али то до данас није учињено.

Нову зграду Богословије у Сарајеву требало је подићи пред сам Други светски рат, заједно са школском црквом, на месту где се данас налази зграда Парламента БиХ и зграда Заједничких институција БиХ, која је недавно обновљена уз помоћ Владе Грчке. На том земљишту је било гробље, православно и део римокатоличког које је од њих откупљено; гробља су пре рата измештена, а срушена је и једна већа кућа, урађен је идејни пројекат и све је било спремно за почетак градње. Свети синод је у припрему и откуп земљишта уложио око милион предратних динара. Али до градње никада није дошло због рата и погрома српског становништва, те отимачине од комунистичких власти после рата.

била је прва школа у Сарајеву која је увела веронауку као обавезан предмет у основним школама. Ова школа је била први предмет на списку свих предмета који су се у школама учили, а сад је на последњем месту. Ова школа је била прва школа у Сарајеву која је увела веронауку као обавезан предмет у основним школама. Ова школа је била први предмет на списку свих предмета који су се у школама учили, а сад је на последњем месту.

Што се тиче постојеће зграде Богословије, Извршно веће СРБиХ је 1990. године донело одлуку да се она врати Српској цркви, али то општина ни до данас није реализовала.

Пре овог последњег отаджбинског рата, Економски факултет, који од шездесетих година до данас користи зграду, добио је другу зграду за своје потребе и примио је новац за пресељење у њу. Селидба је отпочела, али није довршена због почетка рата.

Ми непрестано радимо и тражимо да нам се зграда Богословије врати, и то заједно са новим објектом који је као анекс дозидан уз стари објекат Богословије, и заједно чине једну неодвојиву целину. О томе са свим револвантним чиниоцима власти разговарамо и надамо се да ће се тај проблем коначно позитивно решити.

Овај проблем сам изнео само у најкраћим цртама, не обухватајући све што се око овог повратка радило и на какве смо све проблеме наилазили приликом наших непрестаних разговора, преговора и захтева.

СОКО: *Бошњачки политичари још увек прећуткују да је у посљедњем рату уништен велики број Православних манастира, цркава и капела.*

Што се тиче богомоља које су срушене, ма чије оне биле рушиоци су се веома огрешили. Богомоље су домови Божји у којима се људи, свако у оквиру своје вере, окупљају и моле се на начин својствен њиховом веровању.

Тих срушених богомоља било је много, али се, Богу хвала, оне обнављају, а и многе нове се подижу. То радује сваког верујућег човека.

Наших цркава је доста срушено и данас наше свештенство даје све од себе, заједно са својим верницима, да се оне што пре обнове. Ту се успева, мада нас нико са стране не помаже.

Што се тиче наших храмова у Сарајеву, сви су споља обновљени, али неки чекају унутрашњу обнову. Када ово говорим, првенствено мислим на Саборну цркву, чија унутрашњост захтева свеобухватну обнову за коју су потребна велика новчана средства. Ко ће нам помоћи у овој обнови, за сада је неизвесно.

Имамо и веома девастираних манастира, као што је манастир Возућица која датира с почетка 14. века, па манастир Добрин, који је био без монаха 270 година. Имамо и нових манастира, међу којима су и они са женским монаштвом.

То што кажете, да бошњачки политичари прећуткују чињеницу о уништавању православних манастира и цркава, можемо рећи да и ми прећуткујемо своја сагрешења у рушењу њихових богомоља. Човек се одлучује на грех, а када га учини не жели јавно да га призна. Мада, чини ми се да је ситуација доста гора и непомирљива када је реч о подизању богомоља на туђем земљишту, где имамо много примера подигнутих на нашем, црквеном земљишту. Они који су своју богомољу подигли на туђем земљишту заслужују осуду, јер су тиме показали непопштовање туђих права. То што су учинили, свакако, морају исправити и богомоље преместити на своје земљиште.

Морам рећи да је ово једна немила појава, а о томе се ћути, поготову кад је реч о богомољама на земљишту Цркве, као да се ништа погрешно није десило.

СОКО: *Вашим залагањем у овом послијератном периоду, поред обнове порушених, подижу се и бројне нове цркве.*

У Српској цркви подижу се многи нови храмови, чак и задужбинарски храмови. Наш народ је увек био неимар, што се тиче обнове и подизања нових храмова. Тако је и у нашој Епархији, мада је народ и незапослен и у неимаштини, али ипак одвајају онолико колико могу за подизање светих храмова.

Можемо рећи да се српски народ вратио својој светој Цркви, у храмове долазе, моле се, посте, причешћују се и друге верске потребе врше. У Босни и Херцеговини, у свим епархијама наше Цркве, подигнути су и подижу се многи храмови. Нека је слава Богу за све у том погледу и хвала свима добрим људима који на овом плану чине све што је у њиховој моћи.

СОКО: *Након изградње бројних нових са-држаја у манастиру Добрин у велико се реализације Ваша идеја о обнови некадашње Босанске Свете горе.*

У томе делу Босне некада је било око 14 манастира и цео тај део можемо звати Босанска Света Гора. Ми сада имамо седам светиња које су обновљене или нове подигнуте. Манастир Добрин је централна свихих светиња, а духовни живот у њима јеванђелски струји. Имамо ми и још манастира који су у фази изградње и то ће убрзо бити приведено крају.

Ово је све Божија ствар и Бог ће и даље помагати, а да ли ће реализовати назив “Босанска Света Гора”, не зависи само од нас. То су све Божји дарови и нека се у

њима слави Бог. То је најважније за наш народ и нашу Цркву.

СОКО: Свједоци смо апсолутног занемаривања бројних злочина над Србима у протеклом рату. На жалост, слична ситуација је била и након Другог светског рата, када су све до недавно скривани од јавности масовни злочини над Србима, попут оних 1942. године у Старом Броду и Милошевићима, у кањону Дрине.

Када би то било неко добро дело, на сва уста би говорили о њему, о својој племенитости, љубави према сваком човеку без обзира ком народу припада. Али пошто је то њихово недело које их мучи и не застарева, пред њима увек стоје ови мученици и осуђују их за учињено. У сваком човеку постоји савест, а она је убицама увек на укор и суд.

Веома много и разних је недела учињено према српском народу. То није само појава новијих дана, него давнашња, а српски народ је на то навикао. Они који су такве злочине чинили ћуте, и о својим душевним мука ма због недела која су учинили. Српски народ, као православни, зло је прихватао као Божије допуштење, ко што је Бог допустио злочин људи над Сином Својим Господом Исусом Христом. Ми смо следбеници Христови, а Он је рекао, парапразирам: "Ако сте следбеници моји, бићете гоњени, мучени, исмевани и убијани." Иако људи кад некога убију мисле да тога више нема, они се варају. У Богу, нашем Творцу, нема мртвих, него су сви живи.

Сви ти злочини, учињени свесно или несвесно, стално подсећају не само убије, него и њихове потомке као и народ коме припадају, да су ту, па ако нема кајања за учињени грех, утолико је њихова душевна ситуација тежа. Они се са тим злом боре, и ако духовно нису довољно јаки, падају у нови нагон да грех и зло понове.

Ми се молимо Богу да такве грехове удаљи од нас. Поменути злочиначки догађај у Старом Броду и Милошевићима, као и многи други о којима можемо прочитати у штампи, сведочанства су да злочини не застаревају, да су они који су побијени ипак живи у Богу и да су у другоме свету веома гласни, иако се о томе код нас све до недавно није смело говорити. Све ово говори да се жртве никада не заборављају - међу њима су и наши нови српски мученици из свих ратова у десететом веку.

Сећајући се свих, па и ових најновијих жртава из претходног рата, може бити веома тешко закровити кућу која се зове Босна и Херцеговина, поготово ако у њој нема једномислија код изабраних власти. Просто је несхватљиво шта је остало од, такорећи, педесетогодишњих тековина тако снажно проглашених "братства и јединства", од тековина грађанског друштва и невероватно је како се једна морбидна политика наметнула једном развијеном друштву. Може ли се дозволити да у једној културној Европи, један народ - Срби - који је учествовао у изградњи данашње цивилизоване Европе и стајао као бедем турском освајању толико векова

буде проглашаван геноцидним, монструозним, фашистичким и канибалистичким. Историја ће утврдити узроке и последице овог протеклог рата, а Србима остаје само да размисле ко их и даље, и опет гура у нека нова страдања.

СОКО: Уз духовни рад Вашим залагањем манастири и цркве су постали и мјеста где се организују бројне културне манифестације, посебно у манастиру Добрин.

Манастир Добрин је увек био свето место где је верујући народ долазио, ту се Богу молио, свој духовни мир и утеху налазио.

Манастир Добрин је први немањићки манастир у Босни. Има тврђњи да је подигнут 1219. године исте године кад је добијена самосталност Српске цркве, али има и мишљења учених људи да потиче чак из 9. века. То још није научно утврђено, али у нашем народу је живо уверење о његовој древности и да су манастир подигли Немањићи. Монаси су Добрин напустили за време Велике сеобе и без монаха је био око 270 година. Чувао га је народ и мирски свештеници, који су га опслуживали. Сем манастирске цркве, у њему је све порушено од стране Турaka, а било је и обнављања. У току Другог светског рата Немци су окупирали манастир. У цркви се није служило, јер су је претворили у магацин експлозивног материјала. Када су се, 1945. године, повлачили, нису хтели носити експлозив, него су га активирали и тако уништили безмalo цео храм који је био живописан фрескама насталим између 1340. и 1343. године од стране племићке породице Павловића, чија се ктиторска фреска налази у припрати са десне стране, а са леве стране фреска са ореолима краља Душана, краљице Јелене и принца Уроша. Недавним подизањем пода у цркви наишло се и на стубове првобитне цркве, која је имала куполу и највероватније је рађена по узору на немањићку цркву светог Луке у Котору.

Када сам дошао за Митрополита ове Епархије, у њему није било монаха и била ми је велика брига како да монахе вратим у њега. Бог и Пресвета Богородица су помогли да су се двојица монаха, који су до тада били у Милешеви, на мој позив љубазно одазвали. Конак у који су се сместили, подигао је месни свештеник Милосав Видаковић, благословом сада блаженопочившег Високопреосвећеног Митрополита Владислава. Монаштво се, Богу хвала, и умножило, али га ни данас нема довољно колика је потреба после обнављања и подизања нових објеката и велике посете верника.

У манастиру, на старом конаку је подигнут још један спрат и уз њега звонара са шест звона. Затим, у наставку старог конака још један монашки конак са дванаест келија, у поткровљу велика сала за састанке и друге потребе, у приземљу кухиња, велика трпезарија, канцеларија и друге просторије. Подигнут је и један велики конак са великим подрумом, кухињом и великим трпезаријом која може примити 400 људи. На спрату има четрнаест спаваћих соба и у поткровљу салон за пријеме, два апартмана и параклис посвећен светом Николају. Поред ових подигнут је и музеј у коме су две му-

зејске поставке: Првог српског устанка и музеј Митрополита дабробосанских, галерија добрунске и вишеградске ликовне колоније која ту сваке године ради по десет дана; два апартмана и капела посвећена крсној слави Карађорђевића, светом апостолу Андреју Првозваном.

У току је израда капије, сличне хиландарској, са преслицом и три звона и повећом црквицом која ће бити подигнута изнад капије и биће посвећена крсној слави Немањића, светом архиђакону Стефану. Још ове године ћемо манастир оградити каменим зидом до жељезничке пруге, а биће повезан са капијом која се подиже.

Леп број културних манифестација се обавља у амфитеатру испред музеја и у великој трпезарији. Сви који су ту долазили, као г. Матија Бећковић и други, били су одушевљени посетом и другим манифестацијама. Иначе се у манастиру свакодневно врше богослужења и служи света Литургија.

СОКО: Уз Ваш благослов и подстицај, у склопу манастира Добрун прије неколико година обновљен је рад соколског покрета, који је у Вишеграду заживио прије 100 година. За кратко вријеме Српско соколско друштво "Соко" кроз бројне секције постало је значајан чинилац у културном стваралаштву младих људи. У манастиру Добрун овај јубилеј ће, низом манифестација, бити достојно обиљежен.

Ово је један велики подухват и Богу хвала добро је заживео. Сашивено је пет мушких и пет женских комплета соколских униформи и у њима се млади соколари на разним манифестацијама појављују. Увек напомињем да је ово мали број и да треба бар педесет оваквих униформи, али наше је соколско друштво сиромашно и нико га не помаже, а треба укључити у његов

рад што више младих људи. Ја се надам да ће и овај интервју мало допринети томе да се нађе донатор за ове наше потребе. Постојећи млади људи вредно раде и увек се свесрдно припремају у манастиру за сваки наступ, али имају и веома добре и спремне људе који с њима раде.

Крајем године треба да се обележи стогодишњица друштва, и ту се сви веома озбиљно припремамо. На ову значајну прославу биће позвана и остала друштва чији је рад обновљен, а прошле године смо имали госте из Чешке, где је, уствари, Соко и основан.

Пре сто година, Соко се веома проширио код младих људи, без обзира којем народу, нацији и вери припадали. За сада, ово друштво се обновило само код нас православних, а моја је порука да се то негује, а на јесен ће се показати шта су спремили и са чим се то излази пред јавност.

СОКО: Ваше идеје и планови често пута су наилазили на невјерицу, али су се сви до сада успјешно реализовали. Били сте један од првих заговорника обнове некадашње ускотрачне пруге од Вардишта до Вишеграда и спајања са Мокром Гором. Имали сте у Мокрој Гори недавно разговоре са руководством Жељезница Србије, који су обећали и уређење нових садржаја уз манастир Добрун.

Тачно је да сам властима у Вишеграду препоручивао да се обнови ускотрачна железница од Вардишта до Вишеграда. Препоручивао сам да то буде дечји воз, односно који би највише користила деца на екскурзијама. Да ли је то код тада одговорних људи у Вишеграду стварало неверицу, не знам, али ми је једног дана речено: Ваш предлог је остварен.

Поред тога, кад се јавила жеља да се рад ускотрачне пруге од Ужица до Вишеграда обнови, са неколико људи посетио сам Министарство железнице у Београду и договорили смо се да се на томе ради, и то са планом да се од Ужица до Вишеграда иде возом, од Вишеграда до Бајине Баште бродом, а од Бајине Баште поново до Ужица аутобусима. На том потезу налазе се многа важна места и културни споменици, што за туристе много значи. И полако, идеја се почела остваривати. Код манастира Добруна треба да се још уради дупли колосек, где би се возови могли укрштати, а у Добруну се заиста има много тога видети и научити, рачунајући ту и стари град Павловића који је у непосредној близини. На том месту се туристи требају дуже времена задржати, па смо и о томе, између осталог, разговарали на састанку недавно одржаном у Мокрој Гори. Добра воља постоји са обе стране, као и да се у Добруну обнови једна зграда која има две сале и већи број соба за преноћиште. Сваке године имамо обећања, али још увек се није поставио километар и по пруге до Вишеграда, затим железничке станице и делови где би се локомотиве окретале у другом правцу. Ми се надамо да ће то ускоро бити и да ће се наћи право решење за прелаз путника преко границе између Србије и Републике Српске, јер ће ово бити веома користан подухват за обе државе.

СОКО: Тешка економска ситуација и миграције људи условиле су тежак положај пројечних породица. И поред тога биљеки се велики "повратак" вјерника Српској Православној Цркви, међу којима и све већи број младих људи.

Богу хвала, нашој Цркви се све више људи обраћају, у цркву на богослужења долазе, припремају се за свето Причешће и друге свете Тајне. Поготову за време постова, причешћује се много народа разних узраса. Међу њима је ипак велики број младих, који се припремају за сутрашњи заједнички живот, стварање свог домаћинства и потомства. Они су наша будућност, наша духовна снага и радост. Сви они размишљају и оцењују ову моменталну кризу, али се не плаше и иду напред попут својих предака. И ми у Цркви чинимо колико више можемо да помогнемо тим младим људима, али се морајош много више чинити и тим младим нараштајима ми старији треба да предамо оно што ми носимо и поручимо им: Где ја стадох, ти продужи; што не могох, ти одужи.

Наравно, не сме се мислiti само о животу у градовима, у које данас миграира велики број младих са села, него морамо мислiti и о очувању села, очувању имовине на селу и других вредности које се тамо могу неговати. Исто тако, на свима је нама да младима обезбедимо запослење, и тако им омогућимо да могу нормално да живе и привређују за себе и своју породицу.

СОКО: Свједоци смо све бројнијих политичких неспоразума у Босни и Херцеговини, што негативно утиче на очекивано повјерење и помирије међу народима.

Ситуација је веома озбиљна и забрињавајућа. Поготову је забрињавајућа ситуација на плану међусобног поштовања и уважавања људи, где се не показује неки напредак.

После свршетка Другог светског рата, ми, народи у Босни и Херцеговини, не размишљајући ко којој нацији и вери припада, заједнички смо обновили своју земљу и много шта новог подигли и стали у ред развијенијих народа. Када смо се опили хлебом, кога је било у изобиљу, почели смо рушити све оно што смо створили и поново направили пустош, што нам није требало. Они који су рачунали да у Босни и Херцеговини направе државу само за себе, а имали су у овоме и велику подршку са стране, нису размишљали да је лакше почети рат него изградити мир. Па и данас, кад тежимо да изградимо мир и добру вољу међу људима, свађамо се, претимо, износимо туђе грехове, а своје прећуткујемо. Докле год будемо тако радили, како већ рекох, тешко ће се зајковити ова мала кућа-државица Босна и Херцеговина.

СОКО: Часопис "Соко" је све присутнији и ван Републике Српске, а посебно међу младим читаоцима. Дозволите да замолимо за Вашу кратку поруку и мудре савјете, управо младим људима.

Радује ме оснивање часописа "Соко" и његова све већа присутност међу читаоцима. Уредништво "Соко-

ла" нека се труди да буде што одговорније у своме послу и нека се објављују текстови и мисли младих људи, ваших читалаца.

Познато ми је да је "Соко" веома лепо примљен у читалачкој публици и нека би Бог дао да заживи и у српској дијаспори, али и другим републикама бивше Југославије.

Што се тиче младих, њима сам се више пута обраћао и усмено и писмено. И овог пута хоћу да им поручим следеће:

У овом варљивом и неодговорном времену ви млади сте у највећој опасности. Оно највредније што имате је живот; чувајте га добро и над њим непрестано бдите тако да вам образ не пошрвени ни пред Богом ни пред људима. Пазите куда се крећете, где зализте и како се понашате. Избегавајте сва она места која нарушавају ваш углед, а знајте да свет види и оцењује.

Ако се још увек образујете у школама, радите то врло савесно и одговорно, јер вам је књига највећи пријатељ и никада вас неће изневерити. Своје наставнике веома поштујте, све оно што учите озбиљно спремајте, и све ће вас то припремити за позив који сте изабрали.

Вама који сте запослени, поручујем да савесно и одговорно радите свој посао и никада немојте дозволити да хлеб који једете нисте заслужили.

Поред овога, родитељски дом је увек најтоплији, па немојте га користити као свратиште, где ћете нешто појести, попити и преспавати, него га сматрајте онаквим како нас учи свети апостол Павле, да је то Црква у маломе. Учите од својих родитеља како се ствара домаћинство, како се у њему ради, како се воли, кад се у њега улази и из њега излази. Морате знати да се читав човеков живот може свести на пет прстију једне руке и то, почевши од малог прста: детињство, дечаштво, младићство, зрелост и старост. Сви ови периоди брзо прођу, али у сваком овом животном добу човек има и своје одговорности. Младићство је узраст у коме се озбиљно размишља о браку, стварању породице и васпитању будућих нараштаја. Склопити брак данас је веома одговорна обавеза: а у браку увек мора бити једна заједничка одлука, једна мисао, једно срце, једна воља. У њему не сме бити никаквог првачења, и тако ћете имати примеран и плодан брак, са примерним и од свих високо оцењеним домаћинством.

Драга моја омладино, са вашим узрастом радим већ педесет година, и добро га познајем, па и вама најтоплије поручујем да чувате своју младост на високом моралном нивоу. Нарочито се клоните греха, јер је он узрок многих падова и несрећа, које су данас у целом свету присутне.

Оволико сам могао и умео да одговорим на ваша питања и надам се да сам договорено испунио.

Бог вас благословио и сваким добрим наградио.

+МИТРОПОЛИТ
ДАБРОБОСАНСКИ
НИКОЛАЈ

СЈЕЋАЊА

Сјећања најстаријег живог вишеградског соколара Милије Јовичића (85) из Доњег Вардишта код Вишеграда

СОКОЛАР И У ДЕВЕТОЈ ДЕЦЕНИЈИ

Вишеград, новембра

Соколски покрет, који је “кренуо” из Чешке, где је Мирослав Тирш у Прагу 16. фебруара 1862. године основао прво соколско друштво, убрзо осваја све Словенске земље.

У Вишеграду на Дрини соколско друштво основано је тачно прије стотину година и оставило је дубоког спортивког и културног трага на бројне генерације овдашњих људи.

Са својим четама у Вељем Лугу и Вардишту, вишеградско соколско друштво је деловало све до почетка Другог светског рата, када се гаси и, на жалост, не обнавља након ослобођења.

Вишеграђани су ипак на подстицај Митрополита добробосанског Николаја, у манастиру Добрун 2004. године, обновили рад овог соколског друштва.

Тако данас Српско соколско друштво “Соко” у оквиру фолклорне, спортивске, издавачке, драмске, реџитаторске, грађевинске, хуманитарне и секције кућне радиности окупља око 400 чланова, од чега су најбројнији млади. “Соко” је за кратко вријеме од обнове постао окосница културног, па и спортивког живота у Вишеграду.”

У години када се низом пригодних манифестација обиљежава велики јубилеј, цијели вијек од формирања соколског друштва у Вишеграду, ријетки су још увек живи соколари који би свједочили о тим временима.

Један од њих је Милија Јовичић (85), пензионер и биши управник вишеградског предузећа “Жито”, настањен у вишеградском селу Доње Вардиште, смештеном на неких пола километра уз саму границу са Србијом.

-Како ми рекоше, ја сам најстарији живи соколар у вишеградском крају. Ту сам са сином, кћерком и њихо-

вом децом. Био сам ја доскора орнији и за рад и за причу, али сада имам мање сметње са здрављем. Само још се не дам и још увијек живим по соколским манирима стеченим још прије Другог светког рата, присјећа се чича Милија.

Казује нам да су они у Вардишту и околним селима имали изузетно активну соколску чету, чији је старјешина био мјесни учитељ Витомир Варагић, који је међу мјештанима уживао изузетно велики углед. Пока-зује

нам сачуване пожутјеле фотографије на којима су соколари на бројним слетовима и другим манифестацијама, напомињући да му је жао што није сачувана застава, а за соколско одијело каже да је одавно уништено од дугог стајања.

-На овој фотографији из 1937. године је екипа наших соколара на жељезничкој станици у Вардишту, где чекају колеге и колегије из Вишеграда и Вељег Луга, како би заједно отпутовали на велики соколски слет у Праг. Са њима је и један од руководилаца соколског друштва из Вишеграда, чијег имена се на жалост не срећам, појашњава чича Милија.

На другој фотографији из 1939. године, како каже, је практично цијела чета соколара из Вардишта испред манастира у Добруну.

-Мислим да смо се тада ту окупили како би противствовали против окупације Чехословачке од стране Њемачке, појашњава чича Милија.

Мада му са старошћу блиједе сјећања из тог периода ипак се сјетио неких чланова са фотографије снимљене код манастира Добрун.

-Заставник је био Бранимир Веснић, а поред старјешине Витомира Варагића ту су још били Радоје Васић, Слободан Шимшић, Маринко Јовичић, Милија Шимшић, Бошко Јефтић, Милан Тотић, затим ја, па Васо Ћоцо, Илија Вучићевић, Десимир Јовичић, Деси-

*Соколари Вишеграда у Вардишту 1937. године,
пред полазак на слет.*

мир Подгорица, Михајло Баранац, Блашко и Мица Ерић, Душан Павловић, Видоје Стикић, Миливоје Јовичић, Божидар Кулић, Алекса Вучићевић, Радислав Нешковић, а имали смо и једног Хрвата, Маринка Блажевића, сjeћа се Јовичић и додаје да су у соколским друштвима били чланови из свих словенских народа.

Појашњавајући ту општесловенску нит каже да су у вишеградском соколском друштву, које је било знатно масовније од њихове чете, били равноправно заступљени Срби и Мусимани, а био је и велики број Јевреја, као и Хрвата.

-Била је то општедруштвена и патриотска организација која је поред спортског, културног и такмичарског карактера, васпитавала наш вековима поробљивани народ. Сjeћам се имали смо бројне секције, почев од гимнастичке, преко музичке, рецитаторске

Милија Јовичић у "одијелу за новине"

и позоришне, па све до стрељачке, одбојкашке, фудбалске и фолклорне. Мада су младићи били бројнији, било је ту доста и дјевојака које су биле најбројније у фолклорној секцији, истиче Јовичић.

Јовичић каже како је код свих чланова преовладавао здрави такмичарски дух, те како су се мјесецима припремали за општинске, а посебно велике слетове по жупанијама Краљевине Југославије, те оним главним између соколара словенских земаља.

-Израслији чланови, који су ишли на слетове, имали су оригиналне соколске униформе са традиционалним капама закићеним птичијим перима. Остали су обавезно имали соколске капе, а уместо униформе облачили су традиционално шумадијско одијело. Тако је бар било код нас у вишеградском крају, који је одувијек по обичајима био много ближи Србији од Босне, наглашава Јовичић.

*Соколари Вардишта
у порти добрунске цркве 1939. године*

Жао му је, каже, што након Другог свјетског рата није обновљен рад "Сокола", уместо кога су оснивани друштва "Партизан", која ипак нису имала соколске дomete.

-Зато сам са радошћу дочекао дан када је 2004. године у манастиру Добрин обновљен рад вишеградског соколског друштва, а посебно што окупља толико младих људи. Жеља ми је да једном приликом, у години великог јубилеја, тим младим људима пренесем своја сjeћања, искуства и домете некадашњих соколара, каже најстарији живи вишеградски соколар, чича Милија Јовичић из Доњег Вардишта код Вишеграда.

На kraју разговора у његовом дому у Доњем Вардишту сликали смо га у свакодневној кућној одећи.

Зато смо се немало изненадили кад се кроз неколико дана обрео у Вишеграду, како би га за часопис "Соко"сликали макар у одијелу.

-Нешто сам размислио, кад већ немам соколске униформе да се макар људски одјенем, јер ми соколари смо увијек били уљудни, појасни нам у шали чича Милија Јовичић прије фотографисања.

Славко Хелета

НАША ПРОШЛОСТ

СВЕТИ ЦАР СТЕФАН-УРОШ

Урош је био јединац српског цара Душана и Царице Јелене. У дому својих родитеља добивао је основно хришћанско васпитање и узгојио оданост православној вијери. Посебно је на томе ревновала његова мајка Јелена у народној традицији позната под именом Роксандра.

По писању византијског историчара Нићифора Григора цар Стефан Душан је подијелио српску земљу са својим сином Урошем. Урошу је "дао" да влада, по српским обичајима, од Јадранског мора и реке Дунава до града Скопља. И поред ове подјеле Душан је задржао врховну власт над цијелом царевином. Послије смрти Цара Душана 20. 12. 1355. год. деветнаестогодишњи Урош наслиједио је очев престо. Пет година доцније оженио се ћерком влашког кнеза Александра Басарађе.

Некада моћна и пространа српска царевина почела је да слаби, а млади цар Урош није могао да одржи њено јединство и снагу. Велике феудалне области унутар царевине оснажиле су своју моћ и тиме умањиле удио централне власти и самог Цара Уроша. Тим областима владали су Војиновићи, Балшићи, Урошев стриј Симеон (Душанов полубрат), Растиловићи, посебно моћни су били Вукашин и Угљеша Мрњавчевићи. У таквим условима Урош је Вукашина уздигао за краља и поставио га себи за владара. На врхунцу моћи дошла је битка на Марици 1371. год. судбносна за Србију и цео Балкан. У тој бици изгинули су браћа Мрњавчевићи, а два дана након битке умро је и цар Урош.

Његовом смрћу окончало се царство српско, јер он бијаше седми и последњи владар из рода Немањића.

Житија цара Уроша написао је 1642. год. српски патријарх Пајсије Јањевац. Пајсије се користио старим љетописима и родословима, као и усменом традицијом коју је слушао од свештених лица. Он у Житију пише да је Урош са мајком довршио Душанов манастир Матејич (изнад Куманова) и подигао

цркву Св. Тројице у Скопљу. Затим преноси легенду да је Вукашин дао убити цара Уроша и тајно га сахранити у цркви Успења Пресвете Богородице у Неродимљу (на Косову).

Двијестотинеједанаест година након представљања цара Уроша "објави се" неком пастиру са овчијег поља, који са народом извади његове мошти из земље. О томе је обавијештен и новобрдски митрополит Василије у Грачаници. На крају житија Пајсије казује како је саставио 1642. год. службу Св. Цару Урошу са акrostичом "Пајсије Недостојни поју те, блажени Уроше". Кроз службу се Урош назива мученим, многострадалим и преблаженим.

Мошти цара Уроша лежале су у земљи све до 1583.

год. кад су извађене и стављене у орахов кивот и положене у манастир Пресвете Богородице у Неродимљу. Јеромонах Михаило Хиландарац посетио је 1695. год. овај манастир и поклонио се Светим Моштима. Одатле их је 11. 05. 1705. год. монах Христофор пренео у Фрушкогорски Манастир Јазак. Неки турчин Мустафа из Сарајева коме је била одузета нога поклонио се моштима светог Уроша и оздравио. После визитаџије Митрополита карловачког Мојсија Петровића манастиру Јаску 1726. год. мошти цара Уроша пренијете су у манастир Врдник (Фрушкогорска Раваница), 1730. год. у Крушедол. Наредбом Митрополита Вићентија Јовановића, а на тражење братства манастира Јаска и народа мошти су 1731. год. враћене у манастир Јазак. За вријеме Другог свјетског рата 14. 04. 1942. год. мошти су испред усташког дивљања пренете у београдску Саборну Цркву.

Култ Св. цара Уроша постоји већ од четрнаестог вије-

ка, а посебно је развијен на Косову.

Српска црква га прославља 15/2. децембра.

Припремио С. Александар

Цар Урош као младић, са родитељима царем Душаном и царицом Јеленом; фреска у Манастиру Добрун

ГОСТ СОКОЛА

Горан Гавранчић, познати професионални фудбалер и репрезентативац Србије

У МАНАСТИРУ ДОБРУН НАЛАЗИМ ДУШЕВНИ МИР

Добрун, новембра
Gвај пут за госта Сокола одлучили смо се за Горана Гавранчића, успешног фудбалера из Србије, младог човјека који је у зениту каријере и с правом је узор бројним младим спортистима, жељним афирмације.

За вријеме недавног боравка у манастиру Добрун, у који овај фудбалер редовно долази са комплетном породицом, замолили смо га за краћи разговор, што је са задовољством прихватио.

-Наша каријера не траје вечно, она се завршава у релативно зрелим годинама, зависи како кога здравље послужи. За даље планове ћемо видети, завршио сам са Динамом из Кијева уговор, и сад ако буде нека повољна понуда, то ће ми бити неки смер за даље. Конкретно ништа не знам и не могу ништа да вам кажем хоћу ли и где наставиоти каријеру, каже на почетку разговора овај врсни фудбалер.

Тренутно је у Телеоптику, који је филијала Партизана, где како каже има одличне услове за тренинге и одржавање форме.

-Сигурно да топ форма и није нека, с обзиром да одсуствујем са утакмица, али задовољан сам што могу да одржавам форму, каже Гавранчић.

Прича нам да је у досадашњој каријери најчешће играо у одбрани, али у неким ситуацијама може да игра и у средини терена.

-Жао ми је што нови селектор Антић не може да ме зове у састав репрезентације Србије јер немам клуб и не

може да ме види у каквој форми и колико могу да помогнем екипи. Сигурно да ми је жеља да одиграм још коју репрезентативну утакмицу. Иначе до сада сам их одиграо 28, али бих волео да их буде још. Антић улива један ауторитет и самопоуздање у играче што је јако битно. Вероватно да прошли селектор, Шпанаџ Клементе, није имао такав ауторитет као Антић. Лично сматрам да би селектор репрезентације требао да буде наш човек који може да са играчима комуницира на српском језику и кога ће играчи моћи да разумеју и схвате, казује Гавранчић.

Прича нам о великом задовољству које је имао са сваким наступом за репрезентацију.

-Чути химну Боже правде и играти за репрезентацију је свакако велика част, наглаша Гавранчић.

Казује како је сваком играчу који промјени средину и земљу, у почетку тешко, али се брзо навикне.

-Украјина је близу Русије, а то је земља која нас воли и духовно и телесно. Једноставно лежимо једни другима, тако да ми није било тешко да се привикнем, али опет са друге стране то је земља која је другачија од Србије и доста се разликује по менталитету. Стекао сам пријатеље и прихватили су ме као свога, да бих на kraju остао тамо пуних осам година, подсећа Гавранчић.

Појашњавајући суштину професионалног спорта Гавранчић каже да се труди да тај посао одради двојако: из задовољства, али и као добар посао.

-Као човек нисам хтео да губим, а и са друге стране хтео сам да дам максимум поготово играјући за своју репрезентацију. Опет за Динамо из Кијева кад сам играо, давао сам све од себе и постизао резултате, али за репрезентацију то су некако биле специфичне утакмице, где дођеш једном месечно, имаш ту једну утакмицу и стално је имепратив победа, поготово када смо имали квалификације за светско првенство, где је баш било тешко и имали смо ту Шпанију која је била јако тежак ривал. Морали смо да освојимо прву позицију да би касније имали утакмицу са Босном која је била више од фудбала, присјећа се Гавранчић.

Појашњава нам колику улогу код сваког спортисте игра таленат, а колику рад.

-Таленат постоји код сваког играча. У зависности да ли је он више талентован или мање, неопходан је упорни рад који се посебно истиче код фудбалера, јер без рада нема ништа. Џаба и таленат ако се он не развија. Без талента је јако тешко, али мислим и да се без талента радом може постићи успех, само доста теже. Са друге стране играчи који су више талентовани они раде на неком нивоу и успевају далеко више и у каријерама, играју у неким већим клубовима. Опет кажем, има играча који су са мање талента уз додатни рад доста пожртвовано и дисциплиновано и марљиво достигли неке висине. Зато младима поручујем да без рада не може да се достигне никакав већи спортски резултат. Да ли је неко мање или више талентован у том случају нема везе, јер рад је та основа на којој се све базира, препоручује Гавранчић.

Горан Гавранчић је рођен у Београду и имао је ту привилегију да је у млађим годинама имао добре тренере и прошао звездину фудбалску школу.

-У то време Звезда је била првак Европе и првак света. То је био један организован клуб на светском нивоу, тако да се то одразило и на млађе фудбалере који су у тим категоријама били лидери. Имао сам срећу да у том тренутку будем део тога као и велики дио играча моје генерације, Короман, Станковић, Пантелић, па Кежман из Партизана, сjeћа се Гавранчић додајући да је изабрао овај пут, те да је било другачије онда то не би био он.

-Сматрам да скромност може да донесе доста, а да та гордост која је присутна у фудбалу, јер доста је фудбалера који се баве овим послом јако успешно и окружени су пажњом медија и навијача, утиче на человека који постаје, могу грубо да кажем, једна звер. Јер ако се препушта свему томе то не ваља, али ако издржи сав тај притисак и нађе неку истину и свој прави пут то на њега не може да негативно утиче. Једноставно ваља бити мудар и остати на земљи, сматра Гавранчић.

Прича нам потом о професионалном спорту и породици, која је често пута занемарена.

-Породица је код мене на првом месту. Хвала Богу нашао сам мир у породици, имам двоје деце и жену која је са мном од првог дана мога играња у Кијеву. И, наравно, родитељи који су остали у Београду су нас стално подржавали. Кад сам пре осам година са супругом сти-

гао у Кијев кренули смо заједно и почели све да стварамо од нуле. Једно друго смо подржавали и заједно делили успех, што је јако битно, истиче Гавранчић.

Осврћући се на актуелну кризу спорта и фудбала Гавранчић каже да самим тим што се распала бивша заједничка држава и фудбал је доста ослабио, а каснија економска ситуација је допринела да клубови пропадају.

-Српска и Хрватска лига су једине које су одржале какав такав ниво квалитета, мада је то још далеко од европског нивоа и можда да имају по једну-две екипе које би могле да се боре за титулу на неком међународном првенству. Али Србија је Богом дана земља и таленти се рађају сваки дан. Па на рачун тих бројних талената ми опстајемо, јер они иду у друге земље, што нас чини другачијим од других земаља, сматра Гавранчић.

О плановима за наставак каријере је у недоумици.

-Све екипе које су тренутно најозбиљније некако нису у мојим плановима. Зато сам у дилеми: да наставим да играм фудбал или да можда завршим каријеру, јер нису ми амбиције да се вучем по неким лигама које ће ми донети више штете него користи. Јако је тешко после Динама спустити се на нешто што није у твојим амбицијама и јако је тешко играти у клубу који нема неки победнички менталитет, признаје Гавранчић, додајући да можда види себе у будућности као тренера млађих категорија, где би могао имати комуникацију са дјеџом и где би им могао пренијети своје искуство и знање.

-Једноставно, након завршетка каријере себе видим са породицом, али било би добро да останем и у фудбалу, каже гост Сокола.

Прича нам како репрезентација Србије има јако добру шансу да се квалификује на Свјетско првенство у Јужној Африци.

-Битно је да се одрже јединство и слога у екипи што смо показали у утакмицама са Аустријом и Литванијом, вели Гавранчић.

Питамо га на крају разговора шта је то што га изнава привлачи да редовно, са породицом, долази у манастир Добрун.

-На први поглед најјачи утисак оставља ова лепота манастира, црква, конаци и ова природа која оплемењује човека када први пут овде дође. Али, ето, касније кад сам упознао игумана Калистрата и оца Јована, добио сам некако лек за своју душу. Овде је место за истинско душевно лечење. Касније, временом, лепота манастира се претворила у душевну лепоту. Једноставно кроз причу са монасима човек пронађе прави смисао живота, појашњава Гавранчић.

На наше питање да ли би као гост играо на предстојећем Божићном турниру у малом фудбалу у Вишеграду у екипи Сокола Горан Гавранчић је без размишљања рекао:

-Уколико ме отаџ Јован позове, рачунајте на мене.

Данко Јевђевић

ТУРИЗАМ

Биро са Шаргана од пролећа редовно до Добрена

НОВИ СМЈЕР “ШАРГАНСКЕ ОСМИЦЕ”

Вишеград, децембра

С почетком новембра званично је завршена овогодишња сезона музејско-туристичке ускотрачне пруге „Шарганска осмица“ у Мокрој Гори.

Само у октобру је овом обновљеном пругом, у туристичкој и носталгичној вожњи уживало 16.000 путника, туриста и љубитеља старих обновљених пруга, који су овде ове године стизали из Србије, Босне и Херцеговине, Аустрије, Енглеске, Немачке, Француске, Јапана и Русије.

Ове године су туристи имали јединствену прилику да у ћирилој композицији дочекају и Нову годину, што је оцјењено као успјешан туристички и пословни потез.

Поред вожње Шаргanskим бреговима, кривинама и тунелима од недавно је путницима понуђен још један правац, према Добрину у Републици Српској, до чуvenог средњевековног манастира Успенија Пресвете Богородице.

Од 29. августа, када је овде из Мокре Горе стигла прва композиција обновљеном ускотрачном пругом, „Шарганска осмица“ је организовала више туристичких возова и сви одреди су били препуни путника.

То је најбољи знак да су туристи и љубитељи старих обновљених пруга „открили“ још један занимљив правац и крајолик за уживање.

Из главне дирекције „Железница Србије“ су, због све већег интереса за овај нови смјер „Шарганске осмице“ према Добрину, већ за наредну туристичку сезону која стартује са првим пролећним данима најавили убацивање овог правца у редовни ред вожње.

Без сваке сумње још већи интерес туриста за вожњу ћиrom биће кад се заврши обнова и градња ускотрачне пруге до Вишеграда, за шта је преостало да се положе шине на неких 1.700 метара.

Већ сада бројни путници и туристи на „Шарганској осмици“ изражавају интерес и нестручљење да се провозају првим ћиrom до Вишеграда.

Тиме ће коначно отпочети и реализација давно сањаног и планираног туристичког круга који предвиђа вожњу ћиrom од Шарган Витаса и Мокре Горе до Вишеграда, одатле бродом и јахтама до Бајине Баште, а затим аутобусима до Таре и Златибора, и то за само један дан.

Иначе туристички возови „Шарганске осмице“ редовно сабирају од 12. априла до 2. новембра, с тим што је због великог интереса путника најављено да ће стара парњача и ове године бити потпуштена и активирана од 25. децембра до 27. јануара, у вријеме новогодишњих и божићних празника.

Наравно, и тада су планиране туре до Добрена.

C. Хелета

ЈУБИЛЕЈИ

ШТРПЦИ ПРОСЛАВИЛИ 100 ГОДИНА ХРАМА

Мештани штрбачке парохије, која обухвата рујанска села Увац, Мокронози, Јелићи, Кнегиња, Плема, Штрпци и Миоча, уз православни прапорник Малу Госпојину, дочекали су да свечано обележе и прославе велики јубилеј, 100 година од градње храма Рођења Пресвете Богородице.

За ову прилику, и поред лошег и кишовитог времена, окупило се више стотина мештана, али и оних који су одавно, трбухом за крухом одселили према Прибоју у суседној Србији, те према Београду и Војводини.

-Сви ти људи радо се враћају у Штрпце и помажу нашу цркву, каже месни парох Жарко Савић.

Како је и ред, свечану архијерејску литургију уз овај јубилеј, у препуној цркви, служио је Митрополит дабробосански Николај уз саслужење свештенства епархије дабробосанске.

-Све до 1906. године овдашњи парохијани су користили храм Светог Пророка Илије у удаљеним Анцићима. Након што су добили дозволу Аустроугарских власти, свештеник Коста Поповић, син свештеника Захарија из Анцића, покренуо је градњу овог храма, чије је темеље осветио Митрополит Николај (Мандић), кога су 1908. године изградили парохијани прилозима у дневницама, прича о. Жарко.

Тако је на празник Рођења Пресвете Богородице 1908. године овај храм осветио тадашњи Митрополит дабробосански Евгеније, први кум је био Добрисав Савић, а звона која и данас сазивају вернике на молитве даривала је једна од породица Бореновић из Миоча.

-Све до Другог светског рата храм у Штрпцима није имао значајних промена, али потешкоће за парохијане, а посебно свештеника Добрисава Поповића настају у периоду после Другог светског рата, када је уништена драгоценна црквена архива, прича нам о. Жарко.

У непotpуном Летопису пише да су након 1978. године овде службовали свештеници Обрад Тасић и Вацо Старовлах.

-По благослову Митрополита дабробосанског Владислава 1988. године дотадашња парохија се дели на штрбачку и бјелобрђанску, када се за парохе постављају свештеници Живко Васић и Радмило Гардовић, каже о. Жарко.

У овом питомом и плодном граничном појасу према Србији, у долини реке Увац, људи су се одвајкада бавили сточарством, воћарством и обрадом земље. Зато није ни чудо што је управо овде, још пре градње храма,

1907. године, а по неким подацима чак још 1903. године основана једна од првих задруга на просторима данашње Босне и Херцеговине.

-У тој задрузи, чија брвнара постоји и данас, свештеник Коста Поповић са парохијанима тада је формирао разне пољопривредне секције, штедну службу, те позоришну и музичку групу. Код овдашњих домаћина и данас се осећа утицај тадашњег задругарства, које је преношено са колена на колено, пише у јубиларном Летопису штампаном специјално за ову прилику.

Седиште Месне заједнице Штрпци краси споменик Краљу Петру Првом ослободиоцу, који је подигнут између два светска рата.

-Овај споменик, окружен нашим храмом, старом задружном брвнаром и основном школом, истински је центар парохије штрбачке у којој у 475 доимаћинстава живи 1420 мештана, прецизира о. Жарко.

У оквиру обележавања 100 година од градње храма Рођења Пресвете Богородице у Штрпцима је, након Свете архијерејске литургије, одржан свечани културно уметнички програм у коме су учествовали аматери из Добруна код Вишеграда, Новог Горажда и Рудог.

СХелета

КРАТКА ПРИЧА

Александар Јанковић (86), најстарији живи вишеградски учитељ и један од најпознатијих дародаваца вишеградске библиотеке

ПРЕКО ФРАНЦУСКЕ ДО АНДРИЋА

Вишеград, 21.октобра,
Када је уочи Другог свјетског рата завршио учитељску школу у Сарајеву, млади и полетни деветнаестогодишњи Александар Јанковић, иначе рођени Руђанин, стиче у сеоску школу у Гоњој Лијесци код Вишеграда. Али то његово прво учитељење траје тек неколико мјесеци, јер све прекида рат.

Након петогодишњег рата, опет крева и табла, и опет школа у Горњој Лијесци.

Присјећајући се тих првих послијератних учитељских дана 1945. године, у Горњој Лијесци Јанковић каже да су ђаци сједили на поду учioniце. Из тог периода сјећа се многих ђака, међу којима посебно Миша Вучићевића и Љубомира Мутапчића, а од учитеља поред њега радили су Камила Дубовић и Ђарко Николић.

-Није било ни врата ни прозора на школској згради. Слично је било и на осталим објектима, не само у том селу, већ и у градском подручју Вишеграда. У школама није било уџбеника, па ни свески. Због таквих услова школска година је трајала само три мјесеца, тако да смо морали радити по убрзаном систему. Ваљало је надокнадити ратне године, али и упоредо добровољно радити на обнови кућа, путева, мостова, порушених фабрика, присјећа се Александар Јанковић.

По декрету, тада уобичајеном за државне службенике, 1946. године прелази у село Јелеч код Калиновића, а затим и у школу у самом Калиновику. Успут се школује у струци па га 1947. године премештају на место народног просветног референта у тадашњем срезу Горажде.

-Одатле одлазим у војску па на Педагошку академију и Филозофски факултет у Сарајево. Након завршетка студија службовао сам широм тадашње БиХ, почев од Ливна, преко Кисељака, па све до Сарајева, где сам радио као професор историје и географије. Но, како су животни путеви заиста непредвидиви и чудни,

1964. године одлазим у Француску гдје упознајем своју животну сапутницу, покојну супругу Полет, објашњава Јанковић.

Посао у Француској га одводи у сасвим другу струку, у комерцијалу, али зато непрекидно путем књижевности другује са старим крајем. Понајвише преко Ива Андрића са Вишеградом.

-Често пута сам на одмор са супругом долазио у Вишеградску Бању и редовно обилазио Спомен библиотеку „Иво Андрић“. Једне прилике сам дошао на идеју да дарујем неке књиге. Наравно, одлучио сам се да то буде у склопу одјељења посвећеног нобеловцу Иву Андрићу. Тако сам заједно са Полет својевремено у вишеградску библиотеку доносио и даривао комплетну збирку од 63 књиге на француском језику, а радио се о свим добитницима Нобелове награде за књижевност између 1901. и 1963. године. Драго ми је када и данас видим да су те књиге изложене на видном мјесту и да их млади читаоци користе, каже Јанковић.

Срели смо ових октобарских дана, најстаријег живог вишеградског учитеља, и то баш у вишеградској Спомен библиотеци „Иво Андрић“ којој је и овај пут доноси нове књиге на дар.

Како каже, у пролазу је са кћерком, па и овог пута није одolio да не сврати у овај храм културе који његује успомену на генијално књижевно дјело нашег нобеловија.

Мада у подмаклим годинама и, како каже, без супруге која му је била нека врста моторне снаге за додатне активности, Александар Јанковић је још једном упознао колектив вишеградске библиотеке са својом ранијом иницијативом за конкретну сарадњу са библиотеком из француског града Монтеја, у предграђу Париза.

ОТВОРЕНО О НЕГАТИВНОСТИМА

Превентивом против наркоманије у Вишеграду

ЗАЈЕДНИЧКА АКЦИЈА МЕДИЦИНАРА УЖИЦА И ВИШЕГРАДА

Наркоманија се не лијечи - она се спречава, при чему је неопходан паралелни превентивни рад са младима и њиховим родитељима, поручио је

Др Зоран Димитријевић, неуропсихијатар и директор Дома здравља Ужице, аутор пројекта "Школа без дроге" и шеф ужичког тима за борбу против наркоманије, на предавању о наркоманији, које је крајем маја одржано у великој сали вишеградског Дома културе, уз присуство око 500 учесника, највећим делом младих.

Отварајући овај едукативни скуп Ковиљка Марковић, начелник општинског одељења за привреду и друштвене делатности је подсетила да је посљедњих година општина Вишеград, као погранични и транзитни центар, због изостанка превентивних акција нагло избила међу водеће градове Републике Српске по заступљености наркоманије, која је на жалост однела и неколико младих живота.

Др Зоран Димитријевић,
директор Дома здравља Ужице

Новоотворена зграда
вишеградског Дома здравља

Приказан је и документарни филм са оригиналним и потресним снимцима који одсликавају сву пошаст и опасности које са собом носи свет наркоманије.

Др Драган Радовић, специјалиста спортске медицине говорио је о све присутнијем допингу међу младим спортистима, а правник Радош Топаловић о законским санкцијама у овој области.

Др Зоран Димитријевић и Др Милка Димитријевић, лекар вишеградског Дома здравља, су највиши заједнички пројекат медицинара Ужица и Вишеграда како би се превентива против наркоманије подигла на знатно већи ниво.

Ово предавање о наркоманији, по закључку Скупштине општине Вишеград, организовао је кабинет начелника општине Вишеград Миладина Милићевића.

ЗАПИСИ

Шта је шездесетих година прошлог вијека значио први телевизор у селу Чешљу

ЧЕТИРИ СЕЛА ПРЕД ЈЕДНИМ ЕКРАНОМ

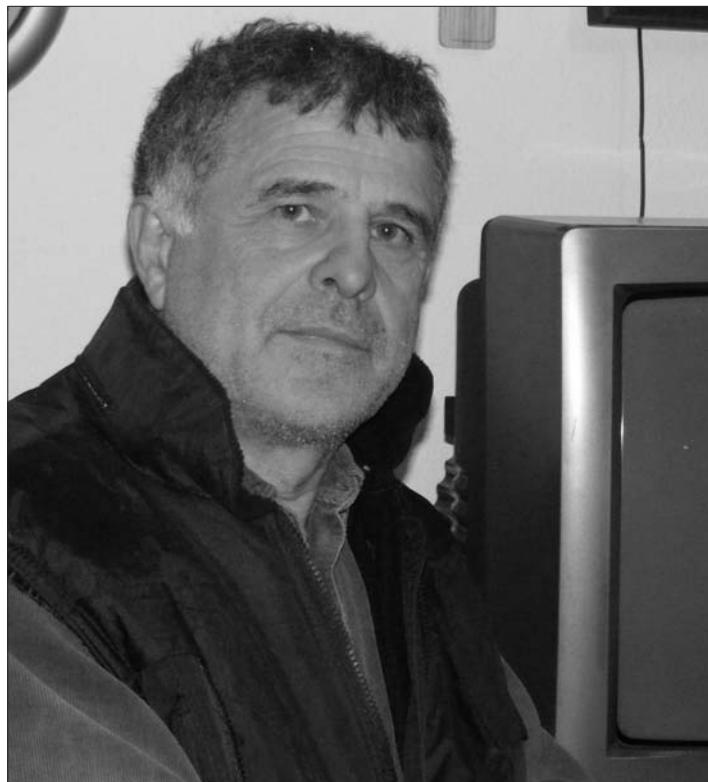
Вишеград, новембра

Први телевизијски апарат у село Чешљ код Вишеграда донио је Лука Вуковић сеоски хармоникаш 1973. године, који је, како каже, свирајући на сијелима и вашарима “зарађивао пару к'о шаше”.

Било је то право чудо у селу, комшије су се често “налазиле у послу” само да би привириле зачасак и “видјеле слике које се крећу”.

Лука и његови родитељи и браћа морали су тако трпјети изненадну навалу гостију али их је то помало и забављало и пружало им прилику да покажу традиционалну гостопримљивост.

“Узбуна је посебно била кад су на Телевизији Београд емитовали неки значајнији спортски догађаји. Тако су наш славски сто попунили а многи су и сједјели и на поду момци из села Халуга, Убаве,

Лука Вуковић

Коритника и Чешља да би гледали пренос бокс меча између Клеја и Фрејзера”, прича Лука.

Меч је одржан у три сата ноћу по средњоевропском времену а навијачи су долазили у Вуковића кућу да гледају и фудбалске утакмице репрезентације Југославије.

“Сјећам се да смо тако, као у биоскопу сви на “Искрином” црно-бијелом телевизору гледали фудбалску утакмицу између Југославије и Француске (1:1). Бучно се навијало тако да се у кући орило као да је свадба у питању”, присјећа се бивши хармоникаш.

Прича Лука како је једне зиме снијег поломио кровну антену а публика је гледала серију “Градић Пејтон”. Домаћин није имао времена да се пење на кров да намјешта антену па је уместо ње стављан обичан ексер.

“Ни то није пуно помогало. Онда се случајно на телевизор попео размажени мачак Тоша и слика се смирила. Тако смо док је епизода трајала хранили мачка да остане да чучи на телевизору”, смјешка се Лука.

Први ТВ репетитор у вишеградској општини изграђен је 1963. године на Горњој Лијесци а први телевизор је купило руководство Вишеградске бање.

Сјећа се Лука да је сала у Старој бањи где је био телевизор била стално пунा а гости на новогодишњем дочеку су више гледали у телевизор и гегове Чкаље и Мије него што су јели и играли.

Лукин “Искрин” лампаш отишао је у заслужну пензију након 15 година максималне употребе.

Замијенио га је колор телевизор ЕИ из Ниша али њега је, за разлику од лампаша, гледала само Лукина породица.

Pagoje ТАСИЋ

У село Паочиће код Вишеграда доведена прва млада из Албаније

СЕОСКА ЉУБАВНА ПРИЧА ДАРКА И ВЕРЕ

ВИШЕГРАД, новембра,
Дад му је пропала Фабрика намјештаја „Варда“ у Вишеграду у којој је радио, Дарко Стјепановић је одлучио да се врати у своје село Паочиће и живи од земљорадње и сточарства.

Намислио је и да се ожени, јер му је већ 30 година, али „ниједна цура неће да живи на селу а посебно ако има оца и мајку с њим у кући“.

Кад је на телевизији видио да се један старији момак из Ивањице ожењио дјевојком из Албаније овај храбри Паочанин се одлучи на далек пут.

„Узмем преводиоца у Подгорици и дођемо у једно село десетак километара удаљено од Скадра на Бојани. У једној кући домаћин ме лијепо прими и каже да има три дјевојке али је по реду најстарија на удају“, прича Дарко.

Прича Дарко даље како је удавача изашла из собе, поклонила му се, прошетала по кући да је види, што је и он морао учинити, дала му фотографију и рекла оцу да јој се он допада.

Породица у коју је ушао била је католичке вјери исповјести али су му газда Носи и газдарица Желина рекли да су се њихови дједови прекрстили са православља како би лакше преживјели у Енвер Ходиној Албанији.

Други пут Дарко је путовао у ово албанско село „да да бесу“ и још једном се види са будућом младом.

Трећи пут је ишао да преда дјевојци заруке .

„По њиховим обичајима морао сам да јој поклоним златне минђуше, сат, наруквицу, огрлицу и прстен. Ако је само један од ових поклона недостајао - ништа од вјериђе“, смјешка се Дарко.

И четврти пут је отишао по младу. Тамо је по њиховим обичајима направљена свадба.

„Младу су ми морали извести из куће само кад је пун мјесец и то до подне кад дан напредује“, прича Данко о обичајима у Албанији.

У Паочићима су младу из Албаније дочекали с невјерицом а сад о њој причају с одушевљењем.

„Невјеровано је како поштује старе патријархалне обичаје. Кад мушки уђе на врата устаје, поклања се, пажњу поклања свекру и свекрви, устаје прва ујутро припрема кафу и чај, поспреми око куће и помете двориште и стално ме гони да радим“, прича с радошћу срећни младожења.

Супружници се споразумијевају помоћу великог српко-албанског ријечника али и Вера брзо учи језик свог мужа.

Да би ову стидну младу натјерали да бар нешто проговори пред нама Дарко ју је питао да ли да попије коју шљивовицу.

Она је енергично одмханула руком и проговорила „Но, ракија, но кафа, но цигара!“

Pagoje TASIC

РАВНОГОРЦИ

Спомен парк српским родољубима у Добрунској Ријеци код Вишеграда

“ТИХО ОСТРВО” РАВНОГОРЦИМА

Вишеград, 17. новембар 2008,
Wно што је до прије двадесетак година било незамисливо, чак и опасно, дешава се посљедњих година. Коначно се без страха обиљежавају стратишта бројних, знаних и незнаних, равногораца, слједбеника идеје Драгослава Драже Михаиловића.

Можда баш због чињенице да је своје посљедње дне у илегали провео на подручју између Вишеграда и Рудог, гдје је у Ундрољама, недалеко од Добрунске Ријеке код Вишеграда и ухапшен од стране припадника УДБ-е 1946. године, ово вишеградско подручје посљедњих година чини највише на обиљежавању тих стратишта бројним српским родољубима.

Тако је у присуству великог броја мјештана и родбине 16. новембра, у Добрунској Ријеци поред магистралног пута према Прибоју и Рудом, освештан споменик Петру Гајићу, Радисаву Шимшићу и Маринку Гајићу, који су управо ту убијени 1946. године од стране припадника УДБ-е. И то без икаквог суђења и јавно, у присуству својих фамилија, чак и малојетнега дјеца.

Чин освећења споменика обавио је синђел Јован (Гардовић), монах манастира Добрин, који је у краткој бесједи подсјетио на тешка времена српског народа овог краја након Другог свјетског рата, који су због своје сарадње са равногорским покретом прогањани, затворани у логоре, а многи и убијани без икаквог суђења.

Било је то вријeme прогона, ликвидација, депортација и затварања цијелих српских породица по логорима широм БиХ.

Овим чином отворен је и својеврсни спомен-парк, симболичног назива “Тихо острво”, које се налази недалеко од комплекса “Дражевина”, са минијатурном капелом, црквицом и мјестом за одмор путника-намјерника.

Дражевина је, иначе, спомен комплекс у изградњи у коме се налази споменик Дражи Михаиловићу, црква “Светог Николе” и конак будућех метоха манастира Добрин.

Најављено је да ће Спомен-парк на прољеће бити оплемењен садницама и цвијећем, а биће изграђена и чесма са водом за пиће.

Предсједник Равногорског покрета отаџбине српске у Вишеграду, Миро Јеремић, приликом откривања овог Спомен-парка је рекао да им је првенствени задатак разоткривање свих злочина над српским родољубима током и након Другог свјетског рата, како би обиљежили мјеста њиховог страдања сличним споменицима.

Изградњу Спомен-парка “Тихо острво” заједнички су реализовали храм “Светог Николе” у Дражевини, општински одбор Равногорског покрета Вишеград, ССД “Соко”, те већи број дародаваца из Вишеграда и Рудог.

C. Хелета

РАВНОГОРЦИ

ПОД ОРУЖЈЕМ 1913. ГОДИНЕ

Били су дивни јесењи дани. У призренским виноградима сазревало је грожђе и чула се песма девојака, не тиха и пригушена као некада под туђим игом, него слободна, из пуних груди. Два рата успешно су завршена: свуда се осећало радосно расположење. Војска је одлазила домовима са песмом и музиком, хитајући првој железничкој станици.

У Богословији спремали су се ђаци ратници и четници за годишње испите. Оставили су своје оружје у школски магацин и прихватили уџбенике. Само се понекад за време одмора разлеже четничка песма, а затим поново у целој Богословији завлада савршен мир.

Неколико празних места у клупама потсећају на другове којих нема.

У учионици као у рову, затрпани уџбеницима и делома светих отаца спремају се богослови. Ту су: Мијахло (Миша) Чангаловић, херој са дупничке карауле, младић висок, развијен, који је динамитом разорио турску стражару, Ђуро Шарац, чувени борац са Васиљевца, Милан Мајкић звани Јафет, познати босански револуционар из Б. Крајине и храбри четник са Мердара, Стеван Џуркус, јунак са Дупнице, који је у светском рату погинуо у Добруци, Јован Аранђеловић, једини од поменутих жив, који је на Мердарима у друштву са Властимиром Шапчанином зв. Мошом и хајдуком Вуксаном отпочео борбу, Новица Поповић из Темске, Глигорије Јовановић из Гњилана, браћа Даниловићи Саво и Јово из Зубаџа, монах Павле Панић из Србије и други.

У Призрену се осећало спокојство, иако су град и његова околина под слабом војничком заштитом две чете војске и два брдска топа.

Пред вече у учионицама била је потпуна тишина. Објављени су дани испита.

Неко је закуцао на прозор. Указала се глава екстерниста. Ђаци се ускомешаше.

- Што учите, луде?

- Одлази! Не сметај!

Екстернист уђе, очито узбуђен и једва говорећи: - Изажите из учионице и уверите се. На Призрен напада Гиљарди са хиљадом Арбанаса. Ево, чује се топ.

Ђаци изађоше у двориште и слушаше. Метални звуци брдског топа уверише их да им друг говори истину.

- Где је економ да нам да наше пушке? - чуло се у дворишту.

Из учионица изађоше богослови. Наста жагор и песма.

- Пушке, пушке!

Јави се економ: - Шта ће нам ваше пушке помоћи кад их сви немамо?

- Пустите нас у касарну. Тамо ћемо их наћи.

Појавише се неки грађани, који уђоше у ректорову канцеларију, тамо се мало задржаše и повратише забринути.

Ректор их је испраћао.

- Стрпите се, - окрену се ректор Стево Ђајима, - после вечере ћемо примити оружје.

На прозору ректоровог стана појавила се његова кћерка, јединица.

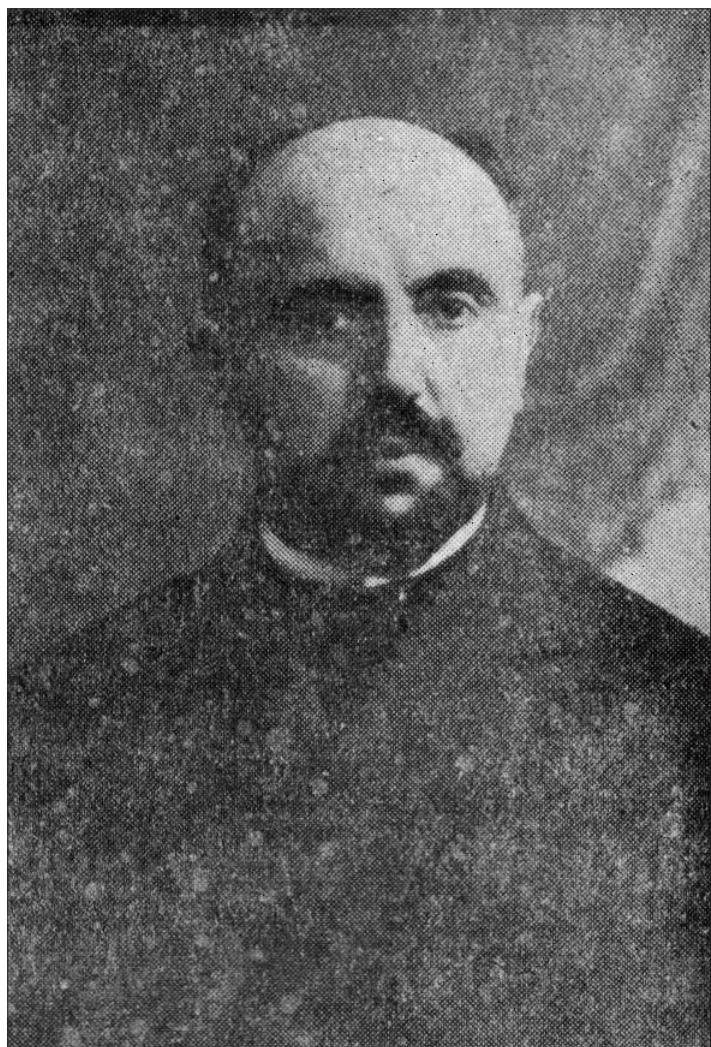
- Ако победе и уђу у град, они ће убијати, одрезивати нос и уши. Они су нашег друга бриџу провели кроз Приштину, отсеченог носа.

- Зато треба гинути а не пустити их овамо.

- Другови, примите и мене! - молио је туберкулозни богослов из Ужица. И ја ћу са вама на положај.

Убрзо се вечерало, а затим се сврстала цела Богословија. Било их је преко осамдесет.

Ушли су војничким кораком у касарну, где им командир подели оружје. Са њима примише и неки грађани. Затим се поново сврсташе и вратише у школу. Вежбање је трајало целу ноћ. Ударали су затварачи, пунила се муниција, испражњавала. Они су падали, дизали се и развијали у строј. У зору дошле су нове вести: аустријски конзулат Прохаска буни грађане.

Прота Мирко Максимовић

Тад у Богословију дође мајор Лилић и преузме чету богослова. Хор је певао "Падајте браћо" у маршу. Пред четом је јахао мајор. Чета је вежбала до подне, кад је мајор задовољан вештином и знањем ђака-ратника повео целу чету са ректором и професорима на положај.

На коси изнад школских винограда налазила су се два брдска топа, управљена у шуму, из које су се спуштали Арнаути на сенокосе. Белила су се њихова одела. Други су пристизали са Џвиљена.

Чета наших војника, развијена у стрељце, почела се збијати, очекујући напад. Топови су уђутали. Један је ради лома пера престао дејствовати, а то је много соколило противнике. Сва је нада полагана у други. Артиљерији пријатно изненађени новом четом бораца, спремише топ. Командир, професор београдске гимназије командује а пали наредник Милован Ваљевац.

- Темпирај Миловане на триста! - командује професор, а глас му подрхтава.

- Разумем, - одговара Милован, затим се чује нова команда "Пали!" и метак спушта у шуму бели пламен шрапнела.

Команда се још трипут понавља, а тад у троуглу прamenova сева црвени пламен разорног зрна које одјекује. Беле фигуре ишчезавају...

Официр се примиче нареднику и љуби га.

Наши стрелци поново се расипају и чекају команду под шумом.

Сумрак се спушта. Чета богослова заузима положаје и чува их целу ноћ по месечини. Побуњеници је заобилазе и спуштају се реком Бистрицом Призрену, где оборе неколико призренских добровољаца, али потиснути од Дрвен града четом сељака Средачке жупе хитaju косама Џвиљена Гори и Журу.

Сутрадан се упути чета војске и два брдска топа Журу да спречи освајање заосталог пољског топа и проридање Горана, који су се придружили побуњеницима.

Рано изјутра крену и чета богослова Журу певајући родољубиве песме. Са прозора баџале су жене и девојке цвеће. Стари професор певања Трифа посматрао је чету, гријајући од бола и суза.

Чета је заузела положај, који брани улаз са Дрима и Жура у Призрен. Побуњеници су пуцали из села Горе, а њима су са Жура одговарала два брдска топа, који су косом мењали положај. Пред само вече монтиран је и пољски топ, око кога се водила борба. Разорна зрна пољског топа палила су куће у Гори и разбијала побуњенике.

У саму ноћ донели су курири вест да Прохаска буни народ у Призрену. Затражена је хитна помоћ. Богословска чета дошла је трчећим кораком у град и заштитила војне објекте. Богослови су поделили квартове: аустријски конзулат и суседне улице били су под надзором четника Милана Мајкића - Јафета и Ђуре Шарца, који су најоштријим мерама кажњавали агенте конзулатата.

Ова власт богослова-четника трајала је три дана, док није дошла у камионима жандармерија из Скопља а за њом одреди војске, који разбише побуњенике и успоставише ред.

Тад богослови оставише пушке и прихватише ученике.

*

Ова сећања на једну генерацију богословске омладине, која није знала за радост младости, него је провела у борби, нека буду потстрек новом нараштају, да се спреме за нове подвиге.

*Мирко Максимовић, протојереј - Сарајево
(Свршио Богословско-учитељску школу год. 1913. у јесен.*

*Био је друштвени секретар и оснивач
сеоских читаоница у Средачкој жупи код Призрена.)*

ХРОНИКА И ХРОНИЧАРИ

Др Page Познановић из Ужица сакупио до сада непознате податке везане за страдање избеглици из Босне у Првом светском рату

ИЗБЕГЛИЦЕ КОСИЛА И ГЛАД И ЕПИДЕМИЈЕ

Др Познановић сачинио списак 150 особа које су умрле у Ужицу и околини од последица глади или болести

Епидемије од 1914. до 1918. године затирле читаве породице избеглица из источне Босне

Cаки рат је израз људске незрелости. Први светски рат, који је трајао од 1914. до 1918. по размерама је био светски, а по жртвама је враћао на доба дивљаштва. Целим светом је завладала незрелост.

Источна Босна и западна Србија, једна на левој, а друга на десној обали Дрине, нашле су се у тим ратним годинама на ужасној ратној ветрометини. На десној страни Дрине вођене су 1914. и 1915. године тешке битке. Србија се бранила од Поћорекових регименти, које су настала. Гинуло се на Гучеву, Мачковом Камену, Текеришу, Колубари, Сувобору... Нападач је напредовао па се потом повлачио. Источна Босна била је полазна тачка регименти које насрћу преко Дрине, или и правац одступања. Способни за рат из Босне, Срби, Бошњаци и Хрвати, силом прилика били су у јединицама нападача. Беч је под своју ратну заставу сврстао Чехе, Словаке, Пољаке, Румуне, Мађаре, Хрвате, све за рат способне становнике Босне, све из Славоније, Војводине...

Тукли су се наши са нашима.

У јесен 1915. аустро-угарској армади стиже у помоћ Немачка и Бугарска. Српска војска одступа: Албанија, Крф, Видо, Солун, Кајмакчалан...

Западна Србија улази у године најцрнје окупације.

Освета стиже и становништво источне Босне. Из разних разлога отуда у правцу западне Србије креће река избеглици. На десној обали Дрине, особито у насеља Ужица и ужичког краја, сливају се бујице жена, деце, стараца... Тешка невоља приморала их је да беже, да напуштају своја огњишта, своје домаћине. На другој обали Дрине наилазили су на гостољубиве сународнике, који су већ знали шта значи бежања у ратним временима. Прихватали су бегајуће како су најбоље могли и с њима поделили своје невоље и своје ратно сиромаштво.

Убрзо се на све сручила нова несрећа. Наступиле су немилосрдне епидемије: дифтерија, шарлах, дизентерија, бодиње, тифус. Све типично ратне заразе. Умиralо се свуда и свакодневно. Умирали су у исто време, на истим местима и од исте болести, домаћини, њихови укућани и њихови гости - избеглице из Босне.

Остало су сведочанства у матичним књигама умрлих, које су водили свештеници после опела. А опела су вршена свакодневно. Понекад осам опела један свештеник у једном дану.

Све су опојавали исти свештеници. У истим гробљима сви су сахрањивани.

Књиге умрлих су сачуване и могу се и данас разгледати. Да ли су у њима сви записи потпун и сигурни? То је после девет деценија готово немогуће утврдити. На основу онога што је записано ипак је могуће сагледати обим трагедије.

За ову прилику из дугачких спискова умрлих и опеваних издвојили смо досељене из источне Босне. Нађене податке о њима дајемо у овом прилогу и очекујемо да че их гласила у источној Босни објавити. Тако ће тешка трагедија бити бар донекле објашњена, а неки данашњи становници можда ће овде наћи записи о досељеницима из Босне.

Помрли у селу Гостиници

Свештеници Цркве у Карану код Ужица оставили су у својим књигама неколико записа који су објављени у хроници села Гостинице (Ужице, 1991, стр.586-590).

У Гостиници се 1914. године доселила Станица Мандић из Стрмице, ста-ра 68 година, и исте године умрла у овом селу. Аница Мандић досељена је у Гостиницу из Соколовића и умрла 1915. године, Драгољуб Марјановић из Брежана умро у Гостиници 1914, Живана Марјановић, рођена у Дољевићима, а живела у Брежанима, доселила се у Гостиницу и овде умрла 1915, Алекса, Мара, Милинко и Племка Марјановићи, сви родом из Босне, помрли су од епидемије тифуса у Гостиници 1915, Митровићи из Брежана дошли су у Гостиницу и овде им је 1915. године од епидемије тифуса померло четворо деце: Миљка, Јелена, Ненад и Трифун, а из Височника у Гостиници се доселио неки Ранкић, чије име није записано. Његово дете Јован умрло је у Гостиници 1915. године.

Помрли као оболели ратни заробљеници

У ужичкој војној болници, почев од 22. децембра 1914. године померло је 1.213 ратника. Умирали су од рана и разних епидемија. Међу њима је велики број заробљених војника аустроугарске војске. Све њих опојаје ужички војни свештеник и сви су сахрањени у ужичком гробљу: Чедомир Црноглавац, редов другог позива, из Регавчине, Срез жепски, умро 25. децембра 1914. године, Михаило Николић, каплар, V пук II позива, из Бијељине, умро 12. јануара 1915. године, Маринко Петрићевић, заробљеник, родом из Босне, умро 17. фебруара 1915. године, Јосиф Марковић, заробљеник из Босне, умро 17. фебруара 1915. године и Данило Николић, поручник, IV пук кадровски, родом из

Штрабаца, умро 7. априла 1915. године (Подаци о помрлим ратним заробљеницима објављени су у књизи „Изгинули у ратовима 1912-1918 из Ужичког округа“, Ужице 1998. стр.408-448).

Спискови смрти 1915-1916

Највише избеглица из источне Босне померло је у вишеструким епидемијама у Ужицу крајем 1915. и у првој половини 1916. године. Сви су записани у XVIII књизи умрлих Цркве ужичке. Та књига чува се и данас у Историјском архиву у Ужицу.

За избеглице из Босне у Ужицу је тада постојало прихватлиште у старој касарни у Крчагову крај града. Сви помрли сахрањени су у ужичком гробљу. Имена умрлих овде су разврстана истим редом какав је у књизи умрлих: Милица Ђурковић из Соколца, стар 24 године, умро 29. септембра 1915, Милан Гашовић из Босне, стар 40 година, умро 15. фебруара 1916. године, Љубомир Шупчић, син Крсте из Босне, стар 2 године, умро 1. марта 1916, Анђа Станишић, кћи Милоша из Босне, стара 5 година, умрла 1. марта 1916, Николија Драгићевић, жена Драгића из Босне, стара 37 година, умрла 3. мата 1916, Милан Јовановић из Сребренице, стар 63 године, умро 4. марта 1916, Душанка Гамбирош, кћи Јова из Рогатице, стара 4 године, умрла 5. марта 1916, Ристо Остојић из Власенице, стар 48 година, умро 7. марта 1916, Даринка Којић из Босне, стара једну и по годину, умрла 7. марта 1916, Стеван Јовановић из Брежана, стар две годне, умро 10. марта 1916, Станица Стојановић, жена Јакше из Рогатице, стара 35 година, умрла 10. марта 1916, затим Митра Радуловић, кћи Томе из Власенице, стара 15 година, умрла 17. марта 1916, Стана Станишић, кћи Милорада из Рогатице, стара 4 године, умрла 17. марта 1916, Весела Михаиловић из Сребренице, стара 70 година, умрла 17. марта 1916, Неђо Пуанац из Рогатице, стар 5 година, умро 21. марта 1916, Маринко Рајак из Рогатице, стар 6 година, умро 21. марта 1916, Светислав Којић, син Ђорђа из Рогатице, стар 7 година, умро 22. марта 1916, Радомир Томић, син Јована из Рогатице, стар једну годину, умро 22. марта 1916, Миладин Боровина, син Саве из Босне, дете, умро у Крчагову 24. марта 1916, Десанка Стојановић, кћи Вула из Босне, стара пола године, умрла 24. марта 1916, Јерко Јовановић из Босне, стар 55 година, умро 27. марта 1916, Палко Ђерић син Јевта из Босне, стар две и по године, умро 27. марта 1916, Маринко Драгићевић из Босне, стар 70 година, умро у Крчагову 26. марта 1916, Јован Мушовић, син Саве и Анђе из Босне, стар 2 године, умро 29. марта 1916, Грозда Ранковић, кћи Петра из Босне, стара 4 године, умрла 28. марта 1916, Мара Ђирјанић, жена Ђорђа из Рогатице, стара 40 година, умрла 29. марта 1916, Радован Станишић из Босне, стар једну годину, умро 30. марта 1916, Будимир Ђуђула из Босне, стар једну годину, умро 1. априла 1916, Стоја Вукосављевић, кћи Марка из Рогатице, стара 4 године, умрла 3. априла 1916, Деспот Ђуровић, син Јова из Рогатице, стар 2 го-

дине, умро 3. априла 1916, Станојка Илић, кћи Луке и Љубице из Босне, стара 2 године, умрла 3. априла 1916, Драгомир Синђић, син Обрене из Вишеграда, стар једну годину, умро 3. априла 1916, Драги Лисица, син Мијаила и Обрене из Босне, стар једну и по годину, умро 4. априла 1916, Бојана Петољка, удова Маринка из Босне, стара 45 година, умрла 4. априла 1916, Зорка Вукосављевић, кћи Вула и Стане из Босне, стара 2 године, умрла 5. априла 1916, Миле Обрадовић из Сребренице у Босни, стар 56 година, умро 6. априла 1916, Предраг Росић, син Јевта из околине Сребренице, стар 7 година, умро 6. априла 1916, Милева Палић из Босне, умрла 6. априла 1916, Филип Таловић из Босне, стар 70 година, умро 7. априла 1916, Душан Марковић, син Данице из околине Рогатице, стар 3 године, умро 8. априла 1916, Даница Миленковић, кћи Савке из Рогатице, стара 4 године умрла 9. априла 1916, Загорка Аксић из околине Сребренице, стара 2 године, умрла 11. априла 1916, Митра из Босне, стара 60 година, умрла у Крчагову 9. априла 1916, Аница Томановић, кћи Митре из околине Власенице, стара 2 године, умрла 11. априла 1916, потом Госпава Јовићић из околине Рогатице стара 80 година, умрла 13. априла 1916, Владојко Петровић, син Госпаве из околине Кладња, стар четири године, умро 14. априла 1916, Драга Ковачевић из околине Рогатице, стара једну годину, умрла 16. априла 1916, Милосав Враголија, син Јоке из околине Рогатице стар 3 године, умро 16. априла 1916, Радојка Симић, кћи Милице из околине Сребренице, стара 9 година, умрла 16. априла 1916, Лепосава Ратковић, кћи Росе из околине Рогатице, стара 2 године, умрла 17. априла 1916, Анђелка Гојковић, кћи Росе из околине Рогатице, стара један месец, умрла 17. априла 1916, Емилија Рајовић, кћи Ђуке из околине Рогатице, стара 20 година, умрла 18. априла 1916, Милован Савић, син Јелке из околине Сребренице, стар 8 година, умро 19. априла 1916, Милорад Стевановић из околине Сребренице, стар једну и по годину, умро 19. априла 1916, Стака Савић, кћи покојне Саве из околине Сребренице, стара 15 година, умрла 21. априла 1916, Борисав Јањић, син Јанка из околине Рогатице, стар 13 година, умро 21. априла 1916, Станија Ђерић из околине Рогатице, стара 40 година, умрла 22. априла 1916, Лазар Радовић, син Даше из околине Рогатице, стар два месеца, умро 22. априла 1916, Рајко Живовић, син Марка из околине Рогатице, стар 3 године, умро 23. априла 1916, Илија Ичагић, син Гаврила из околине Рогатице, стар 3 године, умро 23. априла 1916, Љуба Пејановић, кћи Средоја из околине Рогатице, умрла 24. априла

1916, Радивоје Милић, син Остоје из околине Власенице, стар 8 година, умро 24. априла 1916, Миленко Миловановић, син Алексе из околине Сребренице, стар једну годину, умро 25. априла 1916, Миладин Вукосављевић, син Јилинке из околине Рогатице, стар 4 године, умро 25. априла 1916, Ратко Радовановић, син Живојина из околине Себренице, стар једну годину, умро 25. априла 1916, Михаило Андрић из Гостиља код Вишеграда, стар 65 година, умро 27. априла 1916, Павлија Полић, жена Николе из Кутловца, стара 60 година, умрла 27.

априла 1916, Таса Ђерић, син Јевта из околине Рогатице, стар пет година, умро 28. априла 1916. године и Савка Грујић, кћи Милице из околине Рогатице, стара 10 година, умрла 19. априла 1916. године.

Бескрајни спискови преминулих

Од епидемија у Ужицу у ово време помрле су и следеће избеглице из Босне: Маринко Шаренац, син Андрије из околине Рогатице, стар једну годину, умро 20. априла 1916, Даница Крстић, кћи Милована из околине Рогатице, стара шест година, умрла 18. априла 1916, Милош Грубача, син Видана из околине Рогатице, стар шест година, умро 28. априла 1916, Јелка Лугоњић, кћи Лугоње из околине Рогатице, стара три године, умрла 28. априла 1916, Даринка Грујићић, кћи Глигора из околине Рогатице, стара три године, умрла 29. априла 1916, Драгомир Крстић, син Милована из околине Рогатице, стар један месец, умро 29. априла 1916, Остоја Милић из околине Власенице, стар 38 година, умро 29. априла 1916, Софија Живковић, кћи Маринка из околине Рогатице, стара једну годину, умрла 19. априла 1916, Јованка Тановић, кћи Јосифа из околине Рогатице, стара двије године, умрла 29. априла 1916, Стака Тривковић, кћи Петра из околине Рогатице, стара 16 година, умрла 30. априла 1916, Алекса Перовић из околине Рогатице, стар 68 година, умро 2. маја 1916, Раде Невоза, син Сима из околине Рогатице, стар две године, умро 2. маја 1916, Вида Гашовић из околине Власенице, стара 70 година, умрла 2. маја 1916, Роса Кикић, кћи Неђа из околине Власенице, стара девет година, умрла 2. маја 1916, затим Драга Дугоњић, кћи Маре из околине Рогатице, стара 20 дана, умрла 2. маја 1916, Вида Џисовић из околине Власенице, стара 70 година, умрла 3. маја 1916, Стана Тодорвић из Вујаковића код Сребренице, стара седам година, умрла 4. маја 1916, Живко Јовановић из околине Сребренице, стар 65 година, умро 4. маја 1916, Петра Перић, кћи Пера из околине Рогатице, стара две године, умрла 4. маја 1916, Софрен Марић, син Арса из околине Рогатице, стар четири године, умро 4. маја 1916, Савка Јањић, кћи пок. Ђене из околине Рогатице, стара 53 године, неудара, умрла 4. маја 1916, Дана Богдановић, кћи Марије из Дуганчића, стара једну годину, умрла 7. маја 1916, Благоје Тришић из Бајића код Власенице, стар 60 година, умро 7. маја 1916, Душан Пејановић, син Ђурђа из околине Рогатице, стар седам година, умрла 8. маја 1916, Марја Обрадовић, кћи Рада из околине Сребренице, стара 25 година, умрла 8. маја 1916, Перуника Илић, кћи Јање из околине Сребренице, стара три године, умрла 9. маја 1916, Остоја Драгићевић из околине Сребренице, стар 10 година, умро 11. маја 1916, Божана Савић из околине Рогатице, стара 70 година, умрла 10. маја 1916, Ђорђе Ђурић, син Радована из околине Рогатице, умро 10. маја 1916, Петар Грујићић, син Глигорија из Босне, стар пет година, умро 12. маја 1916, Сава Бојовић из околине Рогатице, стар 70 година, умро 13. маја 1916, Урош Милиновић, син Васа из околине Рогатице, стар осам година, умро 16. маја 1916, Душан Ђурићић, син Милице из околине Рогатице, стар 10 година, умро 16. маја 1916, Димитрије Тошић из Босне, стар 55 година, умро у Љубањама код Ужица 20. јануара 1916, Љубица Ратковић из околине Рогатице, стара пет година, умрла 18. маја 1916, Милица Којић из околине Рогатице, стара пет година, умрла 18. маја 1916, Вида Јанковић из околине Сарајева, стара 11 година, умрла 17. маја 1916, Петра Виторовић из околине Рогатице, стара седам година, умрла 20. маја 1916, Миља Бубарић из околине Рогатице, стара седам година, умрла 20. маја 1916, Милинко Савић из околине Власенице, стара једну годину, умро 22. маја 1916, Рајко Вукосављевић из околине Рогатице, умро 23. маја 1916, Новка Пучета из околине Вишеграда, стара четири године, умрла 23. маја 1916, Миле Дугоњић, син Ђубиће из околине Рогатице, стара једну годину, умро 24. маја 1916. и Миле Обрадовић из околине Сребренице, стара четири године, умро 27. маја 1916. године.

Остали су само записи умрлих

Ратне 1915. и 1916. на подручју Ужица умрле су и ове избеглице из Босне: Милош Блажић, син Милене из околине Сребренице, стар један месец, умро 27. маја 1916, Десимир Јовановић, син Вујиће из околине Сребренице, стар један месец, умро 27. маја 1916, Милош Невоља, син Сима из околине Рогатице, стар пет година, умро 1. јуна 1916, Митар Дубљанин, син Михаила из околине Рогатице, стар седам година, умро 1. јуна 1916, Саво Вргања, син Стева из околине Рогатице, стар седам година, умро 3. јуна 1916, Стана Ђука, кћи Сава из околине Рогатице, стара две године, умрла 2. јуна 1916, Риста Станић из околине Рогатице,

стара 40 година, умрла 2. јуна 1916, Милева Пурста, кћи Пера из околине Вишеграда, умрла 4. јуна 1916, Миладин Каповић, син Јова из околине Рогатице, стар две године, умро 5. јуна 1916, Драга Остојић из околине Вишеграда, стара три године, умрла 5. јуна 1916, Ружа Кулић, кћи Неђа из околине Власенице, стара два месеца, умрла 6. јуна 1916, Милева Г. Крстајић из Брежана код Сребренице, стара пет година, умрла 8. јуна 1916, Дејан С. Јаћимовић из Соколца, стар две године, умро 9. јуна 1916, Даринка М. Дубљанка из Мркаља код Рогатице, стара шест година, умрла 9. јуна 1916, Јеротије Кочевић из Сижевца код Сребренице, стар 65 година, умро 10. јуна 1916, затим Радивоје Крсмановић из Кукавица код Рогатице, стар три године, умро 11. јуна 1916, Петар Секулић из Грушта код Власенице, стар 72 године, умро 12. јуна 1916, Даринка Б. Радојчић из Старе Горе код Рогатице, стара три месеца, умрла 12. јуна 1916, Петар Г. Грујићић из Старе Горе код Рогатице, стар 14 година, умро 11. јуна 1916, Богољуб Ст. Пехатовић из цаварине код Рогатице, дете, умро 13. јуна 1916, Савета Божић из Сребренице, стара 28 година, умрла 13. јуна 1916, Милка Стефановић из околине Рогатице, стара четири године, умрла 13. јуна 1916, Грозда Аксић из Брежана код Сребренице, стара осам година, умрла 13. јуна 1916, Марко Г. Гачовић из Рогатице, стар две године, умро 15. јуна 1916, Младен Дубљанин из Меркала код Рогатице, стара два месеца, умро 17. јуна 1916, Милојко Јанковић из Пашевића код Рогатице, стара три месеца, умро 17. јуна 1916, Нешо Сука из Вечерника код Рогатице, стара три године, умро 17. јуна 1916, Лепосава Пригоња, кћи Стева из Рогатице, стара пет година, умрла 17. јуна 1916, Анђелко Арбиња, син Сима из Калиманића код Рогатице, стара две године, умро 27. јуна 1916, Миљана Ђерић, кћи Николе из Грабића код Рогатице, стара две године, умрла 27. јуна 1916, те Љубица Петрушевић, жена Михаила из Вранешића код Рогатице, стара 40 година, умрла 27. јуна 1916, Ђуро Драшковић, син Јакше из Штавања код Рогатице, стара 10 година, умро 27. јуна 1916, Ивко Радојчић из Старе Горе код Рогатице, стара 90 година, умро 27. јуна 1916, Василија Ђука, кћи Стефана из Побраћа код Рогатице, стара две године, умрла 28. јуна 1916, Љубица Ђурић из Обади код Рогатице, стара шест месеци, умрла 29. јуна 1916. и Спасоје Савић, син Милосава из Дугоњића код Рогатице, стар шест месеци, умро 1. јула 1916. године.

Светислав Тијанић

ПРАВОСЛАВЉЕ*Свети Николај Српски*

ТРИ НАЈВЕЋЕ ВРЕДНОСТИ СРПСКОГ НАРОДА

ПРВА ВРЕДНОСТ БОГ
ДРУГА ВРЕДНОСТ КРАЉ
ТРЕЋА ВРЕДНОСТ ДОМ

БОГ је изнад свега и свакога, несравњив ни са ким, неопходан сваком живом бићу. Зато је наш народ изрекао реч: Без Бога ни преко прага.

Краљ је миропомазаник Божји. Он је главни носилац власти у држави. Као слуга Божји он влада по милости Божјој. Он је јемство јединства државног. Он је јемство правде и правице за све грађане своје. Он је симбол реда и поретка и сигурности земаљском царству, које је школа вежбања у свим хришћанским врлинама, које су услов за грађанство у Царству Божјем, Небеском и Вечном.

Дом је домаће огњиште, светиња брака, породице. Дом је основна ћелија народне кошнице. Домаће огњиште је веза са прецима, са прошлочићу. Светиња брака је закон Божији. Породица је закон среће и веза са будућношћу. Огњиште које се не гаси, гроб који се не заборавља, колевка која утврђује наду на будућност - то је дом Србинов. Бог је Цар над царевима и Господар над господарима. Његово је Небеско и земаљско царство. Он је сведржитељ. У његовој руци је све, и живот и здравље и разум и родност. Њему се морамо сви поклонити.

Краљ је господар царства земаљског по милости Божијој. Прво по милости Божијој па онда по вољи народној. Краља морамо сви поштовати.

Дом је главна и основна школа која спрема људе за грађане и земаљског и Небеског царства. Дом, српски дом, морамо сви чувати.

Никад српски народ није био без ове три највеће вредности: никад без Бога, никад без дома, никад без владара. Нити је могао бити, нити ће моћи бити.

Истина, све може бити, али - наопако.

Има ненормалних људи данас у свету који исписују на својим заставама ове три речи као своја начела без Бога, без владара, без брака. А то значи исто што и речи: мрак, хаос, разврат.

А заиста живот тих жалосних људи представља на делу мрак, хаос и разврат.

А здрава душа нашега народа знала је и зна да нема живота, ни реда, ни среће без Бога, без краља, без дома.

Без Бога - ни преко прага. Без краља - ништа не ваља. Без дома - судба Содома.

припремио С. Александар

ХУМАНОСТ НА ДЈЕЛУ

Хуманост рогатичког свештеника Гвоздена Арамбashiћа (37)

ДАРИВАО БРАТУ БУБРЕГ

Рогатица, децембар,
На православни празник Свету Петку, 27. октобра
ове године, рогатички православни свештеник
Гвозден Арамбashiћ без размишљања се одлучио
да дарује бубрег рођеном брату Милошу (41), чиме је
на најбољи начин спровео Божију заповест “Љуби бли-
жињега свога, као самога себе”.

Фамилија Арамбashiћ поријеклом је из мјеста Ури-
ја код Доњег Вакуфа.

-Наш отаџ Милорад, који је умро давне 1985. године, и мајка Роса изродили су нас седморо дјеце. Са Падом Крајине 1995. године и сви моји су кренули у егзодус и неизвјесну будућност. Зауставили су се у Футогу, у Војводини, казује Гвозден Арамбashiћ, парох цркве “Свете тројице” у Рогатици.

И таман кад су се у војвођанској равници привикили на нови живот и нове обичаје Гвозденов брат Милан оболијева од тешког оштећења бубрега.

Како му разне терапије и лијекови нису помагали, по савјетима љекара, одлучио се на трансплантацију, за шта је био неопходан давалац здравог бубрега.

Љекари су препоручили да би најбоље било да је дародавац неко од његове најближе родбине.

Парох Гвозден је без размишљања одлучио да свом рођеном брату дарује свој десни бубрег, за шта је пред-
ходно затражио и добио благослов Митрополита да-
бробосанског Николаја.

-Изузетно тешка и компликована операција трајала је пуних шест часова, а изведена је на Хируршком одје-
љењу Клиничког центра Војводине у Новом Саду. Ову деликатну операцију пресађивања мог бубрега брату Милану обавили су специјалисти хирургије Марушић и Пфан, на чemu смо им изузетно захвални, јер није било никаквих компликација, прича парох Арамбashiћ, дода-
јући да је пресрећан што је све тако протекло, прије свега због мајке Росе, Миланове супруге Снежане, те њихово двоје дјеце Немање и Саре.

Овај стасити и угледни рогатички парох брзо се опоравио након компликоване операције. Тако је четврти дан устао из болесничког кревета, спремио се у свештеничку одору и отишао до оближње православне капеле да се помоли Богу и светом Луки.

Болницу је напустио 4. новембра, кратко се задржао на кућном лијечењу код родбине у Новом Саду и већ крајем новембра наставио са својим редовним свештеничким дужностима, док је брат Милан изашао нешто касније, препорођен и способан за нормалан наставак живота.

Уз свакодневне свештеничке дужности парох Арамбashiћ је активан и на културном плану. Предсједник је црквеног КУД-а “Сретење” које се са својим наступима увело афирмисало и ван граница Рогатице.

-Пријатно сам се изненадио кад су нас у новосадској болници посетили моји фолклористи из Рогатице, пружајући нам тако несебичну подршку да издржимо. На дар су нам донијели икону Свете Петке, која нас је брижно чувала, на чemu смо јој уз Божију помоћ, истински захвални, истиче парох Арамбashiћ.

C. Митровић

C. Хелета

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ

Заборављени и пуних 66 година скривани злочини над Србима, крај Дрине у Милошевићима и Старом Броду, с пролећа 1942. године

ДРИНА - ГРОБНИЦА 6.000 СРБА

Рогатица-Вишеград август 2008,
Други свјетски рат се памти по небројеним и стравичним злочинима, за које смо сматрали да су углавном објелоданјени и истражени.

Али толико година након тога, сасвим је јасно да је било стравичних и масовних злочина који су се из разноразних разлога, укључујући и "очување братства и јединства", минимизирали и напросто скривали од шире јавности.

Драстичан случај "заборава и скривања" су масовни злочини над 6.000 недужних српских цивила, прије свега жена и дјеце, које су прије пуних 66 година починиле усташе, у чијим редовима је био знатан број муслимана, с пролећа 1942. године у кањону ријеке Дрине, у селима Милошевићи и Стари Брод, подручју које административно припада општини Рогатица, а много је ближе Вишеграду.

Малобројни Срби који су успјели преживјети овај ратни пакао, након Другог свјетског рата, очекивали су да ће их надлежне власти позвати да свједоче, да се познати злочинци приведу правди и осуде. Умјесто тога завладала је неочекивана ћутња. "Режисери" тадашње власти, као да су жељели да се све ово заборави и "стави ад акта".

А преживјели су памтили и препричавали, мно-
ги и записивали. Један од смјелијих, књижевник
Момир Крсмановић је седамдесетих година про-
шлога вијека написао и роман "Тече крвава Дри-
на", након чега је шиканиран, забрањиван,
оспораван и нападан. Али, како каже, то га није по-

колебало, већ му је дало додатну снагу да настави са истраживањем и писањем.

Шта се то, у ствари, овде десило почетком 1942. године?

Усташе покрећу офанзиву широких размјера у намјери да остваре свој сан и освоје границу на Дрини. Средином марта 1942. године из Сарајева, под командом Јуре Францетића, креће десетак хиљада до зуба наоружаних усташа који пред собом тјерају непрегледне збјегове Срба са подручја Олова, Сарајева, Кладња, Хан Пијеска, са Романије и Соколија, из Рогатице и Борика. Уплашени народ се кретао ка Вишеграду, надајући се да ће ту прећи Дрину и дочекати се Србије.

Када би стизали до Вишеграда на дринској Ћуприји би их дочекивала италијанска стража, која је пуштала само оне који би имали злата, стоке или неку другу вриједност, којом би платили прелаз. Остали су морали низводно до Милошевића и Старог Брода, надајући се да ће се успјети укrijati на скелу или неки чамаџ и избећи све чешће патроле злогласне ћрне легије.

Од краја марта до почетка маја, непрегледне колоне Срба у збјеговима су одлазиле у овај дрински кањон из кога се већина никад није вратила.

Након што би у вечерњим часовима скела и чамци обустављали превоз људи преко Дрине, преостале би изненада опкољавале усташе, које су се спуштале стрмим путељцима са боричке висоравни, где су за ову прилику формирали сатније у селима Бранковићи и Сјеверско, у којима су били најбројнији мусимани из источне Босне.

Уследили би незапамћени злочини, убиства, клања, мучења, силовања и бацања у Дрину. Многи су сами скакали у ријеку, неријетко и у групама. Хроничари су записали да је једног од тих тужних дана ратне 1942. године, не жељећи да допадну у руке усташа, са стијена у Дрину заједнички скочило чак 368 дјевојака(!), а највећи и најмасовнији покољ над Србима усташе су у Старом Броду починиле на православни празник Младенце, 22. марта 1942. године.

Као да је у том дринском гротлу, окруженом водом и стрмим каменитим литецима, сам ђаво ре-

СЈЕЋАЊА ПРЕЖИВЈЕЛИХ...**МИЛОШ БАШОВИЋ (80),
из Бранковића код Борике - Рогатица:**

“... Из Вишеграда народ крене низ Дрину, према Старом Броду. Уз мене су била још три брата и сестра. За нама нека војска трчи. Народ поче бежати, а они углас: „Не бојте се народе, ово је српска и црногорска војска...“. Кад су нас опколили, познадосмо многе муслимане компије међу њима. Један усташа узе

моју сестру од три године, баџи је увис. У руци му пушка са бајонетом, дочека је и право баџи у Дрину. Наста право клање народа. Мене је негде између Милошевића и Старог Брода зајмио један пијани усташа, гађајући ме бајонетом. Измакнем и станем, па се шћућурим међу поубијане, криомиће гледам како ми убише мајку и млађу браћу. Многе дјевојке, гледајући звјерства, не чекајући да им се приближе усташе, масовно су скакале у Дрину”.

жирао стравичну трагедију, у којој је звјерски убијено и бачено у Дрину 6.000 невиних Срба.

На многоbroјне захтјеве преживјелих Срба из овог ратног пакла почетком ове године у Рогатици и Вишеграду је покренута иницијатива за достојно обиљежавање овог заборављеног злочина.

Тако је у Старом Броду, одмах крај Дрине, недавно подигнуто Спомен обиљежје са крстом, поред кога ће ускоро бити постављене и мермерне плоче, на којима ће бити уклесана имена свих страдалих Срба, а планира се подизање костурнице и спомен храма.

Митрополит дабробосански Николај и Епископ милешевски Филарет су 20. јула освештали ово Спомен обиљежје, а учесници ове комеморације су у Стари Брод стigli чамцима из Вишеграда, јер овај дрински кањон још увијек никада није добио путну комуникацију са остатком свијета, обзиром да је након Другог свјетског рата био практично осуђен на тихо изумирање и заборављање поменутих злочина.

У бесједи послије освећења споменика Митрополит Николај је рекао да се “овдје на Дрини прије 66 година десио неописив злочин” када је у Старом Броду страдало 4.000, а недалеко низ Дрину у Милошевићима још 2.000 невиних стараца, жена и дјеце.

“И ова два мјesta придружују се Јасеновију, Доњој Градини, Гаравици код Бихаћа, Шушњару код Санског Моста, Госпићу, Јадовну у Лици, Крагујевцу, Краљеву, Ливну, острву Пагу, Косову и Метохији и многим другим стратиштима и мучилиштима српског народа”, рекао је Николај, нагласивши да народ са оваквим стратиштима не може бити називан геноцидним како то неки чине.

Митрополит Николај је нагласио да су они који су чинили злочин, ма из ког народа били, оставили трагове безумља, нечовјештва, мржње, прогона, погрома, дивљачких убијања, оргијања, освета, помрачених умова, и да су то људи духовне, моралне и физичке декаденције и пустоши.

Митрополит Николај је указао да се злочин понављао забраном да се о овом догађају говори и да је тако убијана истина о страдању Срба, подсјетивши да је слично рађено и кад је ријеч о догађају у Миљевини код Фоче 1945. године, када су комунисти и припадници Ханџар дивизије убили 21.000 младића из Шумадије !

СЈЕЋАЊА ПРЕЖИВЈЕЛИХ...**МИЛОВАН БАКМАЗ (79),
родом из Соколовића код Соколца, са-
га живи у Хан Пијеску:**

“...Пуно је Сјемећко поље српских избеглица, да баџиш шибицу пала би на иксана или на стоку коју смо повели са собом. Заноћисмо у Милошевићима, кад одједном народ поче да вришти и кука. Покојна мајка сподбије мене и заједно са народом бежимо једним сокаком доље према Старом Броду.

Поред једног жбуна се шћућуримо, а около пуџа, људи падају, скачу у Дрину. Стоји вика жена и дјеце. Опколили су нас, добро се сјећам све наоружани мусимани са фесовима на главама. Кад дођосмо до Дрине само један понтонски чамац, и то шупља, а около има најмање пет хиљада душа.

Мој отаџ насе некако убаџи на чамаџ и пређосмо Дрину. Ту Недићеви и Нијеми разговарају, па са једним чамџем крену патрола преко Дрине међу народ, а друга уз Дрину и све вичу: „Цурик усташ, цурик усташ...“. Народ приште, неко пређе Дрину, неко уз оне стране. Да није било Недићеваца и Нијемаца све би оно усташе побиле, не би могла Дрина све примити”.

“Та истина се убија и сада, омаловажавањем и потијењивањем историјских чињеница и узрока због којих је до оваквог злочина дошло. Убија се истина, јер и даље треба српски народ проглашавати геноцидним, упозорио је Митрополит Николај и подсјетио да су истраживања показала да је у Другом свјетском рату нестало, односно поубијано милион и 824 хиљаде Срба, да су уништена читава села и насеља, спаљене и уништене бројне куће, цркве и гробља.

Дан раније у Дому културе у Рогатици одржана је Академија, на којој је премијерно приказан документарни филм о овом злочину над Србима “Дрино вodo, очи дјевојачке”, аутора Радоја Тасића.

СЈЕЋАЊА ПРЕЖИВЈЕЛИХ...

РИСТО БОРОВЧАНИН (78), из Жуља - данас настањен у Педиши - код Соколца

“... Стриј Јован каза, идемо да се пребаџимо у Србију. По мраку стигнемо у Милошевиће. Народ се разлети, покушава да скупи стоку па да крене ка Старом Броду, а већ нас стиже усташка коњица. Што оста народ у страни и останде, а што ухватише оно долje према Дрини почеше убијати. При-

гоне нас, пригоне Дрини. Силују жене, кољу, одсјејају руке, ноге, ваде очи, бацају малу дјецу увис и дочекују на бајонете. Људи сами скачу у Дрину, цуре посебно. Ми се око мајки груписасмо покушавајући се спасити. Одједном сам пао потрбушке међу гомилу побијених и унакажених. Главни покољ је био негдје између 16 и 17 часова по подне. А Дрина мутна, надошла, валовита, пуне лешева. Доносило лешеве и од Вишеграда. То је био невјероватан и страшан призор”.

СЈЕЋАЊА ПРЕЖИВЈЕЛИХ...

ЉУБИЦА ПЛАНИНЧИЋ (90), из Сељана, сада живи у Гучеву код Рогатице

“...Бежали, бежали, а у мене мала ћеџа, једно од пола, а друго од годину и по. И двије заове заједно са мном, и оне носиле ћеџу. Тако стигосмо на Дрину, у Стари Брод. Народ, који је јачи оде преко Дрине... По цијели дан скелом пребаџују, а Дрина велика, из брда у брдо. Кад је било пред мрак зауставе

чамје и заноћисмо крај Дрине. Пада киша, а ја се скрила са ћеџом иза неке колибе. Тутимо, а крај Дрине само зачујеш запомагање и јауке. Што је народа отишло у Милошевиће, нико се није вратио. А отишло је бар двије хиљаде, није остало ни пиле, све су побили. А остало је мало на Старом Броду, зато што су нас мало Нијемци заштитили. Те злочине није запамтио нико, што је држава и ратова. Побише онолики народ, а Дрина носи све. Многи су сами скакали у Дрину, нису чекали каму и нож, да им очи и цигарице ваде... Ех кад се сјетим, најгоре су прошле младе цуре, жалости љута... Похватају се за руке и саме скачу у Дрину! Ишла сам касније много пута до Дрине. Никад и нигдје никоме спомена...Боже сачувај, жалости љута...”.

Академик Драган Недељковић рекао је на овом скупу да је циљ усташке офанзиве у прољеће 1942. године био стварање границе независне државе Хрватске на Дрини.

-Целате треба памтити и проклињати, а жртве бранити од заборава. Срби су један од многострадалних народа који нису могли снаге да створе меморијал за све мученике 20. вијека какве имају Јевреји, Јермени и Руси”, нагласио је Недељковић.

Академик Смиља Аврамов истакла је да је усташка влада 1941. године осмислила план за тотално уништење Срба, о чему постоје документи које данас “без стида Хрвати чувају на почасном мјесту у државном музеју”!

На скупу у Рогатици су још говорили и публициста Слободан Филимоновић, историчар Миливоје Иванишевић, професор Дара Вучинић и књижевници Мишо Спајић и Момир Крсмановић.

Славко Хелега

Уз промоцију књиге "Заборављени злочин-Стари Брод"

ЗАДУШНИЦА ЗА 6.000 УБИЈЕНИХ СРБА

Вишеград, новембар,

Речко која књига је, попут зборника научних радова поводом 66. година од стравичних злочина над Србима у кањону Дрине, низводно од Вишеграда у Старом Броду и Милошевићима, ратне 1942. године, побудила толики интерес код читалаца на подручју Романије, Бирча и Горњег Подриња.

Ради се о књизи „Заборављени злочин-Стари Брод“, коју су заједнички, уз благослов Митрополита Николаја, објавили издавачка кућа Митрополије дабробосанске „Дабар“ и Српско соколско друштво „Соко“ из Доброта.

По речима промотора ове књиге, публицисте и новинара Радисава Машића из Фоче, ова књига подсећа да је минули, 20. век, за српски народ био век страдања и голготе, када је три пута био на искушењу нестанка и потонућа.

-То је време када је река Дрина, као крвава међа, у плановима зајевача требала бити граница преко које за православље нема места, тврди Машић, додајући да су сведочења оних ретких који су, вაљда Божијом вољом успели да се спасу, само видљива илустрација тих злочина, а онај други, невидљиви дио тог крвавог пира над невиним жртвама - историја и документи, на жалост, не могу посвездочити.

Тај бол је, појашњава Машић, остао на месту страдања, па је због тога велика, племенита дужност и Божији благослов на свима онима који помажу да се подижу споменици, какав је ове године подигнут у Старом Броду.

Машић посебно упозорава да је све оно што се Србима дешавало у прошлости, посебно након Другог светског рата, вешто скривано од јавности, о чему историја није писала, а идеологија бојила оним бојама које су њој одговарале.

-Историјска литература, на жалост, тако није забележила ни злочине у Старом Броду и Милошевићима, као ни злочине у Миљевини код Фоче, где је на свршетку Другог светског рата убијено на хиљаде невиних младића из Србије, наглашава Машић.

У свом обраћању, на промоцији ове књиге у манастиру Доброта, он је рекао да је ова књига својеврсна споменица и задушница, која све оне који се на било који начин баве писаном речи обавезује да документују и забележе све оно што је дио наше скорије.

-Нацисти су, да би уништили Србе, Јевреје и Роме измислили индустрију смрти-крематоријуме, гасне коморе, концентрационе логоре, а овдашњи злоторији су до монструозности развили метод ритуалног убијања, какав није примењиван ни у паганско доба. Све то најсликовитије, из прве руке, сведоче преживели из овог пакла у кањону Дрине, чије су исповести објављене у овој књизи, истиче Машић.

Подсећајући да је уништавање Срба дио стратегије политичких моћника, Машић каже да је на почетку двадесетог века Срба било колико и Енглеза.

-Енглеза данас има преко 25 милиона, а Срба ни половину од тог броја, укључујући Србију, Републику Српску и све Србе расуте широм света, прецизира Машић, додајући да су мусимани, данашњи Бошњаци, у последњем веку у БиХ мали стопу наталитета од 311 одсто, док су Срби у БиХ у истом периоду, са својим прираштајем, једва обезбедили просту репродукцију.

Иначе, књига „Заборављени злочин - Стари Брод“ је зборник научних радова изнетих на академији која је одржана 19. јула у Рогатици, а тематски је посвећена страдању Срба Подриња, Романије и Бирча у Старом Броду и Милошевићима на Дрини у Другом светском рату, с пролећа 1942. године, када су усташе злогласног Јуре Францетића, потпомогнуте припадницима мусиманске милиције, убили и у Дрину бацили око 6.000 деце, жена и стараца српске националности.

Књига садржи научне радове о овим злочинима чији су аутори истакнути верски великородостојници, академици, историчари и књижевници: Митрополит дабробосански Николај, затим Смиља Аврамов, Драган Недељковић, Радомир Смиљанић, Бранислав Бојић, Момир Крсмановић, Војислав Максимовић, Миливоје Иванишевић и Слободан Филимоновић. У књизи су објављена и аутентична сведочења преживелих из овог ратног пакла, Милоша Башовића и Љубице Планинчић из Рогатице, Милована Бакмаза из Хан Пијеска и Риста Боровчанина из Сокоца.

У Старом Броду 20. јула ове године Митрополит дабробосански Николај и Епископ милешевски Филарет освештали су Спомен обележје подигнуто у знак сећања на невино убијене Србе.

С.Хелета

Документарци "Дрино водо-очи девојачке"

На промоцији књиге "Заборављени злочин-Стари Брод" присутним у манастиру Доброта је приказан документарни филм "Дрино водо - очи девојачке", аутора Радоја Тасића и Новака Кнежића, у коме су приказана сећања преживелих на стравични злочини над Србима у Старом Броду и Милошевићима, у пролеће 1942. године.

Књига и на енглеском

Интересовање за ову књигу је толико да се размишља о доштампавању тиража.

Како је најављено књига ће бити преведена на енглески и штампана у тиражу од 3.000 примерака.

Радисав Машић, књижевни критичар, публициста и новинар из Фоче о књизи "Стари Брод-заборављени злочин", на промоцији у манастиру Добрун 23. новембра 2008. године

КЊИГА ЗАДУШНИЦА

Захваљујући духовној благости манастира Добрун, пред нама је књига која надмашује наше вријеме. Она је у исто вријеме и књига споменица и књига задушница.

Можда ће се ове констатације некима учинити прејаке, али кажем то због тога што овом књигом и научним скупом на коме је речено то што је у књизи написано, отварамо један нови прозор кроз који се другачије гледа и јасније види наша историја. То је она страна наше прошлости о којој се у књигама није смјело писати, коју наша историја не помиње, о којој свједоци нису смјели казивати и о којој су докази, односно архивска грађа систематски уништавани.

Тематски, књига је посвећена страдању Срба у Старом Броду на Дрини у Другом свјетском рату, када су звијери у људском лицу, на начин који превазилази људску имагинацију и разум, уморили и у Дрину бацили око 6.000 људи, жена, стараца српске националности.

Свједочења оних ријетких који су, ваљда само Божијом вољом успјели да се спасу, а нека су објављена и у овој књизи, само су илустрација тог злочина. Рекох, илустра-

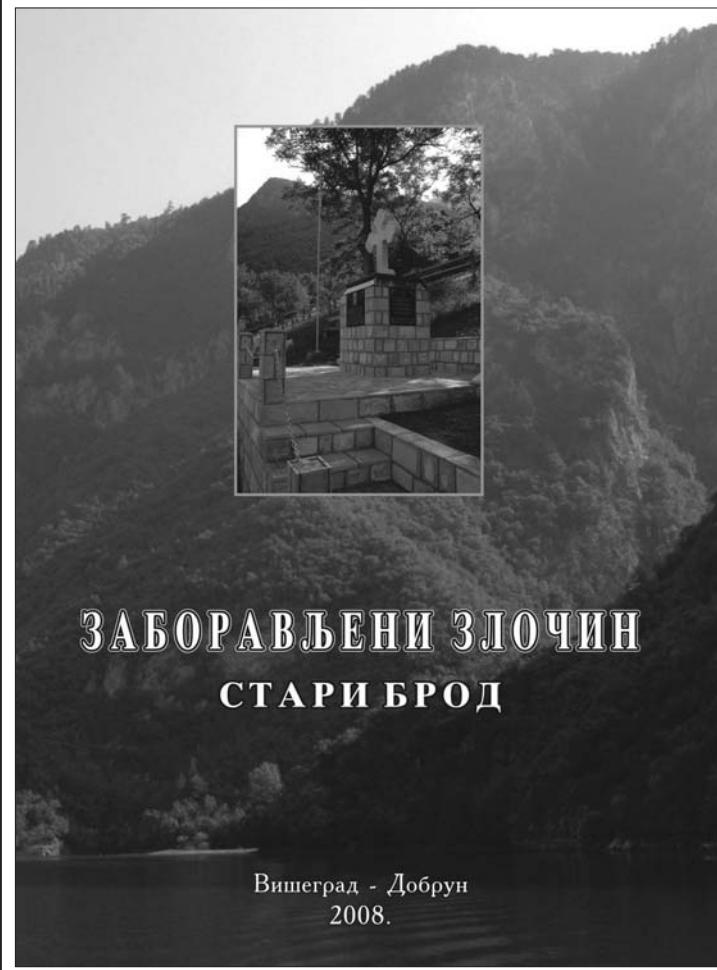
ција, dakle онај дио злочина који се види, јер ону другу страну тог крвавог пира који су доживеле невине жртве, историја и документи не могу посвједочити. Шта је у тренутку кад му звијер у људском лицу закрвављених очију убија мајку, припремајући се да то и њему ураде, осјећало једно дијете тема је о којој ни једна књига не може казати пуну истину. Тај бол остаје на мјестима где су невини страдали.

Због тога је велика, племенита дужност и Божији благослов на свима онима који помажу да се на мјестима страдања невиних подижу споменици. Зато и овом приликом ваља одати захвалност свима који су на било који начин помогли подизању споменика у Старом Броду. Своју људску и православну доброту исказаће и исказује свако онај који, било на споменику невино страдалих или у храму Божијем, за све невино умрено упали свијећу. Свијећа је симбол нашег јединства, наше заједнице у Христу и нашег нераскидивог битисања са онима који физички нису са нама. У том јединству ми се уздижемо, узвисујемо и надилазимо овоге-маљско, пролазно вријеме у коме само зато да би смо, својим дјеловањем, одредили мјесто у вјечном животу.

Књига о којој говоримо, подсећа нас да је минули, 20. вијек, за српски народ био вијек страдања и голготе. У њему смо три пута били на распећу и три пута на искушењу нестанка и потонућа. Ни једном то наше страдање није било ратна епизода, злочин који се догодио, јер су се догађали злочини и другим народима, већ је то био стратешки план који је систематски провођен.

Дрина, та крвава, племенита међа је у плановима завојевача требало да буде граница преко које за православље нема мјеста. За остваривање тог циља кориштена су сва средства, како је то писало и у званичним документима усташке државе. Убијање Срба је било дозвољено и тај злочин није био гријех, већ вјерска дужност. За извршавање тог циља у прве редове су регрутоване сатане, луди који осим лица ништа људско нису имали. Само се на тај начин могу објаснити злочини, бестијалност и уживање у њиховом извршењу.

Нацисти су, да би уништили Србе, Јевреје и Роме измислили индустрије смрти, измислили су крематорије, гасне коморе, концентрационе логоре... Овдашњи злоторији су увела другачији начин уморства. Они су до монструозности развили метод ритуалног убијања, какав није пријењиван ни у паганско доба, у коме су људи, по понашању и размишљању

**ЗАБОРАВЉЕНИ ЗЛОЧИН
СТАРИ БРОД**

Вишеград - Добрун
2008.

били ближи животињама. Дио свједочења преживјелих у овој књизи то најбоље илуструје.

Да је уништавање Срба био дио стратегије политike моћних, потврдиће подаци о нашем страдању само у једном вијеку. Почетком минулог вијека Срба је било колико и Енглеза. Енглеза данас има више од 25 милиона, а Срба ни половину од тог броја. У Србији данас живи око 6,5 милиона Срба, у Републици Српској 1,4 милион. Расутих дијелом свјета Срба је, како говори статистика, непуних 13 милиона.

Подсјетимо се и демографских података везаних за БиХ. По попису из 1910. године Срба је у БиХ било 826.000, а Муслимана 612.000. Даље, Срба је било више за 214.000. Осам деценија касније, по попису из 1991. године, Срба је било 1.370.000, а Муслимана 1.905.000. Бројеви кажу да се за 80 година број Муслимана повећао за 1.293.000, док су Срби, са прираштајем од 554.000 једва обезбедили просту репродукцију.

Мјерено индексима Муслимани су у том периоду имали стопу раста од 311 одсто. То су посљедице ратова и резултати настојања да се Срби униште, поунијате и покатоличе. Актуелна догађања на Косову, тој колијевци наше државности и наше духовности, казују да процес није завршен. На Косову Срби живе пуних 1.300 година и увијек су били огромна већина. Доласком Османлија, на Косову је у 17. вијеку почело досељавање Албанаца из сусједне државе. По попису из 1939. године Срба је на Косову било 240.000 или 67 одсто, а Албанаца 167.000 или 33 одсто. У Другом свјетском рату на Косову је убијено 120.000 Срба да би, након рата, из Албаније на Косово досељено 120.000 Шиптара. Србима избеглима са Косова није дозвољен повратак на своја имања. То отимање наше свете земље траје до данас, када су моћне сile са својих огњишта прогнале наш народ, отели им све што су имали, попалили светиње, унишили гробља и тапије.

Све оно што се Србима у прошлости догађало скривано је од јавности. О томе се у историји није писало, а идеологија је нашу прошлост бојила оним бојама које њој одговарају. Зато историјска литература није забиљежила ни злочин у Старом Броду, ни злочин у Миљевини код Фоче, где је на свршетку Другог свјетског рата убијено више од 20.000 невиних младића из Србије. Није забиљежила ни многа друга злодјела која су нам се догађала, а ни ми се, морамо то признати, нисмо исувише трудили да то промјенимо.

Ми смо народ који лако заборавља, народ који није злопамтило. Ваљда још само међу Србима постоји изрека која, пред неким одлукама поставља питање, „где ће ти душа“, а која казује како смо ми народ који вјерије у душу и који душе и духовности има више од других. А народ који има душу не може бити злочиначки.

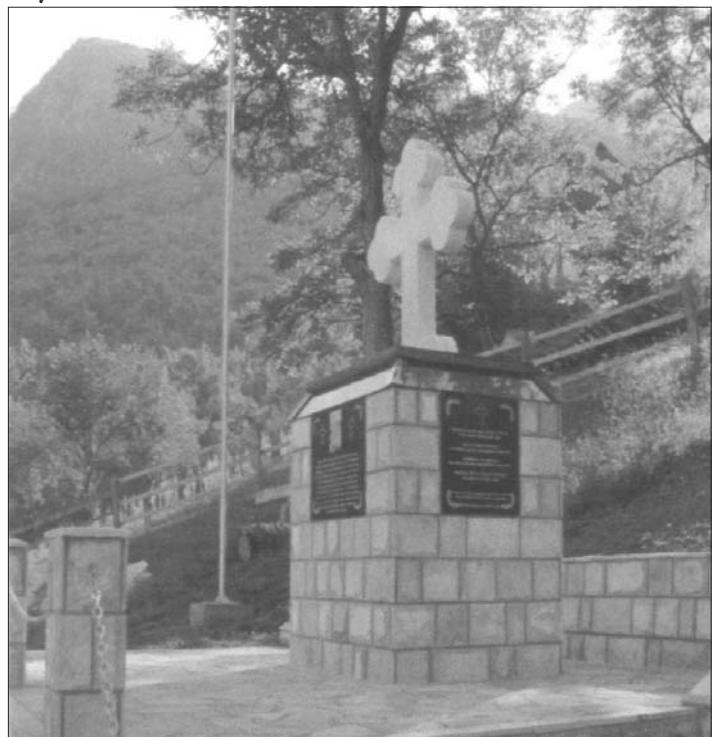
Не због тога да би се, не дај Боже, светили, већ зато што се злочин и злочинац не смију заборавити. Наша је обавеза да о злочинима говоримо и пишемо, да их именујемо, јер братоубицу Каина, у кога се Сатана настанио, треба жигосати и проказати, да се опомене како се не би понављао. На том послу и ми се морамо мијењати. Наша је кривица у неслози. Историја нам казује да смо често били у међусобној завади, да су нас лако дијелили и тако подијељене покоравали. Отуда, ваљда, и она четири оцила у нашем грбу да нас опомену, опамете и призову слози и јединству, баш онако како нас и наша света Црква призива саборности и духовности.

Наш народ има једну лијепу изреку која каже: где јединство влада ту станује Бог. У томе је наша снага. Наша народна епика, која је настала као усмено народно предање, и која је најљепши и најзначајнији дио наше књижевности, учи нас колективном памћењу и поручује нам како не смијемо губити вјеру јер је она извор храбrosti. Не смијемо губити наду - јер без ње нема спасења, учи нас да морамо имати љубави једни за друге, јер љубав свemu превасходи и опомиње да морамо бити мудри. Јер мудрост над свим овим врлинама влада.

Ту врсту поруке носи и ова књига, која је, како рекох, на извјестан начин и споменица и задушница.

Оне који се на било који начин баве писаном ријечју, ова књига обавезује да документују, да забиљеже све оно што је дио наше историје.

Свака написана ријеч остави траг и нађе читаоца. Прећутано више не ухвати.

Издавачу честитам на овој књизи уз подстицај да у тој вишеструко значајној мисији, објављивања докумената који су свједочанство времена, истраје.

Расветљавање још једног скриваног и масовног злочина над Србима у Другом светском рату

ЈАМЕ У ПОНОРУ КРИЈУ КОСТИ 21.000 МЛАДИЋА ИЗ СРБИЈЕ

Фоча, 17. октобар

Yместу Понор, недалеко од цркве Светог пророка Илије у Миљевини, у општини Фоча, уз скромно присуство мештана, 12. октобра је одржан помен за преко 20.000 гробадих српских младића, највећим делом из Шумадије и западне Србије, који су као припадници подмлатка четничког Равногорског покрета, у мају 1945. године, три дана након завршетка рата на превару ухапшени, затим стрељани и бачени у овдашње дубоке јаме. Заједно са њима тада је побијено и 15 православних свештеника.

Помен убијеним српским млађима у Миљевини 1945. године

Поуздано се зна да је операцијом хватања ових младића, који су пешице путовали ка Боки Которској, командовао Перо Косорић, а да су их ликвидирали припадници 16. муслиманске и 17. мајевичке партизанске бригаде.

По речима пароха миљевинског Душка Лаловића, Понор је "наше светилиште и наш вечни крст, јер су овде, пре 63 године невино страдали српски младићи који су веровали комунистима и предали им се, а који су их након ликвидације бацали у овдашње јаме!"

Ради се, dakле, о још једном масовном ратном злочину који је Титова комунистичка власт вешто

прикривала све до осамдесетих година прошлога века. Била је то још једна табу тела и вешто скривани злочин о коме се није смело причати, а они који би се усудили да га макар помену проглашавани би националистима, издајницима и непријатељима братства и јединства! Они упорнији су због тога најчешће завршавали иза решетака.

У више наврата спречавани су покушаји српског становништва Фоче и Миљевине да макар скромно обележе ово масовно стратиште у Понору.

Старији становници Миљевине присећају се и срамних одлука тадашње власти и овдашњег рудника мрког угља. Ваљда у страху да се не открију ови стравични злочини, 1987. године је "наређено" да се отпадном јаловином затрпа гротло јаме Понор. Присећају се, такође, да су ову "наредбу" беспоговорно извршили тадашњи директор миљевинског рудника Џевад Лојо и управник површинског копа Мурадиф Мемић.

А онда годину дана касније Вук Драшковић, током своје страначке кампање у Фочи, први се 1988. године усуђује да јавно обиђе Понор и на стратиште српских младића положи цвеће, те проговори о овим масовним злочинима, након чега је наравно анатемисан.

На овом месту тек ратне 1994. године Српска православна црква подиже скромно обележје са мермерним крстом на коме су уклесане речи: "Чекамо васкрсење мртвих"!

Ове речи су се обистиниле десет година касније, али само делимично. Наиме, приликом ексхумација током 2004. године, пронађене су кости тада побијених свештеника, међу којима јереја Будимира Соколовића из Добрена код Вишеграда, протојереја Светолика Швабића из Аранђеловца и ђакона Бошка Живадиновића из Крагујевца.

Постоји вишеструка потреба да се приступи комплетној ексхумацији дубоких јама у Понору код Миљевине како би се из њих извадили остати костију невино побијених српских младића.

Утисак је, судећи по скромности ранијих и овогодишњег помена, да се расветљавању овог стравичног злочина још увек није приступило са нивоа какав заслужује.

C. Хелета

15 година након масакра српских цивила у Јошаници код Фоче, а злочинци се не процесуирају

ЗИД ЂУТЊЕ КОЈИ БОЛИ

Фоча, 14. август,

Мада је прошло 15 година од стравичног масакра и злочина, који су припадници мусиманских снага из Горажда починили над цивилним становништвом у Јошаници код Фоче, још увијек није подигнута оптужница ни против кога, мада се знају извршиоци.

У Организацији породица погинулих бораца и цивила општине Фоча истичу да Хашко тужилаштво и Окружно тужилаштво у Требињу, наиме, сматрају да нема довољно доказа да би се подигла оптужница за ратни злочин у овом фочанском селу који се десио крајем 1992. године.

Док је већина мјештана прослављала крсну славу Николјдан, око 6 часова ујутро 19. децембра 1992. године, мусиманске снаге из правца Горажда изненада су упали у Јошаницу и том приликом убили и масакрираle 56 цивила, међу којима и троје дјеце, двојогодишњу Данку Тановић, седмогодишњег Дражена Вишњића и његову десетогодишњу сестру Драгану.

Тога дана убијене су готово цијеле породиџе Вишњића, Кулића, Јагодића, Грујићића, Благојевића, Стојановића, Давидовића, Стевановића, Пљеваљића... У тој "акцији" мусиманских војника против српских цивила до темеља је изгорјело и 11 српских села.

Милан Кулић, доцент на Медицинском факултету у Фочи, тога дана је изгубио родитеље, оца Риста (62) и мајку Стану (60). Он је након последњег рата заједно са Организацијом породица погинулих бораца и цивила из Фоче покренуо иницијативу за прикупљање доказа и подизање оптужнице за злочине у Јошаници.

-Свих ових 15 година покушавамо извести пред лице правде злочинце који су познати, како би коначно неко одговара за један од највећих злочина у протеклом рату. Очекивали смо да ће Хашки трибунал, чија је то и обавеза, привести правди починиоце овог злочина. Међутим, Хашки трибунал, чији је задатак да осуди све оне који су починили злочине, како би мотивисали друге да се такви злочини не понове, те цијели процес до вео до помирења на овим просторима, то није испунио, каже Кулић.

Тридесетак очевидаца свједочило је пред истражним органима, прикупљен је и обиман видео материјал који говори о масакру у Јошаници и учешћу осумњичених за овај злочин.

Породиџе погинулих се питају какав би то вјеродостојнији доказ требао бити од сравњених села за земљом, да се у њима затре дотадашњи живот Вишњића, Благојевића Грујића, Кулића и других породиџа. У Организацији породица погинулих бораца и цивила Фоче истичу да посједују видео снимке који недвосми-

слено потврђују да је у Јошаници почињен масакр, на којима су приказане жртве са одсјеченим главама и удовима, те силоване жене које су потом убијене.

Очевици тврде да је најмлађа жртва покоља у Јошаници двојогодишња Данка Тановић рањена и остављена да умре. Наводе и да постоји снимак на коме команданти мусиманских снага наређују "да се не остави ни дијете у колијевици у највећем четничком селу"!

У Организацији породица погинулих бораца кажу да посједују снимак јединица које су напале Јошаницу за Николјдан 1992. године, међу којима је био и професор Мехмед Брадарић, који тренутно предаје историју у основној школи на Тјентишту код Фоче.

Сахрана у Јошаници 1992. године

Зато су у Организацији породица погинулих огорчени на његову недавну изјаву "да се он у рату борио на страни праведних, те да га нико до сада није позвао ни на какав разговор"!

Милан Кулић подсећа да је његова мајка убијена из непосредне близине, пуцњем у чело, након што је најтерана да легне на земљу, па је посљедње секунде живота провела гледајући злочину у очи.

У Организацији породица погинулих бораца и цивила општине Фоча се надају да ће правда бити знатно бржа и да ће пред њено лице бити доведени сви учесници и наредбодавци стравичног покоља и незапамћених злочина над цивилима у Јошаници.

Од свега их, како кажу, највише боли зид ђутње надлежних...

В. Пантовић и С. Хелета

Сјећање на злочин над десет српских цивила у Јелашицима код Вишеграда, 1. августа 1992. године

ЗВЈЕРСКИ УБИЛИ ЧАК И ДЈЕЦУ

Вишеград, 3. август,
У недељу 3. новембра навршило се 16 година од злочина стравичног над десет српских цивила у вишеградском селу Јелашици, које су починили мусимански припадници Армије БиХ.

Тим поводом два мјесна гробља, на којима су сахрањене жртве овог злочина обишли су чланови Борачке организације општине Вишеград.

-Уочи православног празника Илиндана, 1. августа 1992. године мусиманске јединице су изненада напале ово потпуно небрањено село и том приликом зјверски убили и масакрирали десет цивила, међу којима и двоје малојетне дјеце. Тада су убијени Миле и његова супруга Петка, те његов брат Радомир Савић, који је те вечери стигао из Обреновица да му помогне око убирања љетине, затим брачни пар Славка и Драган Џушњар, те комплетна породица Јеличић- Тривун, његова супруга Сава, снаја Мира и унучад - осмогодишња Драгана и десетогодишњи Видоје, рекао је председник Борачке организације Вишеград Обрад Полуга.

По речима Обрада Савића, једног од преживелих мјештана Јелашаца, те кобне вечери све се дододило изненада.

-Након пуцњаве и запомагања дјеце сакрили смо се у оближњи шумарак. Тек ујутро смо имали шта видети, мртва и унакажена тијела наших рођака и комшија, кроз сузе се присјећа старина Обрад.

Мучки напад преживјела је и старица Миља Савић која каже да је у нападу учествовало неколико група мусиманских војника.

-Да нисмо побјегли у шуму и ми би доживјели исту судбину, казује старица Миља.

Обрад Полуга додаје да се знају извршиоци ових злочина и да већина слободно живи на подручју Федерације БиХ.

-Све је истражено, постоје видео и други докази, извршен је увиђај, а ту су и свједоци. На жалост предмет никако да се процјесуира на Суду БиХ, истиче Полуга.

Иначе село Јелашици од Вишеграда је удаљено нешто више од десетак километара, од Вишеградске Бање свега три, а од њих је граница са Србијом удаљена мање од пет километара.

C.X.

22 свијеће за Јеличиће у Јелашицима

ПОЕТСКА СТРАНА

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ (1898-1993)

Даше вријеме је све мање склоно националним бардовима, а историја књижевности нарочито ријетко биљежи да се тај појам односи на пјеснике. Десанка Максимовић је у предходном стољећу освојила читанке малишана, срца дјевојака и младића као и свих поклоника изузетно вриједне поезије. Стихови ове велике српске пјесникиње се пјевају и уз пратњу музике, нажалост многи то не знају, а пјевају је. У стварности, сва написана поезија је пјевљиво привлачна, осваја срцем које вјечито стреми ка љубави и домовини.

НЕМИРИ И СЛУТЊЕ***Срећа***

Не мерим више време на сате,
ни по сунчевом врелом ходу,
дан ми је кад његове се очи врате,
и ноћ кад поново од мене оду.

Не мерим срећу смехом, ни тиме
да ли је чежња моја од његове јача,
срећа је мени кад болно ћутим с њиме,
и кад нам срца бију ритмом плача.

Није ми жао што ће живота воде,
однети и капљу мога живљења,
сага нека младост и све нека оде,
он је стао крај мене пун дивљења.

Селице

Кроз ноћ и влагу
дивље се гуске селе југу
и болно кричу.

Осјећам жељу да мутну неку
натишем причу.
Како оне однесу собом
на крила своја бела два
из душе моје драго нешто,
а не знам куда
и не знам зашто.

ТАКВА САМ ЈА***Тајна***

Не бих могла без тајне
нене ме тек толико ода
колико ода цвеће
шта се збива у подземљу
колико облак ода
шта се спрема иза деветог свода.

Не бих могла без тајне
увек у мени тиња
нека скривена горчина
тек толико се исповедам
колико земља кроз раскош растиња.
У паперту срца пуштам,
али у олтар не дам.

СРБИЈА ЈЕ ВЕЛИКА ТАЈНА***Савременик прадедова***

Ако је да се гине,
нећу за њива међе,
нек мој бусен и пређе
суседу у својине.

Нећу ни за пчеле,
Божије су па су моје,
зар смеју да се броје
душе небу полетеле!

Прегорећу гнездо ласте,
храстин що пред кућом расте,
и гедовска оруђа.

А за изворску воду
за насушну слободу,
гинућу - па било и туђа.

ВИШЕГРАДСКИ ПЈЕСНИЦИ

РАДОЈЕ ТАСИЋ

ПОГЛЕДИ

Чиме су моји Тасићи заслужили
Да их цар Душан два и по вијека
Са зига манастира гледа.

Пред његов поглед ме први пут

Довела баба

Јер ми је у рату погинуо дједа.

И њега је водила баба

Јер му је у војни нестао дједа.

Чукундеги је фреску показала баба

Јер му је у устанку страдао дједа.

А и њега је за руку у манастир привела

Баба

Јер су му у борби убили дједа.

А Душан и Јелена са окамењених слика
Сјећају се сваког Тасића лика.

Нејаки Урош је моје нејаке претке гледао.

И прича о својим дједовима се сјећао.

ПОВРАТАК

Кад је Карађорђе други пут Добрун
походио,
Српски главари се нису свађали
Већ су пред патријархом погнули главе,
Спуштеном сабљом их је замолио
Да само оружјем побједе не славе.

Кад се Карађорђе под крстом устоличио.

Народ се висинама окренуо

И проговорио:

“Ко под крстом стоји вјечно, народно
бреше носи.”

КАЛУЂЕРИ

Заустављени у кораку
Као покајник у молитви
Сањају манастирска врата.

Вјечност им косе осједјела
Брига народна леђа повила.

Мантије мекшају земљу као облаке
Вјетар се у њима заледио
И погурио као и они сами.

Закаснили су на вечерње
Али су стigli у будућност
И пред Великог Творца.

Кад су се уселили у душу сликарা,
Он их је народу на платну показао.

Док грме вјекови над манастирским
Звонима,

Монаси без корака путују
Сликар Мандић их надгледа.

Биљешка о писцу

Радоје Тасић је рођен 17. марта 1953. године у Бијелој-Тасићи код Вишеграда.

Након што је 13 година радио као просвјетни радник, окренуо се првој љубави-новинарству.

Објавио је више стотина текстова и репортажа у новинама, на радију и на телевизiji.

Као професионални новинар радио у “Вишеградским новинама”, Радио-телевизији Вишеград, Новинској агенцији СРНА и на БН Телевизији, а сарађивао у бројним дневним, седмичним и периодичним новинама и часописима, на више радио и телевизијских станица. Врсттан новински и ТВ документариста.

У бројним часописима објављивао кратке приче, а онда се 2006. године одлучио да објави и прву збирку пјесама под насловом “Звона манастира Добрунског”. Члан је Друштва љубитеља писане ријечи “Мост” при Народној спомен библиотеци “Иво Андрић” у Вишеграду.

КУЛТУРА

29. "ВИШЕГРАДСКА СТАЗА"

АНДРИЋ ЈЕ НАСЛУЋИВАО ПУТЕВЕ СПАСЕЊА

Вишеград, 1. јуни,
а свечаном отварању 29. "Вишеградске стазе", културне манифестације посвећене имену и дјелу књижевника и нобеловца Иве Андрића, која је по 16 пут одржана у Републици Српској, традиционалну бесједу о Иву Андрићу говорио је књижевник Милован Данојлић, нагласивши да је овај велики књижевник непрестано указивао на наше бројне мане, трудећи се да разумије њихову историјску условљеност.

-Иво Андрић је мера самосвесности до које смо се у нашем окружењу могли уздићи. Болно, осећајно и луцидно је промиšљао удес малог народа, наслућивајући путеве његовог спасења, нагласио је Данојлић.

Учеснике и госте "Вишеградске стазе" поздравили су начелник општине Вишеград Миладин Милићевић, Добрица Ерић у име Удружења књижевника Србије и Војислав Топаловић, у име Српског просвјетног и културног друштва "Просвјета" Републике Српске.

Овогодишњу "Вишеградску стазу" је прогласила отвореном Биљана Билбија, помоћник Министра просвете и културе Републике Српске.

У музичком дијелу учествовао је хор "Свети Ђорђе" из Ужица и етно група "Теодулија" из Београда, а београдски глумац Тихомир Станић говорио је одломке из Андрићевог романа "На Дрини ћуприја".

На свечаном отварању "Вишеградске стазе" Стојка Мијатовић, предсједник Друштва библиотекара Републике Српске овогодишњим добитницима-Матичној библиотеци Источно Сарајево, Милки Давидовић из Националне универзитетске библиотеке Бања Лука и Снежани Ћикић из Народне библиотеке "Ћирило и Методије" у Пријedorу, је уручила награде "Ђорђе Пејановић".

Ова културна манифестација почела је полагањем цвијећа на споменик Иви Андрићу код ћуприје на Дрини и рециталом чланова рецитаторске секције Средње школе "Иво Андрић" Вишеград.

Потом су начелник општине Вишеград Миладин Милићевић и вишеградски сликар Хаџи Бранко Никитовић са лијеве стране ћуприје открили мермерну плочу, којом је озваничено прошлогодишње уврштавање моста Мехмед паше Соколовића на УНЕСКО-ву листу светске баштине.

Стари вишеградски професор Божидар Полић у згради садашњег Пословног факултета отворио је спомен разред Иве Андрића, својеврсну музеолошку по-

ставку рађену по идеји и на иницијативу сликара Хаџија Бранка Никитовића.

У петак је професор Славко Топаловић у Градској галерији Вишеград отворио поставку слика насталих на прошлогодишњем 14. Међународном ликовном сабору на Добрину и Вишеграду, а затим је на изложбеном штанду "Српске књиге" из Руме промовисана књига "Крст проте Милутине", аутора Божидара Краљевића.

Бројни Вишеграђани су у суботу вече имали прилику да на средишњем дијелу ћуприје на Дрини присуствују изванредној пјесничкој вечери, на којој су своје стихове говорили Слободан Ракитић, Добрица Ерић, Милован Данојлић, Драгомир Брајовић, Милића Лилић, Симо Лакетић, Љиљана Браловић, Благоје Баковић, Јованка Стојчиновић-Николић, Ратко Марковић, Милан Михајловић, Новица Соврлић, Миомир Јовановић, Бојан Максимовић, Данка Ђукановић и Миленко Јевђевић.

Овогодишња "Вишеградска стаза" је завршена 2. јуна вечери "Чигаја штампе" и позоришном представом "Пасторала" по тексту Радослава Павловића и режији Милорада Милинковића.

Љ. Мутапчић

15. Међународно ликовно саборовање „Višegrad-Dobrun“

ГРАФИЧКА КЊИГА НА ДАР

Вишеград, септембра

На овогодишњем 15. Међународном ликовном саборовању „Višegrad-Dobrun“ учествовало је 37 ликовних умјетника из седам земаља, који су на више локација, уз ћуприју на Дрини, на простору Višegradskе Бање, у кањону Дрине и у манастиру Dobrun, стварали разноврсна умјетничка дјела, која је обогатила изузетно вриједан фундус Градске галерије у Višegradu.

У склопу саборовања учесници су на мосту Мехмед паше Соколовића извели својеврсни перформанс читања одломака из романа „На Дрини ћуприја“ нобеловца Иве Андрића, на девет свјетских језика.

Девет графичара, колико их је учествовало на овогодишњем саборовању, у графичкој радионици Градске галерије направили су уникатну графичку књигу од петнаест примјерака, на тему „На Дрини Ћуприје“, обиљежавајући тиме њено уписивање на листу Свјетске баштине УНЕСКО-а.

-Ради се о популарном графичком изразу у који је девет графичара унијело властите импресије о ћуприју на Дрини, појаснила је Биљана Вуковић, позната графичарка из Београда, иначе руководилац графичке радионице на овом саборовању.

Поред Вуковићeve на графичкој књизи су радили Елизабет Метју, Ги Лингвен и Жо Ан Лингвин из Канаде, Луијино де Ђоти и Драхана Бојић Франсен из Белгије, Пене Нојер из Данске, Ивана Станковић из Ниша и Хари Бранко Никитовић из Višegrada.

Овогодишњи добитник сребрног прстена умјетничког братства манастира Dobrun је познати мађарски сликар Хадик Ђула, учесник више ликовних саборовања у Višegradu.

Због болести овог умјетника ово високо признање višegradског Међународног ликовног саборовања уручено му је накнадно.

Љ. Мутапчић

У Višegradu представљена најновија књига Петра Ашкрабе Загорског „Србија-или Загорје, стара српска презимена и сеобе“

КРЕТАЊЕ ПРЕЗИМЕНА МЕЊА СРПСКУ ИСТОРИЈУ

Višegrad, 11. септембар,

Петар Ашкраба Загорски, книжевник из Фоче, у својој најновијој књизи „Србија-или Загорје, стара српска презимена и сеобе“ износи тврђење да савремена српска историја обилује низом неистина па и тиме да су Срби доселили на Балкан у сеоби Словена.

-Истражујући генезу српских презимена „стигао сам“ и до другог века нове ере, што потврђује моју тезу да су Срби истински староседеоји Балканског полуострва, каже аутор.

Ово обимно дело, објављено ове године у издању Књижевног фонда „Свети Сава“ из Пала, штампано је на 900 страница и садржи 50.000 српских презимена.

Реџентент књиге Радован Симић наглашава да је аутор употребио огромну енергију, време и властита финансијска средства да би понудио широј јавности својеврсну историју српског народа у периоду од око 800 година.

Говорећи о овој књизи професор историје Борис Цицковић је изразио очекивање да ће ускоро постати неизоставни историјски водич о сталним српским сеобама, те да ће се из ње засигурно изучавати дио српске историје кроз векове, а сам аутор је нагласио да је на овом капиталном делу радио скоро четири деценије, подређујући своје слободно време истраживању настанка и промена српских презимена на просторима старог Загорја, односно данашње Србије и делова суседних данашњих држава.

-Пратећи српске сеобе и кретање поједињих презимена на просторима Балкана утврдио сам да су се бројне српске породице непрестано кретале, односно колале, носећи са собом своја презимена, или их пак мењајући из разноразних разлога, појаснио је Загорски.

C.X.

У Новом Горажду промовисана књига Данила Целетовића "Историја и страдање Херцегове цркве"

БИЉЕГ СРПСКОГ ВЈЕКОВНОГ СТРАДАЊА

Ново Горажде, мај 2008.

Данило Целетовић је у мају 2004. године, са екипом МУП-а Републике Српске, након што је Војска Републике Српске ослободила дио територије Горажда, вршио увиђаје над оскрнављеном и спаљеном црквом "Светог Ђорђа" у Доњој Сопотници и православног гробља уз њу. Управо тада му се, како каже, родила идеја да то све једног дана забиљежи у посебној књизи и остави за наук покољењима.

-Скупљајући грађу за ту књигу, а по наговору пријатеља и сарадника, одлучио сам се да то знатно проширим са комплетним историјатом и страдањем ове цркве, задужбине Херцега Стефана Вукчића Косаче. Није било лако, јер сам морао обићи бројне музеје, истражити велики број списка и књига, разговарати са бројним људима. Тако је настала књига "Историја и страдање Херцегове цркве" - каже Целетовић.

Ово, по многима, капитално дјело посвећено историји, значају и вјековном страдању цркве "Свети Ђорђе", представљено је крајем маја у порти овог храма у Доњој Сопотници код Новог Горажда.

Ради се о књизи писаној уз благослов Митрополита дабробосанског Николаја, објављеној у издању Завода за уџбенике и наставна средства Источно Сарајево, у којој аутор значачки користећи обиље историјске грађе прати судбину ове значајне средњовјековне цркве, од њене градње и утемељења од стране великог војводе русага босанског "Херцега од светог Саве", Херцега Стефана Вукчића Косаче 1454. године, па све до њеног посљедњег вандалског скрнављења 1992. године.

Кроз страдање ове цркве, у којој је између 1519. и 1521. године радила прва штампарија на просторима данашње Босне и Херцеговине, аутор прати и живот, искушења и страдања српског становништва на њиховим вјековним огњиштима уз ријеку Дрину.

-Ову књигу Данила Целетовића посматрам не само као један светионик који говори о Србима као старом народу и нашем идентитету, него и као књигу преко које се преламају врло значајни догађаји наше историје. С друге стране преко ове књиге се може посматрати још једна димензија наше историје, која је врло актуелна за Босну и Херцеговину, а то је процес преверавања и исламизације. Књига јасно показује и доказује како се тај процес одвијао на територији око Горажда, што је својеврсни узорак за једну комплементарнију анализу, нагласио је рецензент ове књиге проф. Др. Веселин Ђуретић, на промоцији у Новом Горажду.

Ђуретић додаје да Целетовић у овој књизи побија све теорије о такозваном богумилском идентитету представника муслиманске вјере.

-Јер богумили су само једна посебна групација у оквиру Српске православне Цркве која је тражила поједностављење односа према Богу у смислу рационали-

зације и мањих материјалних издатаКА, појаснио је Целетовић.

Говорећи о овој књизи, други рецензент, књижевник Недељко Бабић је подсјетио да су све књиге као новорођенчад, а да је Целетовићева књига знатно више од тога, у којој је приказана непоновљива српска трагалачка драма.

У овој књизи, на 215 страница аутор читаоцима, поред осталог нуди комплетан историјат ове значајне цркве, средњовјековног манастира уз град Шир изнад ње, затим улогу и значај њеног ктитора Херцега Стефана Вукчића Косаче, затим Божидара Љубавића Горажданина и Херцегове цркве "на реје Дрине" у развоју српског штампарства на Балкану почетком 16. вијека, те положај ове цркве у османском периоду. Аутор посебно обрађује период од два вијека свештеничке породице Косорић, те страдање ове цркве у току грађанског рата у Босни и Херцеговини 1992. године.

И поред посљедњег страдања црква "Свети Ђорђе" у Доњој Сопотници је захваљујући добочинству Срба Гораждана и бројних других дародаваца, поново вакрслала у својј лепоти и једноставности.

Како је најављено на овој промоцији предстоји изградња будуће спомен-штампарије која ће представљати вјековни биљег рада и постојања овдашње средњовјековне штампарије, у којој су штампане познате црквене књиге Псалтир, Службник и Молитвеник.

Целетовићева књига ће бити једно од најзначајнијих дјела које ће красити витрине завичајног одјељења Народне библиотеке "Божидар Горажданин" у Новом Горажду, основане прије годину дана.

Др Раде Познановић (82) из Ужица објавио веома занимљиву књигу "Руси међу Ерама"

ЖИВОТ ИЗМЕЂУ КАВКАЗА И ЗЛАТИБОРА

. Током десетогодишњег прикупљања грађе, др Познановић утврдио да је у златиборски крај од 1917. до 1924. емигрирало 805 Руса

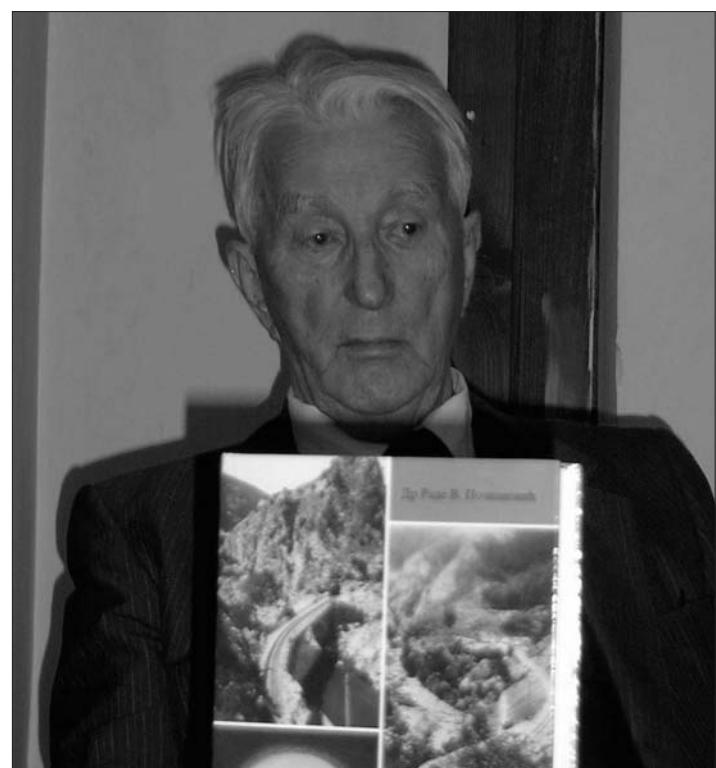
. Инжењера Владимира Смирнова Волођу, стручњака за мостове, играо Јул Бринер у партизанском филму "Битка на Неретви"

Током грађанског рата од 1917. до 1924. године из Русије је емигрирало више од два милиона људи који, углавном, нису прихватали бољшевичку власт. Око 60.000 их је дошло на подручје са православним живљем у тадашњој Југославији, а само у Србији имали су 180 својих колонија. Др Раде Познановић (82) из Ужица је током десетогодишњег прикупљања грађе утврдио да је у златиборски крај у тим годинама стигло укупно 805 Руса. У веома занимљивој књизи "Руси међу Ерама", која је средином 2008. године изашла из штампе, он је подробно описао биографије 457 руска емигранта.

Како је на представљању књиге "Руси међу Ерама" у Градској библиотеци у Ужицу напоменуо др Живота Марковић, руски емигранти нису желели да се у Србији осећају као избеглице. Нису тражили ни станове, нити новчану помоћ, већ су прихватали све врсте послова. Пуковници су возили ваљке на градилиштима, а козачки атаман је радио као бетонирац. У Ужице и околна места тада је дошло на десетине инжењера, лекара и професора, који су значајно покренули развој читавог краја.

- Руси су били носиоци послова на многим градилиштима у Ужицу, на прузи узаног колосека у Мокрој Гори, мосту преко Дрине између Бајине Баште и Скелана, и на путевима за Вишеград и Златибор. Радили су као лекари у болници и професори у школама, и многим делима задужили ужички крај. Инжењер Владимир Смирнов Волођа, рођен у Ташкенту, био је између два рата пројектант и руководилац на изградњи трезора Народне банке у Ужицу. Кренуо је 1941. из Ужица у партизане, стигао током рата до важног положаја у Врховном штабу НОВ и ПОЈ, да би после рата био начелник Техничке службе Генералштаба ЈНА, - истакао је између остalog др Живота Марковић на представљању књиге "Руси међу Ерама".

Владимир Смирнов Волођа је био стручњак за грађење али и рушење мостова, а овековечен је и на филм-

ском платну. Њега је у култном партизанском филму "Битка на Неретви" играо чувени Јул Бринер. Остаће трајно упамћен и пример козачког генерала Врангела. Након изгубљене борбе са бољшевицима, коју су Козаци водили до задњег дана, он је избегао у Србију. На његовој сахрани 1928. године у Београду певао је хор од 300 Козака који су се на тај начин оправстили од свог команданта.

Др Раде Познановић је посебно описао породиџе руских емиграната чији потомци и данас живе у Ужицу. Занимљива је и његов закључак да Руси пристигли у Србију током и после грађанског рата у Русији нису били ни кавгације ни кабадахије, што потврђује и податак да на списковима скитница и обележених људи из тог времена у транскриптима Дринске бановине у Сарајеву нема ни једног Руса.

- Поделе на беле и црвене у Русији, односно идеолошке и политичке деобе, показале су се бесмисленим. Ја сам овом књигом отргао имена ових страдалника од заборава, али и дао допринос да се такве ствари више никде не понове, - рекао је др Раде Познановић.

Светислав Тијанић

На Свете Троици у Новом Горажду одржан Пети Сабор старог пјевања у Срба

ИЗВАНРЕДНО ПЈЕВАЊЕ НОШЊЕ ОДЛИЧНЕ

Ново Горажде, јули,

У порти цркве “Светог Ђорђа” у Доњој Сопотници код Новог Горажда на свете Троици одржан је традиционални, Пети по реду Сабор старог пјевања у Срба “Доња Сопотница 2008”.

У званичном програму Сабора учествовало је 14 женских и 21 мушка пјевачка изворна група, те 15 инструменталиста из Републике Српске, Србије, као и Црне Горе, а у ревијалном дијелу учествовало је и двадесетак гуслара, три здравичара и млади фолклористи КУД-а “Свети Ђорђе” из Новог Горажда.

У конкурсацији женских изворних пјевачких група прво мјесто су подјелиле чланице КУД-а “Распјевани

Пожежани” из Пожеге и пјевачког друштва “Славија” из Источног Сарајева. Друго мјесто су подјелиле чланице пјевачких група “Српски јелек” из Чачка и “Извор” из Чајниче, а треће “Драгачевке” из Гуче и “Планинке” из Пала.

И у мушкиј конкурсацији жири је одлучио да се три прва мјеста равноправно дијеле. Тако су титулу најбољих освојили мушка пјевачка група “Дучаловићи” из Дучаловића у Србији и Етно група “Романија” из Мокрог код Пала. Друго мјесто су подјелили чланови КУД-а “Пива” из Плужина и мушка пјевачка група “Стари помељари” из Мрчајеваца, а треће чланови КУД-а “Гостиница” из истоименог села у Србији и чланови КУД-а “Војковићи” из Источне Илиџе.

За најбољег свирача на фрули проглашен је Драшко Спасојевић из Рудог, а на двојеницама Алоје Марковић са Златибора.

Награде за најљепши и најоригиналније народне ношње добиле су чланице КУД-а “Распјевани пожежани” из Пожеге и чланови КУД-а “Извор” из Чајниче.

Према гласовима учесника Сабора за најбољу женску изворну пјевачку групу проглашене су “Планинке” из Пала, а мушку “Буковачки јарани” из Ивањице.

По завршетку званичног програма специјални гост Сабора је била Вера Матовић, која је наступила уз чланове “Зоки бенда” из Вишеграда.

У црквиј порти своје ручно рађене и ткане предмете излагале су и чланице секције Кућне радиности Српског соколског друштва “Соко” из Добруна код Вишеграда.

По општим ојјенама изузетно успјешни организатори ове афирмисане културно-забавне манифестације су били Српско просвјетно и културно друштво “Пројекта” Ново Горажде и Православна црквена општина горажданска. Покровитељи Сабора су били Министарство просвјете и културе Републике Српске и општина Ново Горажде.

С.Хелета

У Новом Горажду промовисана књига Слободана Шекарића “Искре у тами”

СЈЕЋАЊА НА ВРИЈЕМЕ, ЉУДЕ И ИЗГУБЉЕНИ ЗАВИЧАЈ

Ново Горажде, 15. септембар,

У препуним одајама цркве “Светог Ђорђа” у Новом Горажду промовисана је изузетно занимљива књига “Искре у тами”, Горажданина Слободана Шекарића, која је 2007. године објављена у издању “Легенда” из Чачка.

У књизи је стилски лагано и допадљиво описан живот, вријеме, догађаји, људи и њихове сталне трагедије у Горњем Подрињу, а посебно у Горажду.

-Извор њиховог трагизма није у њима самима него негде далеко од њих, у неким европским и светским центрима моћи. Њима једино преостаје да својим животима намирују неке велике историјске рачуне чију логику не могу да схвате, нити да на њу утичу, написао је у својој рецензији за ову књигу професор др. Ратомир Цвијетић.

Подсећајући присутне да се ова књига промовише на темељима прве ћириличне штампарије на простори-

ма БиХ, рецензент професор Славко Топаловић је рекао да је Горажде кроз вијекове било мјесто сусрета, али и сукоба народа, вјера и цивилизација.

-Дрина, која дијели овај град, била је и граница између Истока и Запада, Европе и Азије, Православља и Католичанства, Хришћанства и Ислама, новог свјетског поретка и, можда, и историје и краја историје? Та историјска и психолошка граница је тешко бреме за људе који су имали срећу или несрећу да се ту роде и живе, воле, вјерују, надају и снивају. Управо тај мало дио пресудних догађаја, заноса и трагедија, кроз мале људе, пред нас зналачки изводи Слободан Шекарић, нагласио је Топаловић.

-Прогонство из завичаја некада је било замјена за смртну казну. То је био мото и разлог да се упустим у писање ове књиге у којој сам кроз кратке приповјетке покушао отргнути од заборава једно лијепо вријеме и сјећање на занимљиве људе у њему, нагласио је Слободан Шекарић, појашњавајући своју одлуку да се лати пера, поред свог посла машинског инжињера, кога је прије рата радио у родном Горажду, а након тога у Ужицу.

По његовим ријечима ово је књига љубави, постања и сјећања у којој нема mrжње и освете, већ само носталгичних записа из изгубљеног завичаја, како не би прешли у заборав.

C.X.

*У Вишеграду промовисана трећа збирка пјесама
Драгиџе Грбић*

“СРЕЋИЦА” ДЈЕЦИ НА ДАР

Вишеград, 5. септембар 2008,

У организацији Народне спомен-библиотеке “Иво Андрић” и Друштва љубитеља писане ријечи “Мост”, у Вишеграду је промовисана збирка пјесама за дјецу “Срећица”, вишеградске пјесникиње Драгиџе Грбић.

Грбићева је предходно објавила двије књиге родољубиве и љубавне поезије, а како је изјавила, у овој трећој је покушала да напише и књигу пјесама за дјецу.

-Од критике, колега и на најмлађих читаоца очекујем да кажу да ли сам у томе успјела, рекла је Грбићева на промоцији, на којој су њене пјесме из “Срећиџе” читали ученици основне школе “Вуик Каракић” из Вишеграда, где аутор као просвјетни радник ради.

Интересантно је да су њени ђаци урадили илустрације за ову збирку.

Ову збирку дјечијих пјесама издала “Српска књига” из Руме.

По ријечима Стојке Мијатовић, директора вишеградске библиотеке, промоција је организована у склопу бројних манифестација уз предстојећи дан општине Вишеград.

-Иво Андрић је рекао да је чудно како је мало потребно да будемо срећни и још чудније како нам то често недостаје. Пјесникиња Драгиџе Грбић није недостајало љепоте и среће, већ је у својим пјесмама открила срећу и уживала у њој, нагласила је Мијатовићева на овој промоцији, додајући да Грбићева својим стиховима открива свијет маште, преливен неизмјерном љубављу према поетичном дјечијем свијету.

Збирка “Срећица” је подјељена на три пјесничка циклуса - Пут ка срећи, Јулски сан и Мост, који су међусобно повезани и асоцирају на живот и одрастање. Први пјеснички круг објашњава трагање за срећом, други је слика природе виђена дјечијим очима, а трећи прича о мостовима који повезују људе и омогућавају дјеци да граде мостове другарства, љубави и разумјевања.

Након промоције у холу Дома културе Вишеград отворена је и изложба сачуваних примјерака предратних “Вишеградских новина”, “Дринских новина” и листова који су од прије 50 и више година излазили у Вишеграду.

С.Хелета

КОНКУРС СОКОЛА

Додељене награде за кратку причу часописа "Соко" из Добрена

ПРВИ РАДИСАВ МАШИЋ ИЗ ФОЧЕ

Вишеград, 17. јуни,

Прво место на конкурсу часописа за духовну и културну просвету "Соко" из Добрена код Вишеграда, освојио је Радисав Машић, публициста и новинар из Фоче, другу Данијела Жужа, песникиња из Вишеграда, трећу Милица Николић, из Вишеграда.

Њима је, на Духовској културној вечери одржаној у манастиру Добрун, новчане награде од 300, 100 и 50 марака уручио председник Српског соколског друштва "Соко" Благоја Андрић.

За колективни труд и учешћа на овом конкурсу Редакција "Сокола", заједно са издавачком кућом "Дабар", 13 ученика трећег разреда основне школе "Вук Карадић" из Вишеграда наградила је похлопничким путовањем у Чајниче.

На Духовској културној вечери наступили су и песници, чланови вишеградског Друштва љубитеља писане речи "Мост", који су представили свој зборник песничких радова, који је недавно објављен у издању "Чигоја штампе" из Београда и Народне-Спомен библиотеке Вишеград.

Посетиоци су имали прилику разгледати изложбу издања издавачке куће Митрополије дабробосанске "Дабар", чије је седиште у манастиру Добрун, као и изложбу оригиналних ручних радова чланица "Соколове" секције кућне радиности.

C. X.

(Трећа награда на конкурсу часописа "Соко" на тему "Васкрс у породици", шифра "Лентир", аутор **Милица Николић**, из Вишеграда)

ВАСКРС У ПОРОДИЦИ

Христос рече: "Оче! Опрости им јер не знају шта чине" (Лука 23:32-34).

Ријечи ове узлетише ка небу и летјеше кроз времена, вијекове, кроз олује праћене сунчаним зраком и остале неокрњене. Оне шаљу поруку свијету, љубав Христова је неизмјерна, несебична и недокучива, попут најљепше дуге послије кишне.

"И гле, завјеса црквена раздре се надвоје, од горњег kraja до доњег; и земља се потресе, и камење се распаде; и гробови се отворише, и усташе многа тела светих који су помрли; и изашавши из гробова по васкрсењу његовом уђоше у Свети град и показаше се многима. А капетан и који с њим чуваху Исуса, видјевши да се земља тресе и шта би, поплашише се врло говорећи: Заиста ово бјеше Син Божији" (Матеј 27:51-54).

Својом жртвом, Исус показа невјерницима пут вјере и искрене љубави. Жртвовао се, патио је највећим мукама, али ипак је умро опрштајући људима за њихова недјела.

Тијело Христово, положише у гроб. Сузе и бол га дugo залијеваше. Оствари се пророчанство, оствари се страх невјерника, али се не изгуби нада јер вјери их је учио Онај који се жртвовао.

Особе које су Га до kraja пратиле и у њега вјеровале у себи су чувале ту наду и четири ријечи: "Послије три дана, устаћу".

Субота освану, тужна, не кријући у својој тишини тугу, али и наду у срцу, не кријући сузе које ни ноћ није обрисала.

Велике и дубокоумне ријечи су се утемељиле у срце вјерника. Нада задња нестаје. Они са узбуђењем, али и са скривеном стрепњом чекаше сутрашњи дан, недељу.

"А који год призна мене пред људима, признаћу и ја њега пред Оцем својим који је на небесима..." (Матеј 10:32-33) Остварише се Исусове ријечи, са доласком првих зракова сунца, са веселим црвкутом птица, чак су и тмурни облаџи нестали да не би покварили ту идилу.

Све од тад, па досад, послије толико вијекова, тај дан се слави. Са весељем и радости, слави се побједа смрти и вјере. На данашњи дан нема мјеста за сузе, већ нек се у свакој кући, улици, граду, у сваком дијелу земље, нек се чује граја и смијех. Пјевајте и веселите се јер Христос Вајсбрде!

Крст часни пољубите и нек сваку икону обасја кандило. Његово пузкетање и благо освјетљење, унијеће мир у сваки дом.

Радост и мир на тај дан нам једино треба. Није важно како смо обојили јаја, ако смо то чинили са љубављу према Богу. Тад нема сиромашних и богатих већ срећних и још срећнијих.

Сјећам се сваког Вајсбрде у свом дому. И на саму помисао на тај велики дан осјећам жаоку узбуђења у срцу. Већ видим мајку како брижно боји јаја, а сестра и ја их полако шарамо, мада мало траљаво, али зар је важна спољашња љепота кад је унутрашња засјењује. Можда за друге ту неманичега занимљивог, али у мени ти тренуци значе све, духовни мир и благостање. Тад сам још ближа Богу и тад моја љубав према Њему расте још више.

Ево још један се Вајсбрд ближи, многи ће га прославити изван дома, али где год постоји вјера и молитва, ту је и Божији дом. Милост Божија је велика и његова љубав неизмјерна. На дан Вајсбрде заборавимо проблеме и бриге, већ се посветимо молитвама и Богу. Нек свако учини те тренутке најбољим. Христос Вајсбрде! „Ја сам вакрење и живот; нико неће доћи к Оцу до кроза ме“. (Јован 14:6)

*(Друга награда на конкурсу часописа „Соко“ на тему „Вајсбрд у породици“, шифра „Радост“, аутор **Данијела Жукова**, из Вишиграда)*

VASKRS U PORODICI

Ганућем што се кроз душу провлачило, спремала је обичај за Вакрење Христово, и сада, кад јој празник доноси бол и сјећање на једно друго прољеће. На прољеће када је добила писмо преко Црвеног крста, од мужа Страхиње: „Драга моја Мајо, остали смо сами. Једно смо другом само преостали и ја Бога молим да ми подари наше виђење, да бисмо заједно отишли на онај свијет, нашој дјечији“.

Сваке године, од тога прољећа, Вајсбрд јој је у породици које више нема, и само тада вакрење јој нада да се ближи сусрет са најближима, сретање које је у руци Божијој и које чека, као жедан капи што прижељкује.

Иако у њеној души радости нема откад нема њена два сина, она се радује Цвијетној недељи сје-

ћајући се како их је за руку на причест водила, тих послједњих дана Часног поста. Памти њихове дјечије, наивне препирке око тога које је јаје љепше и шареније. Сјећања јој само најљепша израњају из подсвијести. У свачијем животу, па и њеном, постоји та сјећања која су увијек у нама, упркос свим животним недаћама, којима се често враћамо. Само што она има још само те помисли, које је држе у животу.

И сада јој се прољетни звукови олисталог дрвећа, које шуми, причињавају као појање у завичајној цркви. На јарко црвеној боји бојених јаја, као на огледалу њених жеља, причињавају се два драга лика. На кртој таначи, и рукама, и погледом сузним, милује лице свог Велимира и свога Жељка. Као да однекуд чује милозвучне пјесме, и миле гласове што говоре „Нашарај, мати, по Вакрење јаје, за унуче свако што си од нас хтјела, почуј пјесму у празнику милозвучну и на сузу бола не полажи. Срцу своме снагу прижељкуј, док се пути наши опет сретну“.

И једино тада, буди јој као да нису тијела њених најмилијих душмани сакатили и черечили. И само тада сјећања не черече и не сакате њен ум и срце. Утјехе нађе у данима Вакрења Христа Спаситеља, и на икону цвијећа мирисног задјене, љубећи златан крст због кога и род и пород изгуби. Зајакли суза, али не пође с лица као другим данима, пуним ћутања и нијемог говора између ње и Страхиње. Сванућем зоре вакрење, нестаје на трен тегоба, што се настанила у свакој њеној пори.

Зна да није једина која је проплакала и очи своје, јер све мајке плачу истим сузама и истом тугом бивају им срца скамењена, ал“ чини јој се да само њој се прољећем јавља смирај што га доноси најрадоснији празник. И радо би викнула, другим узвијењима: „Не плачите, не јадикујте, сузе су само мали предах бола, а Вакрење је само једно, и само скут Сина Божијег, заклања и тугу и јад срца свих“.

Па и Страхиња, мукотрпно крије и трпи болove цијелог тијела. Ране које су му задали у логору, оставиле су трага, иако он храбри њу да је то од старости. Није ни њему лако. Како му је само било док су га мучили и тукли, а њега тада само душа бољела због изгубљених синова.

Присјетила се њиховог загрљаја, кад су се опет нашли, први пут након трагедије. Ђутали су обое, и ћутањем једно другом све рекли. Истинска бол гласа нема и ништавне су све ријечи које је покушавају ублажити.

И заиста, чудо Божије, и тада је чуло се појање у крошњама дрвећа, и већ је било стигло ново прољеће, препуно розог цвата и мирисно као што је била и младост њихових синова.

Цват, откинут и згажен, а да се ни развио није. Некад је у њиховом селу око Вакрса било смјеха, Иван-седло се орило од младежи која се животу радовала. Онако како само младост зна да се весели и полетна буде.

А њој се сада чини да је то само снила, и да среће никад није ни било, јер је нестало када су младост и полет, коју она носи, покопане све у једну раку.

Одзывања јој у мислима, тугованка што се сама по себи пише, као усуд и зао час за сав њен рад. Често чује ове стихе, мјесто пјесме момачке што је умукнула под ножем злотвора. Без риме, и са римом што испуња сваку јој жилу крви:

*Иван-седло, о Иване
неста мајци сво уздање
камо пјева у раздање,
ил' јаука ил' иња
на хумкама подно растиња*

Пређути много пута и тугу, и мирисе и људе пређути. Оне што имају саучешће у њеном болу, као и оне што јој својим ријечима кидају и газе, већ измрцварено биће. Дјетелину што је проналази да би ошарала обичај, осликова на боји која је и сама радост.

Да, првено је радост, и сама се осмјехује слабашно, повинујући се милости јединој што јој Бог даде. Јер њој је породица сад ту, у чекању датума рођења, а још више Вакрсења Христова. То је породица којој шири руке, и дар јој и шала, и сва мисао, и једини час мукло весео, од судбине откунут. Живот јој бива и одлази у снатрењу када ће сви остали поћи, а доћи дани Вакрса.

Празник у породици која је на окупу бруји радиошћу, безбројним шалама око шарено бојених јаја, што их свака мати брижљиво ређа, за дјецу, за унуке.

Она се весели том једном, једином дану у години који јој носи зрачак утјехе, зрице храбrosti да истраје на овом свијету, док јој једном не донесе и радост сусрета са најмилијима, на оном другом и бољем свијету...

Литургија празнична враћа јој снагу и вид, иако покатkad клоне и заслијепи је сопствена суза. Чини се, раствори се небо ко инат смрти, у тамјану што плута ка дрхтавим рукама и тиња у њезином православљу.

Срије крик чуда заглуши, јер као да је на иконостасу скелет мученика драгог. Тројством заплака се.

“ХРИСТОС ВАСКРСЕ”.

Нијемост јој нестаде с усана, која се ту затаворила откад је прогони сјећање на лобању и кости

расуте у крви, крви њеној што је родила и изњедрила, а која је нестало рад” крста и вјере православне.

Храброст и жалост материјска скупи се у један једини живи дамар, и каза, жртвама и смрти: “ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ”!

(Прва награда на конкурсу часописа “Соко” на тему “Васкрс у породици”, шифра “Михољдан”, аутор Радисав Машин, новинар и публициста из Фоче)

НА ВЕЛИКИ ПЕТАК

Април и рано прољеће настанили се у нашој башти. Трешње у цвату. Румено пупају младе јабуке и крушке. Воћњак у поју птица. Између стабала, по зеленој долами, млади цвјетови маслачка.

Увијек ми је било жао што маслачак рано до-зријева и што брзо нестаје, што га вјетар одува. Његови жути цвјетови личили су ми на неку недопричану бајку у којој, кад год дођем у воћњак, сазнам по неку нову лијепу причу.

Питао сам те:- Зашто маслачак жури да сазри, јер ће након тога убрзо нестати?

Одговарала си: - У животу све жури, све хита у неки свој вјетар, у неко своје чудо, непоновљиво и једно.

Бирали смо тога дана најљепше листиће и цвјетове којим ћемо шарати вакршња јаја.

Ја сам тражио дјетелину са четири листа и њежне цвјетове жуто-бијеле и модре љубичице, а ти си брала листове јагорчевине, боквицу и мале маховине које су на обојеним јајима остављале тајновиту чипкасту шару.

Био је велики петак.

Биљку прислоњену уз јаје, умотавали смо у најлонске чарапе и лагано спуштали у врелу воду у којој се кувала луковина. Малом шарањликом, направљеном од љесковог дрвета и танког лима, воськом си шарала јаја, цртајући по њима крстиће и цвјетове у облику крста. У крстиће си уписивала слова Х, В, В, С. Научила си ме да је то наш вакршњи поздрав: Христос воскресе, воистину воскресе.

Јаја си увијек фарбала првеном бојом. Узалудна су била наша наговарања и молбе да их фарбамо и у друге боје, како су то радили у селу.

Молили смо те да по јајима лијепимо најепније. Ниси нам дала. Говорила си:- Ово је Вакрс. Традицију треба поштовати. Првена боја означава крв нашег светитеља, а обојено јаје, побједу живота над смрћу.

Након што си бијелом крпом, коју си држала у креденџу, прекрила плетену кошарицу са офорбаним јајима, излазила си пред кућу и, загледана у не-

бо, полугласно изговарала молитву: Боже, благослови и помилуј нас грешне!

Над селом, у даљини, иза брда, као фењерчићи, гореле су и трепериле звијезде.

Сјећам се, био сам други разред основне школе. На Велики петак у нашој башти брали смо биље којим ћемо украсавати васкршња јая. Скоро шапатом, запитала си ме: - Знаш ли ти да чуваш тајну?

Одговорио сам потврдно, а ти си наставила:- Ту тајну не смијеш никоме открыти и нико за њу, осим нас двоје, не смије знати.

И запитала:- Хоћеш ли да постиш?

Рекао сам да хоћу и радознало питао зашто се пред Васкрс пости.

Објаснила си ми:- Велики петак је посебан дан. Христос је тога дана страдао на крсту, мученички распет да би људима на земљи било боље. Том његовом страдању ми се одужујемо на тај начин што постимо. Остали у кући мисле да дјеца не треба да посте. Зато нашу тајну никоме не смијеш рећи.

Тада сам први пут постио. Када си ме на Васкрс, пред свима у кући упитала да ли је било тешко постити, био сам поносан и радостан, испуњен осјећајем усхићености и дорасlostи. Најљепши Васкрс у мом животу.

Минуле су од тада многе године. Тебе већ одавно нема. Нема ни наше мале, старе куће на селу. Остарила су стабла у воћњаку, попала их маховина и лишај.

На велики петак, сваке године фарбамо јая. Мајка је попустила па поред црвене, фарба их и у друге боје. А ја и данас, онако како си ме ти научила, бирам само црвена јая.

И не прође ни један Васкрс да не мислим на тебе.

Кад се упали пламичак на кандилу и лине треперава свјетлост свијећа, ја знам, у нашој расцјевјеталој башти, ти береш паучинасту маховину којом ћеш на Велики петак ишарати најљепше јаје за мене.

Над селом и данас, у предвечерје, као фењерчићи, у даљини трепереле звијезде.

Са једне од њих, оне најкрупније, сија и грије сјећање. Због њега и данас, испод расцјевјетале трешње у башти, расте млада боквица, цвјетају жути маслачци и модре љубичице. Ни вјетар што њише младе расцјевјетале гране није стао.

Све је ко некад. И никад неће нестати.

Док пламичак свијеће коју на Велики петак палим на твом гробу, призива сјећање, осјећам мирише твоја душа. Душа моје баке.

Вишеградски млади пјесници

ВИШЕГРАДСКИ МОСТ

*Древни мост над Дрином стоји
и вијекове многе броји,
старо вријеме, догађаје,
историју он нам даје.*

*Том се мосту многи диве,
славном мосту Андрић Иве,
који спаја двје стране
у добре и лоше дане.*

*Кад се зраци мјесечине
проспту изнаг ријеке Дрине
божанствено кроз ноћ сија,
на Дрини ћуприја.*

*И док вода стијење носи,
мост још стоји и пркоси,
величанствен и без мане
спаја људе с обје стране.*

Бојана Бојковић, први разред Средње школе "Иво Андрић" Члан Друштва љубитеља писане ријечи "Мост"-Вишеград

Награђени вишеградски основци

ПОСЈЕТА ЧАЈНИЧУ

Чајниче, септембра

Тринаест ученика четвртог један, основне школе "Вук Караџић" из Вишеграда, у септембру је боравило у Чајничу, на једнодневној екскурзији, у организацији манастира Добрун и Издавачке секције Српског соколског друштва "Соко".

Награђени основци у Чајничу

Ученици су на овогодишњем конкурсу часописа "Соко", за кратку причу на тему "Васкрс у породици", добили колективну награду - једнодневну екскурзију у Чајниче.

У оквиру посјете Чајничу награђени основци су посетили цркву Рођења Пресвете Богородице.

Б.Ч.

ЗАПИСИ

Сирогојно добило музеј плетиља

ЗЛАТИБОРСКЕ ЗЛАТНЕ РУКЕ

Златибор, 27. јули 2008.

Урајем јула је једна од најискуснијих сирогојских плетиља Брана Панић, која је својим цемперима "обукла пола свијета", и београдски професор Миодраг Јовановић, који је 45 година исписивао причу о Сирогојну, отворили су Музеј плетиља, на чијем улазу пише: "Златиборским плетиљама, чаробнијама златних руку, господаријама непроспаваних месечина, некрунисаним владаркама над тајнама уплитања".

Плетиље из Сирогојна

На овој својеврсној свечаности сви су, ипак, жалили што су здравствене невоље спријечиле њихову Добрилу Смиљанић да дође и прва уђе у музеј у којем је словом, фотографијом и вуном забиљелено како су жене из Сирогојна освојиле свијет плетењем.

- Отварамо једини музеј плетиљама у свијету. Ове жене су то заслужиле, јер су биле и родилице, и плетиљице, и пастирице... Оне су својим златним рукама освојиле континенте... Њима су, овдје у Сирогојно, долазили и амбасадори и велики државници, краљеви, принчеви, принцезе, сликари, научници, спортисти. Пружали им руке и захваљивали се. Оне су убрађивале своје најновије мараме и заједно са Добрилом Смиљанић одлазиле у свијет, да виде и да се начуде аплаузима на модним пистама у Паризу и Њујорку, рекао је професор Јовановић на отварању овог својеврсног музеја, на-

кон чега су у њега крошиле времешне плетиље, препознавши се на сликама од прије четрдесетак и више година.

-Дође нам Добрила 1962. године и каже да плетемо цемпере, да освајамо свијет, па да добијемо струју, воду, телефон, да пошаљемо дјељу на школовање, да направимо нове куће, да више не будемо сиротиња без игдје ичега. Многе нису вјеровале, а ускоро би тако. Плеле смо и даљу и ноћу, присјећа се старија Добрила Панић.

Комплетну музејску поставку, састављену од стarih фотографија плетиља, текстова из новина, затим од узорака вуне, најљепших цемпера, као и златиборских оваџа, припремила је етнолог Зорица Златић Ивковић.

Присјећајући се велике приче о Сирогојну, власник компаније "Sirogojno company", Раде Љубубјевић је поменуо да су златно доба Сирогојна биле осамдесете, кад је годишње у свијет одлазило преко 80.000 цемпера од исландске вуне, које је у Сирогојну и околним селима плело преко 800 плетиља.

-А онда су дошле деведесете и санкције. Извоз је био скоро потпуно стао. Логично, у то вријеме и живот у Сирогојну је био готово стао. Та агонија је трајала ужасно дugo, готово пет година, док се нијесмо опоравили и снашли. Данас цемпери поново одлазе у свијет, али у далеко мањем броју него некад. Дакле, ова прича је настављена и она ће трајати док је овдје ових сирогојских дама и њихових млађих наследница, рекао је Љубубјевић.

Плетиље, чије су цемпере облачиле и многе краљице и краљеви, амбасадори и предсједници држава, на овој свечаности су прокоментарисале данашњу моду на свој начин.

-Мушки мода је иста као и прије педесет година, али ово женскиње је начисто скренуло, јер у сред зиме облаче неке панталонице, које спуштају испод пупка, а у сред љета чизме преко колена. Има ли ту памети, чуло се међу плетиљама у музеју.

З. Тмушић

У ријечи и слици

МОНАШКИ ДОРУЧАК

Дражевина, новембра

Синђел Јован Гардовић, монах манастира Добрин, скоро свакодневно прати изградњу комплекса "Дражевина" уз храм Светог Николе у Добринској Ријеци, метоха манастира Добрин.

Не само да прати већ и активно ради скоро све послове.

Тако смо га објективом фото апаратца овјековјешили на овом својеврсном монашком доручку, у паузи између два посла.

Pagoje Tasić

Уређена најбоља вода у вишеградској општини

СЕЉАНИ ВОЛЕ СВОЈ СТУДЕНАЦ

Вишеград, новембра

Сијектост је да у селима вишеградске општине, која полагано умиру јер млади одлазе да живе у граду, неко нешто обнавља и наново гради.

Забиљежили смо ипак да то није тако у селу Паочићима, удаљеним више од двадесет километара од Вишеграда, у коме је преосталих десет домаћинстава уз помоћ оних који су одавде одселили ријешило да обнови сеоску воду.

Милорад Ивановић је поносан што су сељани уз помоћ Божа Ивановића "који живи у далеком свијету" смогли снаге да бетонирају простор око извора Студенац, "издубе два старинска дрвена корита" и све то ограде да стока не загађује воду на чесми одакле је пију становици Паочића.

"Још шездесетих година прошлог вијека стручњаци су испитивали квалитет вода на сеоским изворима којима се служе њихови становници и установили да је Студенац најздравија вода у цијелој општини. Ми то нисмо заборавили па смо јој се и на овакав начин одужили", прича Милорад.

Сељак истиче да је највише новца за обнову извора дао Божо Ивановић, који живи у Београду и који није заборавио родни крај и дрвену чесму и корито у коме се као дијете брчкао и правио чамце од јаворових листова.

"Нама је ова чесма као свето мјесто. Ту се окупљамо у дане кад су црвена слова у календару и кад се не ради око земље и мала, егленишемо, "растурамо" свјетске проблеме, договарамо се одакле ћемо довући дрва за зиму и како прехранити стоку у овим посним годинама али и о томе како уредити сеоско гробље на које нам кад-тад ваља поћи", смјешка се иронично Милорад.

Иако сва домаћинства Ивановића и Стјепановића имају уведену воду у куће са других изворишта ипак ујутро домаћиће поране на Студенац да "донесу најбоље воде на општини".

"Кад поп уз Часне посте на пролеће крене по селу да свети водицу по кућама ми обавезно донесемо бокал воде са Студенца да је освети како би нам и даље чувала здравље и служила и генерацијама које ће је, ваљда пити", говори Милорад.

Pagoje TASIC

У пустом селу Бијела живе само усамљене старице

КОГА ЧЕКАШ МИЛИЈАНА ?

Вишеград, децембра

Кога чекаш Милијана?", питали смо осамдесетогодишњу старицу Милијану Барапа из села Бијела док је, засута снijeжном вејавицом, стајала на раскршћу путева држећи на привузи краву Шаруљу.

"Кога чекам", одговорила је дрочно старица, поправљајући избледјелу мараму изнад ушију, "чекам ђеџу да ми дођу док не скапам у овој самоћи и снijежној бјелини".

Један од прозора Милијанине собе гледа на сеоски сокак обрастао трњем и крушкама дивљакама где старица, како каже "мимогред" провири очекујући да се на видику појави драга фигура једног од тројише њених синова.

"Кад старост притисне, кад самоћа досади, и кад си жељан видјети чељаде на кућном прагу онда једва чекам петак или суботу вече да ми дођу синови из Ужица где живе и раде и кухиња поново, као некад, задише породичним и домаћинским дахом", прича Милијана.

Овој живахној и вриједној старици "очи остале на сокаку" а глава се сама, по навици окреће тамо одакле би неко могао доћи па чак и онда кад Шаруљу води на дрвено корито да је напоји тачно у подне сваког дана.

"Док сам била млађа, а рано сам остала без мужа, а ћеџа отишла за радом и бољим животом, пјевала сам да дању разбијем самоћу а увече по мраку да отјерам страх. Како сам старија све ми је мање до пјесме па тумаром по празној кући, намирујем, спремам већ поспремљено и првићам да неко куџа на врата и на њима се појављује неки драги лик", говори Милијана.

Она каже да је љети другачије кад се оде за стоком, у врт око поврћа или у воћњак али зима кад поклопи, снијег све затрпа онда се само може доштале и кокошиња, воде и дрвљаника и то је све.

"Загамбају понекад по снijегу цијелу јетрева Милојка и комшињица Богданка које, као и ја саме живе у кући, дођу да се испричамо и изјадамо на са-мачки живот. То је сав свијет који у зимским данима видимо", завршава причу старица Милијана.

Pagoje ТАСИЋ

Доње Вардиште код Вишеграда

НЕКАД БИЛА АБАЦИЈСКА РАДЊА

Вишеград, новембар

Подручје Доњег Вардишта код Вишеграда смештено је уз саму границу са Србијом. Некада је кроз њега била караванска, а касније и једина веза између Ужица и Вишеграда, јер је овуда пролазио макадамски друм према Добруну, преко Станишевца.

Бројне старе, раштркане куће оронулих фасада сведоче о прохујалом времену када су овдашње породице имале по десет, па чак и петнаест чланова домаћинства. Данас у већини њих нема никога, а у осталим су ретки млади људи.

Мада је удаљено мање од пола километра од магистралног пута и границе према Србији у њега се још увек долази уским, лошим макадамским путем, грађеним још за време Аустроугарске.

У центру села, испод давно напуштене жандармеријске станице гордо пркоси времену одавно напуштена кућа у којој је између два светска рата радила абаџијска радња.

По речима старине Милије Јовичића, власник ове абаџијске, односно кројачке радње био је извесни Кондић.

-Сећам се, поред њега радила су још тројица абаџија. Имали су пуне руке посла. Кројили су и шили традиционална србијанска одела од сукна и шајка, а муштерије су стизале од Ужица, Златибора, Мокре Горе, те Добруна, Вишеграда и других места у Босни, сећа се Јовичић.

Ова Абаџијска радња је радила све до Другог светског рата, након чега је затворена. Након Другог светског рата практично није ни отварана, јер је са појавом првих савременијих текстилних одевних предмета постала нерентабилна.

-Не знам колико тачно, али је затворена бар шездесетак година. У међувремену су прозорска стакла попуцала, зидови оронули, а коров и саднице воћа изнекли око ње, каже Јовичић.

Овако запуштена и остављена као стамени обелиск сведочи о једном времену, навикама, потребама и модним трендовима тадашњих становника околних села, али и градова.

C. Хелета

Тежак живот инвалида Милосава Ђувице

САЊА ИНВАЛИДСКА КОЛИЦА

РУДО, децембра

Инвалид Милосав Ђувица из Рудог има само једну животну жељу.

Жарко жели да има инвалидска колица на моторни погон и да послије пуних пет година из своје кухиње од 15 десет метара квадратних изађе на свијетло дана на улици и дружи се са људима.

“Пуних 34 године болујем од Биргерове болести па су ми љекари морали ампутирати обје ноге а у последње вријеме су ми нападнуте и руке. Буквално сам везан за кревет и постељу, не могу сам ни воде да дохватим и да ми није супруге Слободанке не знам шта бих од себе урадио”, прича Милосав.

Уз помоћ хуманих људи Милосав се обраћао Фонду пензијско-инвалидског осигурања тражећи да му купи колица или су га чиновници условили да мора имати “возачки испит” што је и урадио али ово помагало никад, из неразумљивих разлога није ни добио.

Његов породични љекар Вера Рајак се не може да начуди да Фонд нема средстава за овакве случаје

иако је и она лично покушавала да испослује инвалидска колица која би помогла овом тешком инвалиду.

“Администрација је остала глута а у многоме је затајила и хуманост оних који имају новаџ и могу да помогну Милосаву”, каже докторица Рајак.

Сва примања овог бившег земљорадника из Рудог су 41 КМ које добија као помоћ од Центра за социјални рад.

“Па преживљавамо тако што моја супруга Слободанка ради на надницу по граду и околним селима а ове зиме цијепа дрва домаћинима да би нам купила храну и да бисмо платили основне комуналне”, каже Ђувица.

Докторица Вера каже да је Биргерова болест прогресивна што значи да се шири и на Милосављеве руке.

Провјерили смо, инвалидска колица на моторни погон у Сарајеву коштају 4.500 КМ.

Да ли ће и послије ове тешке животне приче бити хуманих људи који ће помоћи Милосаву да бар на свјетлости дана и међу људима проведе један дио свог чемерног живота.

Pagoje ТАСИЋ

**СТО ГОДИНА
СОКОЛА**
1908. – 2008.

ВИЈЕСТИ

Поводом још једног међународног признања предузећу "Хидроелектране на Дрини" А.Д. - Вишеград

ЊАШЕ ЈА СВЕТСКИ КВАЛИТЕТ

Вишеград, новембра

Вишеградско предузеће "Хидроелектране на Дрини" А.Д. Вишеград спада у ред најуспешнијих у Републици Српској и Босни и Херцеговини, па чак и у ширем региону. Поред тога они имају и изузетно амбициозне развојне планове, које ће заједнички финансирати са матичним холдингом "Електропривреде Републике Српске", те средствима из развојних фондова Републике Српске и Србије.

Дражен Кнежевић

-Настојимо да што пре кренемо са реализацијом пројекта "Горња Дрина", обзиром да су прелиминарни извештаји за студију позитивни. Чим Република Србија испуни одређене услове и заврши са регистрацијом новог предузећа, чије ће седиште бити у Фочи, отпочеће и припреме за градњу будуће хидроелектране изнад Фоче, иначе редигованог пројекта "Бук Бијела", најављује директор "Хидроелектрана на Дрини" Дражен Кнежевић.

Предузеће "Хидроелектране на Дрини" А.Д. Вишеград приводи крају и обимне припремне и пројектне радове око градње будуће управне зграде на месту досадашње старе зграде вишеградске Гимназије у Вишеграду.

-Испоштовали смо све захтеве Комисије за националне споменике културе БиХ, али и чекали процесе

(припрема Славко Хелета)

око сагласности општине Вишеград, јер ће будућа управна зграда бити лоцирана у непосредној близини моста Мехмед паше Соколовића, који се налази на листи светске баштине УНЕСКО-а. За ову годину смо били планирали 2,5 милиона марака за ову инвестицију, али на жалост због администрације каснимо. Надамо се да ће све процедуре бити ускоро завршене, како би градња ове зграде отпочела што пре, истиче Кнежевић, додајући да је расписан и тендар за пројекат санаџије процуривања воде испод темеља бетонске бране хидроелектране "Вишеград", чиме ће овај хидроенергетски објекат бити знатно сигурнији, а производња струје још рентабилнија.

Кнежевић каже да су врхунски пословни резултати "Хидроелектрана на Дрини" А.Д. Вишеград резултат и изузетне погонске спремности постројења хидроелектране "Вишеград", али и стручности радника на одржавању, који су ове године, скоро у целости, успешно сами завршили ремонт.

Након бројних домаћих признања на адресу овог предузећа ових дана је стигло још једно, међународно признање, и то за квалитет.

На међународној конвенцији у Женеви, која се под називом "Међународна златна звезда - награда за квалитет" по 33. пут одржала у Женеви ова престижна европска награда додељена је "Хидроелектранама на Дрини" А.Д. Вишеград. Награду је директору "Хидроелектране на Дрини" А.Д. Вишеград Дражену Кнежевићу уручио председник поменуте међународне асоцијације Хозе Прието.

Кнежевић каже да је ова награда још један доказ да се ради о предузећу које изнад свега негује дух рада и квалитета, што је резултат дугогодишњег успешног пословања у енергетском сектору Републике Српске и Босне и Херцеговине.

-Ова и бројне друге награде нас обавезују да и убудуће радимо што квалитетније, рекао је Кнежевић.

"Хидроелектране на Дрини" А.Д. Вишеград запошљавају 186 радника, од чега је значајан број високо-стручних кадрова. Од стране Привредне коморе Републике Српске 2006. године проглашени су најуспешнијим у Српској, а 2007. године стручни шпански часопис "Alcualidad" сврстао их је међу 19 најуспешнијих европских предузећа из области туризма, индустрије и трговине.

Кнежевић наглашава да је овогодишња хидролошка ситуација неповољна, што се ипак компензује изузетно повољном извозном ценом електричне енергије.

-Тако смо и поред потешкоћа и недостатка воде у акумулацији за девет месеци ове године пословали позитивно, за разлику од истог периода протекле године када смо имали губитке и попред добре хидролошке ситуације. Треба нагласити да је цена производње киловат час електричне енергије на нашој хидроелектрани "Вишеград", у односу на остале произвођаче струје у региону, знатно јефтинија, наглашава Кнежевић.

По одлуци Владе Републике Српске из пословне добити су издвојили 1,3 miliona марака за градњу новог Дома здравља у Вишеграду, а у 2007. години су из ових средстава пола miliona марака доделили предузећима, установама и удружењима по основу посебног конкурса. И поред слабе хидролошке године успевају да редовно плаћају законску накнаду на име потопљеног земљишта општинама Вишеград, Рудо, Рогатица, Ново Горажде и Горажде, на чијим територијама се простира горње Дринско језеро Хидроелектране "Вишеград".

У манастиру Добрун обиљежена крсна слава издавачке куће "Дабар"

ПРЕПОЗНАЈАЊИ ПО ДУХОВНОЈ ЛИТЕРАТУРИ

Вишеград, 30. новембар

Свечаним чином резања славског колача, који је у манастиру Добрун обавиоprotoјереј ставрофор Саво Брадоњић, парох из Рудог, обиљежена је крсна слава Издавачке куће Митрополије дабробосанске "Дабар", светог апостола и јеванђелисте Матеја - Матијевдан.

У протеклих 11 година издавачка кућа "Дабар" штампала је 37 бројева часописа "Дабар", чији је уредник игуман манастира Добрун Калистрат Бабушић, а у чијој редакцији су бројни свештеници и монаси дабробосанске епархије, као и новинари из Вишеграда.

По ријечима Ђорђа Ђурића, искушеника манастира Добрун, поред овог афирмисаног духовног часописа "Дабар" је до сада објавио 35 књига духовног садржаја, као и велики број стручних књига за потребе Богословије и Духовне академије у Фочи.

Отац Јован Гардовић, технички уредник свих "Дабрових" издања, најавио је да ће редакција ове издавачке куће већ почетком наредне године из манастира Добрун преселити у нове просторије, у склопу конака манастира "Светог Николаја" комплекса Дражевина, у Добрунској Ријеци код Вишеграда, иначе метоха манастира Добрун.

Занимљива еко изложба у Новом Горажду

ФОТОГРАФИЈЕ ПОЗИТИВНИХ И НЕГАТИВНИХ ЕКО ПРИМЕРЯ

Ново Горажде, 13. октобар,

У клубу пензионера у Новом Горажду ученици основне школе "Вук Караџић", иначе чланови секције младих еколога при удружењу грађана "Шанса", организовали су занимљиву изложбу еколошких фотографија, аутора Слободанке Благојевић, некадашњег грађевинског техничара, а данас домаћице.

На својим колор фотографијама Благојевићева је успјела овјековјечити бројне позитивне, али и негативне еколошке примјере на подручју ове општине.

Изложба ће до краја октобра обићи просторе основне и средње школе, Народне библиотеке "Божидар Горажданин", локалне управе и неколико фабрика, те мјесне заједнице.

Стојанка Благојевић посједује скроман дигитални апарат и фотографијом се, како каже, бави аматерски, "осјетивши да има изоштрену моћ запажања", што јој помаже да у право вријеме и на правом мјесту овјековјечи занимљиве фотографије.

Она је најавила нови серијал сличних еколошких фотографија, у жељи да пробуди савјест свих несавјесних, као и одговорност надлежних како би животна средина била што чистија и уреднија.

Посебно је радује што су је у њеном раду, овом изложбом, подржали најмлађи еколози.

Освећена црква Сабора српских светитеља у Бранковићима код Рогатице

ЧЕКЛАЛИ ЖРАЛ 100 ГОДИНА

Борике, септембра

Његово високопреосвещенство митрополит дабробосански господин Николај је 7. септембра служио Свету архијерејску литургију у храму Сабора српских светитеља у селу Бранковићи, на Борикама, општина Рогатица.

Митрополит Николај је Свету архијерејску литургију служио поводом крсне славе храма - празнике Сабора српских светитеља, уз саслужење пет свештеника и једног ђакона Митрополије дабробосанске.

Храм је у изградњи, а градња је почела прошле године, иако је идеја о томе стара скоро сто година.

Митрополит Николај освештао је славско жито, преломио славски колач, а обављена је и литија око храма.

Господин Николај честитао је славу и кумство домаћину славе Маринку Недићу, као и вјерујућем народу са тих простора.

У пригодној бесједи, Митрополит Николај истакао је да није случајно што је храм посвећен празнику Сабора српских светитеља, „јер је из српског народа потекао велики број светитеља и угодника Божијих“.

Господин Николај позвао је народ да се моли светом Сави и свим српским светитељима „да у Царству небеском буду заступници наши пред лицем Господа Бога“.

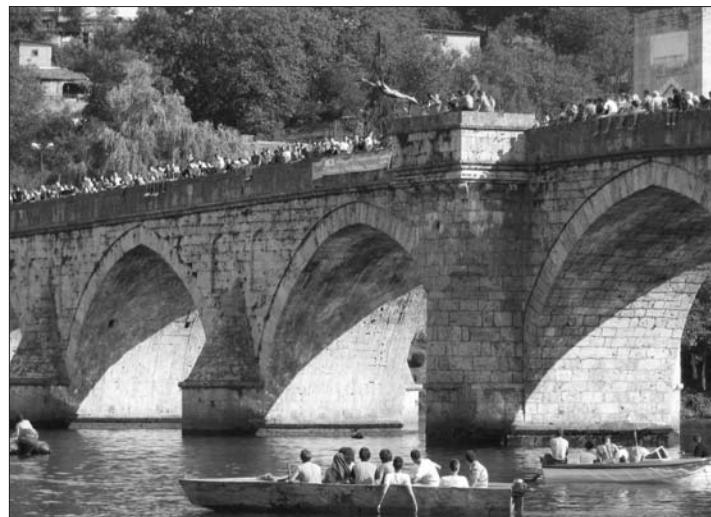
(Дабар-инфо)

Међународна Спортско-туристичка манифестација "Скокови са вишеградске ћуприје на Дрини"

Најбољи ужичанин БОРКО МИЛАДИНОВИЋ

Вишеград, 13. јули,

Након Дринске регате, Вишеград је овог љета био домаћин Друге међународне спортско-туристичке манифестације "Скокови са вишеградске ћуприје на Дрини".

Учествовало је 25 такмичара из Ужица, Коњица, Колашина, Сомбора, Крагујевца, Пријепоља, Подгориће, Новог Сада, Сарајева, Фоче и Вишеграда.

Према оцени стручног жирија најуспешнији скакач је био Борко Миладиновић из Ужица, друго место освојио је Станко Ђосић из Ужица, иначе прошлогодишњи победник, а треће Раде Шћепановић из Колашина. Њима су припадле дипломе и новчане награде од хиљаду, 700 и 500 марака.

Генерални покровитељ манифестације је био Care International, а организатор Туристичка организација Вишеград.

По завршетку скокова, на Тргу палих бораца вишеграђани и њихови бројни гости су имали прилику присуствовати целовечерњем концерту популарне групе "Неверне бебе".

Признања Туристичке организације Вишеград за најлепше баште, дворишта и балконе

ПЕРИФЕРИЈА КЛО УЗОР

Вишеград, 28. јуни,

За најлепше двориште, у овогодишњој акцији Туристичке организације Вишеград, проглашено је домаћинство Миџе и Вељка Савића. Они су добили Златни цвијет за 2008. годину. Сребрни цвијет је припао Јелици Плећићи, а бронзани Радовану Инђићу.

Златни цвијет у конкуренцији установа и предузећа припао је парку Градске галерије Вишеград, а Специјално признање у овој категорији кругу Фабрике челичних ујади "Унис-Уша".

Златни цвијет за најлепши уређени балкон припао је Радини Вајић, сребрни Снежани Тасић, а бронзани Бранки Ђогић.

У категорији етажних власника и ове године најбоље уређени парк имала је Заједница етажних власника у Козачкој улици број 3, а за посебан допринос развоју туризма и екологије специјално признање Туристичке организације Вишеград добила је летња башта и купалиште "Јаз" на горњем Дринском језеру у Међеји изнад Вишеграда.

Златно двориште породице Савић

Додељен је и већи број признања за посебан допринос у области екологије, уређења животне средине и позитиван пример који доприноси лепшем изгледу Вишеграда.

Предсједник жирија Бранко Микавица, иначе једног од најистакнутијих вишеградских баштovана, нагласио је велики напредак на уређењу животне околине, посебно кад се ради о приватним домаћинствима. Микавица је апеловао да општина Вишеград подстицајним мерама још више помогне ову значајну акцију, обзиром да је Вишеград на добром путу да врати некадашњи туристички сјај.

-Поред тога, домаћинствима на периферији града, која су најлепше уређена, треба коначно уредити и асфалтирати приступне путеве, апеловао је Микавица.

Свечана седница СО Вишеград

НАЈВЕЋЕ ПРИЗНАЊЕ МИТРОПИЛИТУ НИКОЛАЈУ

Вишеград, 21. септембар 2008,

Митропилиту дабробосанском Николају бивши начелник општине Вишеград Миладин Милићевић уручио је на свечаној седници Скупштине општине, одржаној поводом крсне славе-Мале Госпојине, највеће општинско признање-Повељу општине Вишеград.

Захваљујући на признању Митропилит Николај је подсетио да је последњих петнаестак година, преко манастира Доброн, везан за Вишеград.

Он је овом приликом подсетио на бројне неиспуњене обавезе актуелне власти Босне и Херцеговине у вези са враћањем имовине Српској православној цркви, посебно на подручју федералног Сарајева.

-У манастиру Доброн намеравамо направити двије школске зграде, где би учили најбољи основи и средњошколцу по наставном програму Републике Српске, најавио је Николај нове садржаје овог манастирског комплекса.

Златна плакета за животно дело, због болести, најавио је уручена Божидару Полићу, вишеградском професору у пензији.

У Соколцу откријен споменик
Солунцима са Романије

ТРЕЋИ СОКОЛАЧКИ СПОМЕНИК

Соколац, 29. септембар

У Соколцу је крајем септембра свечано откријен споменик погинулим солунским добровољцима од 1914. до 1918. године, са подручја Романије, на коме су уписаны 362 имена.

Чин освећења споменика обавио је Митрополит дабробосански Николај, који је подсјетио да се након много година коначно и у Соколцу подиже споменик српским солунцима, који су дали свој живот на Солунском фронту.

-Овај споменик је велико дјело, као што је велико и њихово дјело, нагласио је Николај, додавши да је Први свјетски рат одnio велики број српских живота, подсјетивши на плаву гробницу, гробље на Крфу и Зејтинлик у Солуну.

Споменик је дјело умјетничке ливнице "Вождовац" из Београда, док је постамент урадила соколачка фирма "Ромасок".

Општина Соколац је за изградњу овог споменика издвојила 55.000 марака, уз додатних 100.000 марака за уређење Спомен парка.

У Новом Горажду одржана забавна манифестација "Деца певају хитове" и концерт КУД-а "Свети Ђорђе"

КРУЧИЈА БРОЈНИХ НАСТУПА

Ново Горажде, 30. октобра

У препуној сали Фабриче жиџе у Новом Горажду је крајем октобра одржана забавно музичка манифестација "Деца певају хитове", под покровитељством Удружења грађана "Шанса" из овог града.

Специјални жири је за најбољег младог пјевача прогласио Марију Марковић. Дејана Машић је била друга, а треће место су подјелили Бојана Ставњак и Младен Беговић.

У наставку је одржан цјеловечерњи концерт фолклориста КУД-а "Свети Ђорђе" из Новог Горажда, који су под умјетничким руководством Благоја Џеровића извели најновије кореографије. На концерту су наступили и чланови пјевачког и гусларског друштва "Свети Ђорђе" из овог града.

По ојјенама присутних било је ово изузетно успјело културно-забавно вече на коме су аматери Новог Горажда представили свој овогодишњи изузетно успјешан рад и активности.

У Вишеградску промовисан Центар за спортиве на води "Једрина"

ОДРЖАНА ПРВА ВЕСЛАЧКА РЕГАТА

Вишеград, 22. септембар 2008,

Убрзо послије оснивања Центра за спортиве на води "Једрина"-Вишеград, првог на просторима Републике Српске, а трећег у БиХ након сличних у Јајцу и Орашију, крајем септембра је у Вишеграду, на доњем Дринском језеру испод Ћуприје на Дрини, одржана Прва вишеградска веслачка регата.

На овој спортској манифестацији вожене су четири промотивне трке на стази дугој 750 метара, од новог моста до старе Ћуприје на Дрини, уз учешће дадесетак посада из веслачких клубова из Србије: Зрвена Звезда, Партизан и Графичар из Београда, те Смедерева.

По оцени учесника и представника Веслачког Савеза Србије стаза између два вишеградска моста је идеална за овај спорт, тако да су велике шансе да уђе у званични календар веслачких такмичења.

Положен је и камен темељац за будући Центар за спортиве на води "Једрина" Вишеград, који ће се налазити у непосредној близини Ћуприје, у склопу будуће подзиде према Спортском центру "Ушће".

Прквине код Рогатице

ОБНОВЉА ЖРДАЋА НАКОН СЕДАМ ВИЈЕКОВА

Рогатица, 8. јули,

На тромеђи општина Рогатица, Соколац и Хан Пијесак, у Прквини код Борике, Митрополит Дабробосански господин Николај освештао је темеље новог храма Рођења светог Јована Крститеља.

У бесједи након Свете архијерејске литургије Николај је подсјетио да је овај храм, мада срушен за вријеме отоманске империје, остао да живи вјековима у срџима и души народа овог планинског краја, који се ту традиционално на Ивањдан окупљао и молио Богу.

Николај се посебно захвалио вјерницима на њиховом труду, залагању и прилозима за обнову храма, подсјетивши да је највећи прилог од 5.000 евра даривао Ристо Марјановић.

На мјесту где су постављени темељи овог храма, окруженом густом црногорицом, према народном предању крајем 13 вијека саграђена је црква, задужбина краља Драгутина Немањића, која је срушена у вријеме турске окупације.

Обновом овог храма, након седам вијекова, коначно ће бити остварена дугогодишња жеља православних вјерника овог горштаког краја који су на овом мјесту два пута годишње саборовали и одржавали молитве.

Непосредно пред Други свјетски рат овде је подигнута велика спомен чесма, од када су Црквине биле и познато планинско излетиште.

Турска фирма "Aproja" пројектује другу фазу рестаурације моста Мехмед паше Соколовића у Вишеграду

ОДЛБИР ИЗВОЂАЧА НЈА ПРОЉЕЋЕ

Вишеград, новембар

Након што је Грађевински факултет универзитета "Цемал Биједић" из Мостара успешни окончao први фазу пројекта истражних радова везану за лоџирање свих оштећења на Мосту Мехмед паше Соколовића на Дрини у Вишеграду, који се од 28. јуна 2007. године налази на листи светске баштине УНЕСКО-а, на конкурсу за израду пројекта комплетне рестаурације одабрана је Турска фирма "Aproja", која се бави грађевинством, трговином, индустријом и инжињерингом.

О томе су средином новембра начелника општине Вишеград Томислава Поповића информисали представници турске агенције за међународну сарадњу и развој "Tika", која координира све послове везане за рестаурацију вишеградске камене ћуприје, као и представници Комисије за националне споменике Босне и Херцеговине.

По речима представника "Tika" Хакама Демира "Aproja" се обавезала да у наредних шест месеци комплетира пројекат обнове, рестаурације, пејзажа, расвете и других садржаја око ћуприје на Дрини, што ће се у целости финансирати средствима турске владе.

Директор "Aproja" Шакир Мераки, иначе познати стручњак за рестаурацију из Анкарe, је прецизирао да ће на овом пројекту радити тим од 15 стручњака специјализованих за разне области, укључујући и познаваоце старих заната и специјалисте за обраду камена.

Према планираној динамици, након изrade овог пројекта, већ крајем наредног пролећа уследиће конкурс за одабир главног извођача радова. Пошто се ради о специфичним пословима извесно је да ће то радити нека од специјализованих фирм из Турске.

Поздрављајући најаву ових радова начелник општине Вишеград Томислав Поповић је рекао да ће локална управа уступити све расположиве податке и дати сву логистичку подршку пројектантима "Aproje" како би овај, дugo најављивани посао, коначно отпочео.

Дакле, у Вишеграду наредне године дефинитивно предстоје обимни радови на реконструкцији и рестаурацији моста Мехмед паше Соколовића, изграђеног 1577. године, кога је у свом чувеном роману "На Дрини ћуприја" овековечио нобеловац Иво Андрић.

Активности соколове секције кућне радиности

НЈАЈБОЉИ ПРИЈЕМ У ЧАЈНИЧУ

Добрун, децембра

Чланице секције кућне радиности Српског соколског друштва Соко и током 2008. године имале су запажене активности.

Тако су са пригодним изложбама својих радова учествовале у програмима свечаних концерта "Сокола" и КУД-а "Бикавац", а затим и на овогодишњем међународном сајму меда у Вишеграду.

Слиједе изложбе у Новом Горажду, у склопу манифестије Старог пјевања у Срба, затим уз гусларски фестивал у Рогатици, у склопу Вишеградске стазе, Завичајним данима у Мокрој Гори, те на Вечери Коњичана у Вишеграду.

По изванредном пријему, на који су соколове чланице кућне радиности најшли, издаваје се изложба у Чачничу, поводом дана и крсне славе општине.

Том приликом начелник општине Чачниче Бранко Рољић предсједница секције Бранки Чарапић уручио је специјалну захвалницу.

Ткаље и везиље ове секције активно учествују у припремама за обиљежавање 100 година од оснивања соколског друштва у Вишеграду, те за прославу крсне славе секције преподобног Спиридона чудотворца.

По ријечима Бранке Чарапић секција је могла постићи још веће резултате у свом раду да има сигурније приходе који би се могли искористити за набавку, иначе скупог, материјала за ткање и везење.

Љ. М.

Извјештај о стању у драмској секцији

ДРАМСКА СЕКЦИЈА "СОКО"

Број чланова драмске секције који се редовно или повремено укључују у активности је 17. Њих десет сматрам активнијим и увијек се укључују. Објективни су проблеми што ове године у нашем комбинованом одјељењу старосна структура ученика ограничава избор садржаја за поједине наступе. Ако се томе дода и везаност ученика за превоз до куће види се да је тешко ускладити вријеме за пробе.

Надамо се да ћемо и надаље ове и друге проблеме превазилазити уз помоћ родитеља, као и ССД.

У припремама смо за обиљежавање 100 година "Сокола", славе секције ткаља - Светог Спиридана, те обиљежавања Савиндана. Предстоје нам напорне активности и нећемо жалити труда да их испунимо.

*Руководилац секције
Мирјана Александровић*

Анђићи из Будимлије су имали струју прије Вишеграда

ЈАНЂИЋИ ИЗ БУДИМЛИЈЕ

Рудо, октобра

У селу Будимлија код Рудог, у кући која би се по својој вриједности и догађајима који су се одвијали унутар и око ње, могла поредити са богатим кућама неких тадашњих метропола, живе браћа Милован и Мирко Анђић.

Кућа је по пројекту изграђена 1938. године и припадала је тројици браће Анђић: Милосаву, Владу и Милану.

Милосав и Милан су били богати индустрисаљци, а њихов брат Владо шумарски инжињер. У то вријеме породична кућа браће Анђића имала је чак и струју коју су производили са властитих турбина, воду и купатило које је и данас у употреби у истом облику.

"Тада су људи причали да смо ми имали струју прије Вишеграда", каже Милован (77).

Због њене удобности са доста простора, у другом светском рату кућа је послужила ратним штабовима разних војских које су туда пролазиле.

Анђићи су први имали радио пријемник у читавом вишеградском срезу које је тада бројало више општина.

"Чим је нападнута Југославија наша породица је била информисана путем радија. Тог дана се једино чуло: Пажња, пажња! Јутрос је Немачка објавила рат Југославији нападом авијације на Београд", прича Милован.

"Тог пролећа 1941. поред наше куће непрекидно, пуних 48 сати, пролазила је њемачка ратна механизација према Црној Гори. Наши коњи који су тада били на њиви упрегнути плуговима, били су толико престрашени да су километрима у галопу бежали у шуму. Када су их радници нашли и вратили кући они су били потпуно унакажени од ударца плугова по задњим ногама", пријећа се Милован.

Браћа Анђићи пред својом кућом у Будимлији

Анђићи су 1904. године имали пилану на парни погон и стругару за прераду обловине, воденицу у којој се камен окретао на струју и пар лијепо израђених кочија.

Крајем тридесетих година набавили су и лимузину. Запошљавали су око 50 радника и од своје резане грађе направили у селу цркву-брвнару, посвећену Светој Петки, која је и данас у употреби.

Породична кућа браће Анђића готово 50 година након другог светског рата била је највише празна, јер су укућани након конфисковане имовине отишли у свијет. Под старе дане су се браћа Милован и Мирко вратили из Ужица и Сарајева да остатак живота проведу у њој. Они се купају у истом купатилу са казаном за топлу воду, послужују се суђем из старог креденџа и грију се на пећи из тридесетих година прошлог вијека.

У вријеме одмора прелиставају слике своје много-бројне фамилије Анђић, која је некада важила за право господство у селу Будимлија.

Мира Андрић

**СТО ГОДИНА
СОКОЛА
1908. – 2008.**

РАЗОНОДА

ВОЈВОДА СТАРОВЛАШКИ

Доживотни борац против Турака, рођен је у Сjenици, а право му је презиме Глигоријевић. Велики јунак и један од ретких војвода који по пропasti устанка није напустио Србију, него је и 1814. наставио борбу (... буна), а када је овај прилично слабо организован отпор угушен, ипак мора напустити Србију и одмах се придружује хетеристима где је наставио борбу.

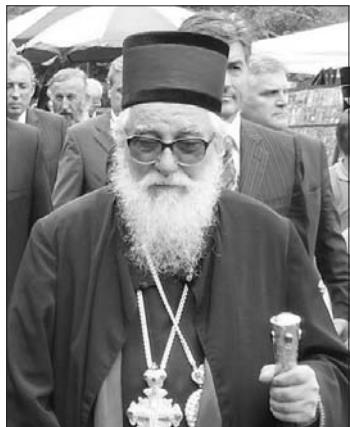

Аутор: Јадран Голоигра	које је без масноће, немасно	обухва- тање чега ногама	музеј у Паризу	„изда- вачки савет”	ознака за краља у шаху	пок. шведска мини- старка	америч- ки филми- ски ре- дитељ Херберт	ослобо- дилачки покрет у Лаосу у 2. св. рату
руско мушко име Поликарпије								
сва дела неког уметника					тениски тренер Јаник перуански писац			
„Савез комуниста Војводине“				масноћа „мађарска партија труд-беника“				
86-октански бензин						2. вокал енглески шахиста Найел		
„Организација рада“			чир на кожи „комисија за верска питања“				дисциплинирати се ознака за топа у шаху доњи део просторије лепљиви или дуги исти вокали	феудал-чев замак
онај који производи нешто	минерал из групе амфибола						старешина кустодије (мн.)	
пас чувар	†			одблесак добр резултат			имати ..... над главом мали плавота	
билька лопух, репух					врста цигаре британски поп-певач			„острво“ „енергија“
слова иза „Њ“ и „Њ“			планина у Нигерији			уштири- кани, штири- касти	покрајина у Ирској испљујут садржај	
„Источна Европа“			проћи кроз што (фиг.) „школа“					Аустрија нису ове, него .....
„Запад“		добра шегртовања налет ветра						„обавештајни центар“ владар у старој Јудеји
„војна установа“		личност са слике „апсолутна висина“		смрскати се историчар Алфонс				СОУДОВОДСТВО ОРУДЈЕ СОУДОВОДСТВО ОРУДЈЕ СОУДОВОДСТВО ОРУДЈЕ
удворичка песма								петља на крају ласа
филм А. Коскарељија из 1981.								4. вокал „Ампер“
Аранђеловац			лојни чепић на лицу, митесер „рибарско друштво“					америцијум „историјски гласник“
„чета“		нарасти, набујати (о тесту) „женски“						час „разред“
билька ждралевина (мн.)							дечја забава	

СТО ГОДИНА СОКОЛА

Вишеград — 1908. — 2008.

Физичко васпитање, тако у школама и много шире.

Стара је то активност и ако кажемо да је најпре почела у Грчкој, можда би погрешили, али се код њих заиста видно примењивала. Поред физичких вештина код младих у свакодневном животу, било је и војних вештина, као и у другим приликама и потребама. Вежбали су голоруки, али и са другим помагалима нарочито у рукама. Те вештине су се развијале у свим народима, негде више (као код Грка) негде мање.

Рекосмо, данас обележавамо стогодишњицу СОКОЛА у Вишеграду. Соко је најпре код нас обновљен овде у вишеградској општини у манастиру Добрину. Његови успеси су за похвалу. Где су год наступали лепе су оцене добијали. По мени, оно што би требало више учинити је повећање броја учесника и шивење још доста униформи, које су свима посетиоцима врло симпатичне. И униформе су привлачиле младе и жељели су да се и они појаве у униформама као и да учествују у вежбама.

Соко се данас може ангажовати у савлађивању још више вежби и гледаоцима показати шта све знају, извести и одушевити присутне гледаоце. Други светски рат је прекинуо сваку делатност ове организације младих, али тако исто и Први светски рат. У бившој Југославији било је много разних клубова. Међу њима је и СОКО, који је свој постанак доживео најпре 1862. године. Основао га је Мирослав Тирш и са браћом Гргр написао правила Друштва од 1882. до 1884. године. Циљ му је био буђење националне свести словенских народа. Соколско телесно вежбање значило је у неку руку прекретницу у историји развоја физичке културе.

Он је имао циљ и усавршавање физичке културе и природе тела код младих. Био је разлог да је појава Сокола веома лепо примљена у словенским државама, па и код нас у бившој Југославији. Предност оних који су борећи се трчали, скакали, бацали, пливали и друге дисциплине вршили. Процес издвајања појединачних дисциплина нису мимоишле ни Соко у појединачним и често ритуалним у животу заједнице којој Соко припада. Циљ је био буђење националне свести. Савез чешких соколских дру-

штава брзо се ширио и изван граница Чешке и Моравске. У САД, Русији, Немачкој и Енглеској, Словени су оснивали Соколска друштва.

Прво Соколско друштво код нас заживело је у Јубљани 1862. године под именом Јужни СОКОЛ, затим у Загребу 1874. године као ХРВАТСКИ СОКОЛ, а док је у Београду, Београдско грађанско друштво за гимнастику и борење, основано 1882. године, променило име 1891. године у Београдско гимнастичко друштво Соко.

Развитком грађанског друштва након Француске револуције и појавом масовних армија и увођењем све шире војне обавезе, током 19. века физичко васпитање се све више примењује и шири, најпре у Немачкој а затим и у другим земљама. Тако, Соко у Јубљани одржава први Соколски слет. Чланови наших соколских друштава учествовали су у то време на Свесоколском слету у Прагу 1891. и 1895. године. На првом свесоколском слету у Загребу 1906. године, водили су се разговори о оснивању Савеза Сокола свих Словена. Словенски соколски савез основан је 1908. године са седиштем у Прагу. Године 1906. Хрватски Соколски савез ушао је у савез Међународне гимнастичке федерације, па је 1911. године наступао са Међународним гимнастичарима у Торину - Италија. Исте године на другом Хрватском савезу у Загребу учествовали су: Бугари, Чеси, Пољаци, Срби и Хрвати са преко 4.000 учесника. Године 1919. на Соколском сабору у Новом Саду извршено је уједињење свих соколских савеза Срба, Хрвата и Словенaca са седиштем у Јубљани. Савез је бројао 254 друштва код нас и око 40.000 чланова. Ту је био и Савез соколског друштва Вишеграда. Нешто касније Савез је променио име у Југословенски соколски савез (1920. године). Године 1921. издан је Закон о оснивању Сокола Краљевине Југославије - јединствене организације за читав покрет физичке културе и био подржављен.

Свети владика охридски и жички Николај, пратио је рад Сокола, па о њему каже: „Српска национална Црква, као национална, природно је да гледа на сваку здраву националну установу са симпатијама. Наше соколство биће увек наша здрава национална установа, докле год буде црпела своју снагу из народа и не буде се одвајала од народне вере, душе и карактера“ (Еп. Николај, књ. IX, стр. 746).

Ето, толико сам драги слушаоци и драги соколаши могао извући о Соколу из енциклопедије. Морам признати, нисам располагао са оширеном литературом, па вам се извињавам и молим да ми не замерите.

Бог вас све благословио, и све молим да се потруде да ово племенито друштво овог града помогнете, како би се у њега могло што више младих (мушких и женских) учланити и да им се униформе сашију, бар 50 униформи (25. мушких и 25. женских). Биће то још лепше и богатије друштво, као што је и младост увек свима лепа.

+ МИТРОПОЛИТ
ДАБРОБОСАНСКИ
НИКОЛАЈ

ВЕК СРПСКОГ СОКОЛСКОГ ДРУШТВА ИЗ ЗВОРНИКА

Српско соколско друштво „Свети Сава“ из Зворника, које сада има седам клубова са више од 300 такмичара, прославиће дододине век постојања.

Соколство, словенски културни покрет настао у Чешкој 1862. под идејним вођством др Мирослава Тирша, брзо је почело да се шири међу Србима који су желели да соколским вежбањем хармонично развијају тело и дух, као и да културним, спортичким и просветним радом окупе оне који ће „увек бити људи, а нељуди никада“. Прве Српске соколе организовали су у Сремским Карловцима 1903. др Лаза Поповић и Милан Теодоровић, а уз помоћ цркве Соколско друштво у Зворнику организовано је 1909. године.

Први старешина Српског соколског друштва у Зворнику био је Ристо Благојевић, а на првом слету у БИХ, 1900. у Прибоју, наступило је 25 зворничких соколова. Прво место тада је освојио Зворничанин Марко Остојић скоком увис од 165 сантиметара. Он је и на другом слету код манастира Тавна освојио прво место, али у трчању.

Према речимаprotoјереја ставрофора Видоја Лукића, у време Аустроугарске све организације које су носиле српски предзнак нису биле добродошле, али је челичном вољом и вером у успех Српски соко остало све до 1914, када су му аустроугарске власти забраниле рад.

- Почетком 1919. поново је почело са радом Српско соколско друштво у Зворнику и резултати нису изостајали. Потом 1929. прелази у Југословенско соколско друштво, а 1941. године усташке власти су му забраниле рад. Нажалост, после 1945. комунистичке власти су забраниле

рад Српском соколу као ненародној организацији, а сва његова имовина је национализована, отета и на тој конструкцији је грађено спортско друштво Партизан. После вишедеценијске забране, Мојсије Симовић Соколовић је 1991. у Сарајеву обновио рад друштва, а у Зворнику је оно обновљено 1995. - истакао је Лукић.

Историчар Зоран Ивановић наводи да је друштво Српски соко настало захваљујући буђењу националне свести.

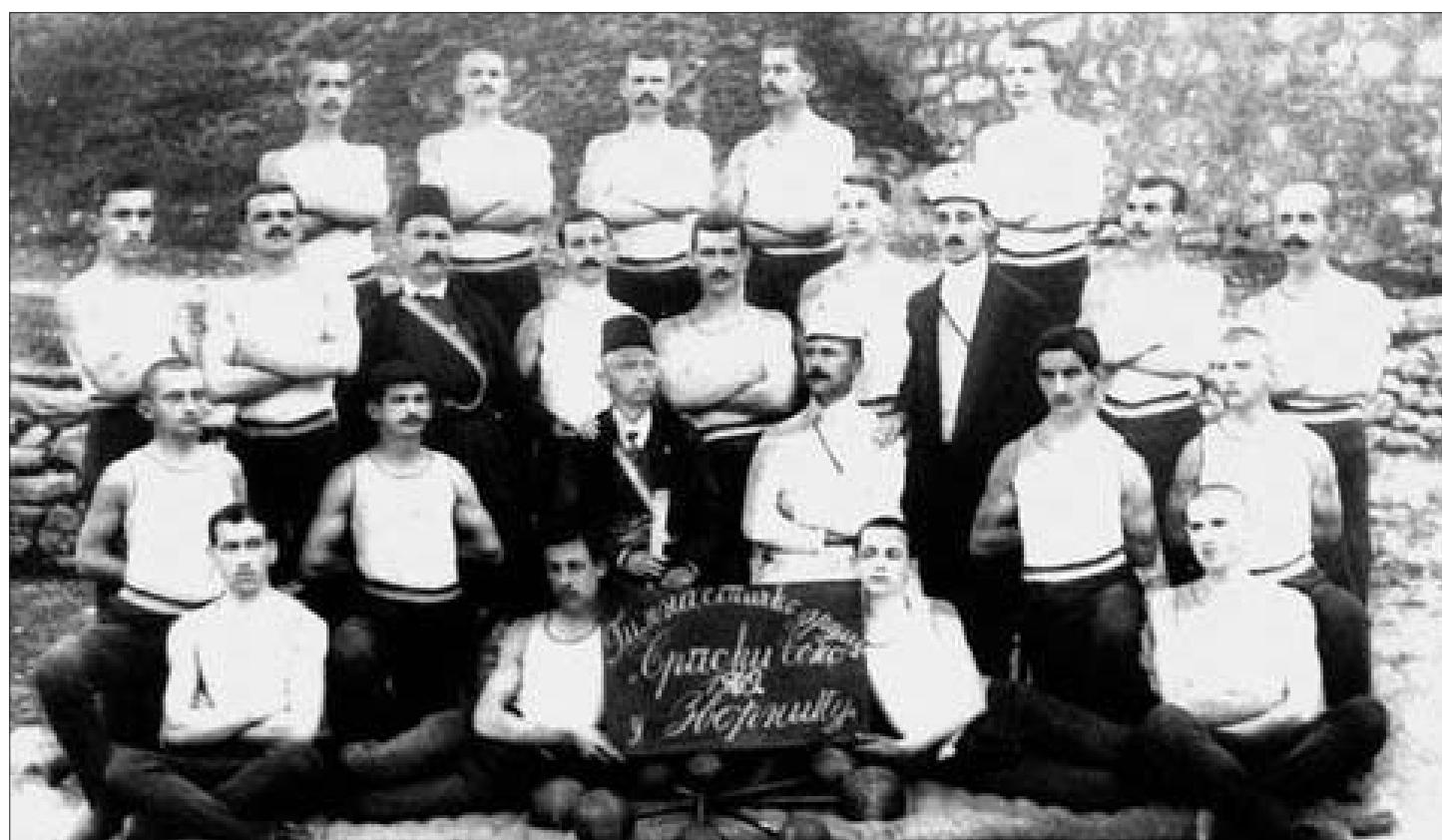
- Соко је као нестраначка, али родољубива и витешка организација имао задатак да се бави физичким, моралним и културним уздизањем српске омладине на темељима немањићке традиције и српског православља. Зворнички Српски соко заиста је узорно радио па је добио велике похвале од Мишка Јовановића, надзорника Подрињско-посавског округа. На јавним часовима у Братунцу и Бањи Ковиљачи зворнички соколови приказивали су вештину у боксу, српским и чешким вежбама - нагласио је Ивановић.

Старешина свих соколских друштава хали Јован Митровић труди се да обнови традицију, па је прошле године на Ђурђев граду изнад Зворника организован 5. Сабор соколских друштава где су се такмичила сва соколска друштва која постоје.

- Наш циљ је да још више омасовимо чланство у Соколском друштву, како би млади били склоњени са улице и враћени правим вредностима - истиче Митровић.

С. Поповић

(објављено у Политици : 06/10/2008)

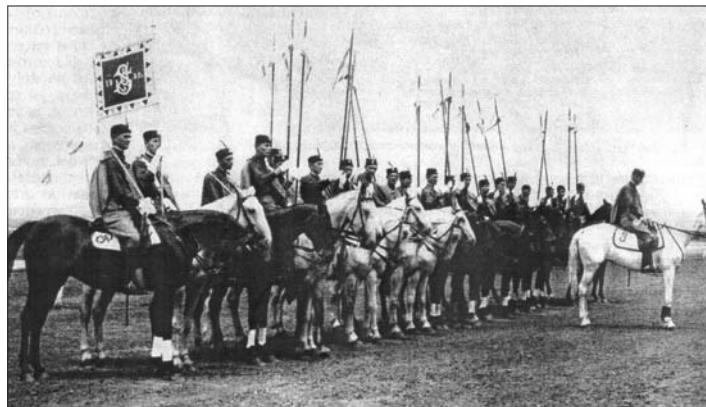
Српско соколско друштво Зворник

СТО ГОДИНА СРПСКИХ СОКОЛА

Ова витешка организација настала је у Чешкој, а њени оснивачи узели су име „Соко“ инспирисани српским народним песмама

Пре нешто више од сто гидина, тачније 16. марта 1908., у Крагујевцу је основан Савез српских соколова. Било је то једињење разних соколских друштава на државном нивоу, која су већ постојала у многим градовима. Соколско име код Срба први пут се помиње 1891. године: „Београдско гимнастичко друштво Соко“. Корени организације су у Чешкој и сежу до 1862., мада су се њени упорни родоначелници, са др Мирославом Тиршом на челу, најзад изборили за дозволу да региструју „Прашко теловежбено друштво Соко“.

Ови Чеси били су одушевљени српским народним песмама и уочили су да народни певач, кад год жели да истакне нечију одважност, хитрост и храброст, али и честитост и племенитост, посеже за поређењем са птицом соколом. Како су и иначе са дивљењем гледали на српску борбу за слободу, желели су да и на овај начин истакну српски пример.

Српски соколи 1930. године

Мирослав Тирш - по чијем имену је у Београду свих ових година опстала Тиршова улица (чувенија по „Дечјој клиници у Тиршовој“) - био је доктор филозофије и професор Прашког универзитета. Он је први Чех који је тражио, и добио, дозволу да матуру положе на материјем, уместо на немачком језику. Још као гимназијалац уочио је колико су стари Грци полагали на спорт, дошавши на идеју да оснује једну организацију у духу олимпизма, која би ојачала Чехе и прпремила их за ослобођење од Аустроугарске. Он је осмислио соколски систем вежбања, који уз физичку јача и моралну снагу омладине. У старту је желео да по-прими свесловенски карактер и да потхрањује уверење како ће крај 19. века сви Словени дочекати у слободи. Тиршова дефиниција соколства гласила је: братство великородних и несебичних људи, удружених ради виших националних циљева.

После Чеха, соколска удружења основали су Пољаци, Лужички Срби, Руси, Словенци и остали словенски народи. Код нас удружење постаје заиста масовно и снажно после 1918. године. Владари су и раније били покровитељи сокола, али највећи значај власпитању омладине на овај начин придавао је краљ Александар Карађорђевић. У његово доба почеле су да се граде за оно доба велике гимнастичке хале - соколане. Често су одржавани велики соколски слетови, док су се витки младићи у соколским униформама, са пером заденутим на капама, могли видети на све стране. Старешине су биле по правилу најугледнији људи у својим

срединама, а најчешће по занимању професори, официри и свештеници. Чланови сокола били су и патријарси, многе владике, председници влада, министри, већина официра...

Соколи су 1938. сакупили чак 100.000 потписа добровољаца спремних да одмах крену у Чехословачку, ради одбране ове земље од Немаца.

За старешину сокола краљ Александар је поставио сина престолонаследника Петра још као шестогодишњака, 1929. године. Први заменик старешине, др Владимир Белајчић, остао је у земљи после Априлског рата, да би већ у јесен 1941. укључио соколе у Централни национални комитет Краљевине Југославије, који је основао тада још пуковник Драга Михаиловић. Соколи су касније постали једна од две предратне организације које су комплетне са постојећом структуром, само се прилагођавајући илегалном раду под окупацијом, ступиле у Југословенску равногорску омладину - ЈУРАО (друга је била омладина Демократске странке Милана Грола). Сматрало се да су соколи и најброжнији и најбоље организовани београдски илегалци. Према извештају Команде Београда од 15. новембра 1943., имали су 2.000 младића „високе националне свести, готових за највећу жртву“.

После Другог светског рата, власти забрањују Савез сокола, узимају му сву имовину и, користећи је, оснивају Друштво за телесно васпитање „Партизан“. Од сокола је остало само име гимнастичких сала, које је народ и даље упорно називао „соколанама“.

По обнови вишестраначког система 1990. године, долази и до обнове соколских удружења. Данас постоје три: Савез српских соколова, Савез Соко Србије и Српски Соко Републике Српске. Прва два удружења имају седиште у Београду, а треће у Зворнику. Територијалне поделе нема, па су тако, примера ради, соколи из Ниша чланови Српског Сокола Републике Српске. У Црној Гори постоји само једно удружење, у Херцег Новом, и оно је члан Савеза српских соколова. За сада је само Савез Соко Србије приступио Светском савезу соколова, коме је седиште у Прагу. С друге стране, Савез српских соколова је у добром односима са руским соколима, који нису чланови Светског савеза, али и са чешким и словеначким соколима.

Јевђа Јевђевић, старешина Савеза српских соколова, каже за НИН да су сва три удружења у добним односима и да управо проговарају о једињењу. Слога им је потребна ради најважнијег задатка: борбе за по-

Из кодекса понашања чланова Сокола

Соко је патриотска, спортска, нестраница и неполитичка организација витешког карактера.

Сви чланови соколске организације називају се међусобно „брате“, а ословљавају се са „ти“. Чланови Сокола се поздрављају поздравом „Здраво!“ и то тако да најпре поздрављају млађи старије.

Сваки припадник соколске организације има право на ношење свечаних одела и соколске чланске значке на цивилном оделу.

У соколском оделу или са значком на цивилном оделу забрањено је учешће на политичким скуповима или присуствовање њима.

враћај соколске имовине. Све захтеве за повраћај држава је до сада игнорисала. Од када је угашено Друштво за телесно васпитање „Партизан“, соколање углавном користе месне заједнице, а оне су све одреда запуштене. Остало соколска имовина припадаје различитим корисницима. Соколски дом у Крагујевцу, на пример, претворен је у Театар „Јоаким Вујић“.

Други, ништа мање важан, задатак, према Јевђевићевим речима, јесте борба за доношење закона о соколима, по угледу на закон тог имена који је постојао пре рата. Јевђевић каже:

„Соко није обичан гимнастички клуб, како нас посматра Министарство омладине и спорта, нити обична друштвена организација, како нас види Министарство за локалну самоуправу и државну управу. Соко је витешка организација која жели да грађани Србије буду физички и морално јаки. Да поштују праве и непролазне вредности: слободу, правду, истину. Да воле своју отаџбину, али да ни другима не ускраћују права која себи присвајају. Васпитање омладине је препуштено случају, а то за будућност земље може бити веома опасно. Наставни планови и програ-

ми се не спроводе и то је случај посебно у области физичке културе. Професори баце ћајима лопту и тиме се завршава сва њихов педагогшки рад. Часови историје морају бити школа патриотизма. Задаци сокола су физичко снажење, морално јачање, али и борба против наркоманије, секти, алкохолизма и свих негативних појава које уништавају нашу омладину.“

Док не буду у могућности да организују слетове, соколи за сада приређују Видовданске јавне часове. Сви заједно имају више хиљада чланова, а вежбају углавном по школама, тако што су неке основне школе прихватиле соколски програм вежбања као допуну физичког васпитања и образовања.

МИЛОСЛАВ САМАРЦИЋ

Крагујевац

(преузето из НИН-а, 7.08.2008.)

ДОБРУНСКИ СОКО

Ваше Високопреосвештенство, часни оци, господине начелниче, уважени гости, драги соколи,

Дозволите ми да Вас најсрдачније поздравим и зажелим добродошлицу на свечаној академији у поводу стогодишњице од оснивања Српског Соколског друштва „СОКО“ Вишеград-Добрун.

Најискреније се захваљујем нашем Митрополиту као и братству манастира Добрун што су нам уприличили да овај велики јубилеј дочекамо и обиљежимо у овој древној Немањићкој задужбини из четрнаестог вијека.

Вјерујем да је и сами Господ подарио благодат да за велики јубилеј будемо под окриљем ове светиње, те је тиме наша радост, али и обавеза још и већа.

Ради наших младих сокола, а богами и нас, дозволите ми да мало прелистамо историјску Соколску читанку и да се вратимо у 1862. год. када је основано прво Соколско друштво у Прагу.

Оснивач и идеолог ове нове народне установе био је др Мирослав Тирш.

Циљ је био подизање националне свијести, оплемењивање духовне и физичке снаге младих. Соколска девиза била је „ЈАЧАМО СЕ“.

Прво Српско соколско друштво званично је почело да постоји 14. 03. 1904. год., а старјешина је био др Лаза Поповић. Ширењу Соколске идеје доприњело је и издавање првог соколског листа „Српски Соко“ који је почео да излази 01. 12. 1906. год. у Сремским Карловцима.

У Новом Саду је 1919. год. формиран савез Соколских друштава Срба, Хрвата и Словенаца. Ову идеју свесрдно је поздравио и краљ Александар I Карађорђевић, да би већ 1929. год. Соколски савез имао двадесетдвоји жупе са четири стотине Соколских друштава. Придајући велику пажњу соколима краљ Александар I Карађорђевић објелодању је „Закон о Соколу Краљевине Југославије“.

По завршетку другог свјетског рата комунистички режим није дозволио обнављање Сокола.

Идеја да се обнови Српски Соко јавила се код професора Мојсија Секуловића 1990. год.

27. 01. 1991. год. у згради вијећнице (Народна Библиотека у Сарајеву) одржана је обновитељска скупштина Српског Сокола, где је за старјешину изабран професор Мојсије Секуловић. Током отаџбинског рата организовање и рад Соколских друштава није био превише активан из одређених разлога; да би одмах после 1996. год. нагло ваксисну и заинтересовао младеж за спортско и културно дружење.

Под окриљем манастира Успења Пресвете Богородице обновљено је Српско соколско друштво и почела се славити крсна слава Свети Василије Острошки Чудотворац. Први домаћин славе био је гдин. Милорад Кошараш, а уједно и један од утемељивача Српског соколског друштва. Од тада редају се домаћини, а расту и секције. Фолклорна и рецитаторска секција излазе из задружног дома и наступају на Богословији, Коларцу, Банском двору. Гостовања и признања стижу из Чешке, Словеније, Србије, Црне Горе, Македоније. Српски Соко се чита такође од Америке до Австралије. Не само да се чита него се јављају дописници који траже да и они буду дио Сокола. У међувремену се организује секција ткаља и то веома успјешно. Драмска секција, бројчано мала, али и данас је присутна на најшој академији. Фотографи и њихова секција је од првих дана са нама, слика заједно са ријечју је исписала причу о обнови Сокола у Добруну. Спорт и спортска секција су јако заступљени у Српском Соколу. Резултати нам нису у првом плану, али смо увијек међу најбољима. И грађевинска секција је имала доста активности у обнови манастирског комплекса Добрун, Вардиште, Дражевина.

У завршној ријечи дозволите ми да Вам захвалим на сарадњи, одговорном раду, а изнад свега на хришћанској побожности која је красила и која ће, ако Бог да, красити наш „Соко“.

Благоје Андрић,
предсједник Српског соколског друштва „СОКО“
Добрун-Вишеград

КУД "Слобода" Менгеш, Љубљана, Словенија

КУД "Младост" Љубљана, Словенија

КУД "Херцеговина" Петрово Поље, Р. Српска

КУД "Бикавац" Вишеград, Р. Српска

СПД "Просвјета" Зворник, Р. Српска

Старјешина сокола Хаџи Јован Митровић

Фото: Младен Томић

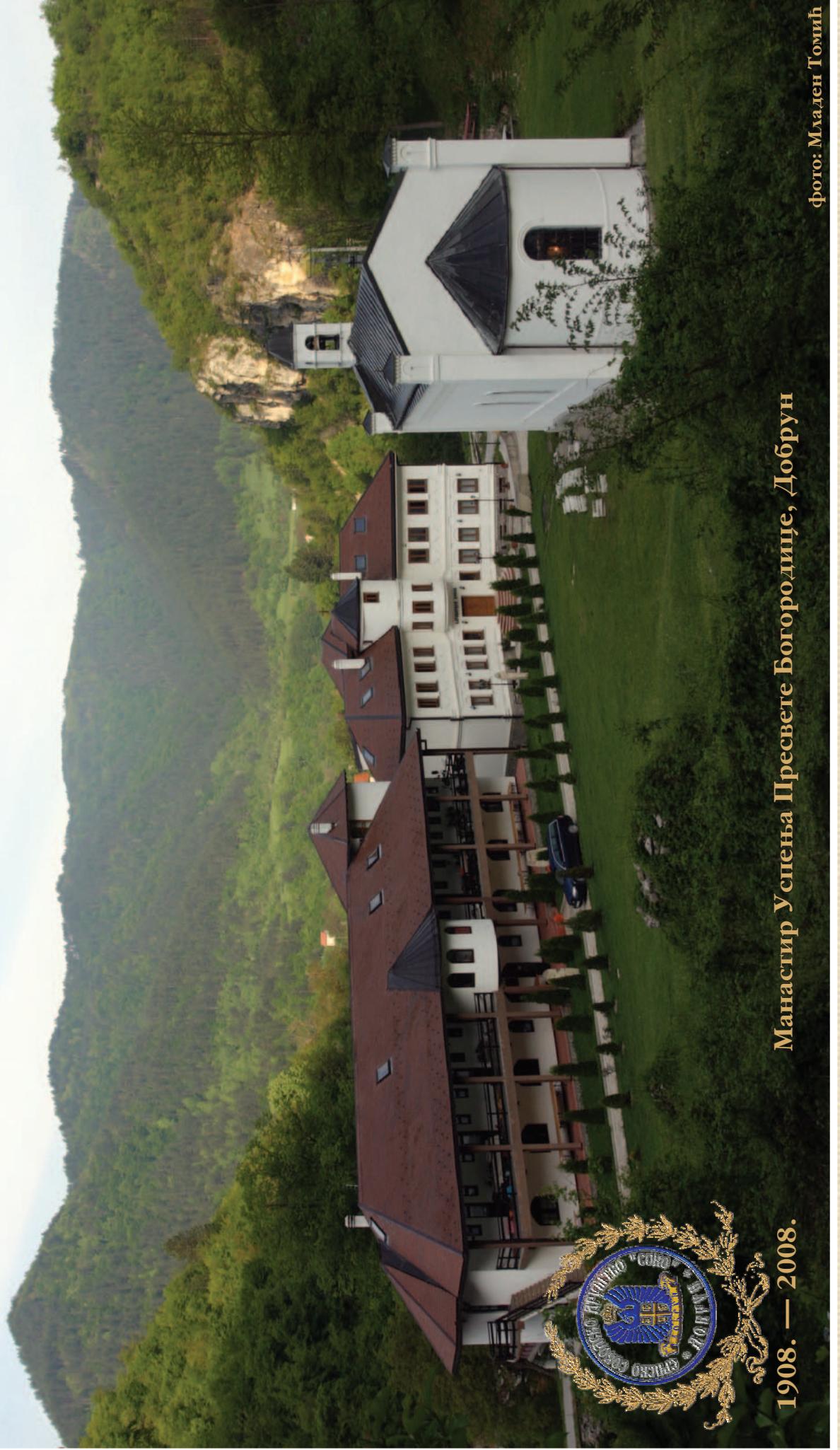

Поново заједно: "Ћира" и Соколи у Добруну, маја 2006. године

Фото: Младен Томић

СТО ГОДИНА СОКОЛА

Манастир Успења Пресвете Богородице, Добрун

1908. — 2008.

фото: Младен Томић